

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Martina Vernerová

**Postih majetku manžela povinného
ve vykonávacím řízení**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): květen 2019

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 262 072 znaků včetně mezer.

V Praze dne 25. května 2019

Mgr. Martina Vernerová

Děkuji panu JUDr. Tomáši Pohlovi za vstřícný přístup.

Dík patří také mé rodině.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	1
PŘEDMLUVA	2
ÚVOD.....	3
1. ÚVOD DO VYKONÁVACÍHO ŘÍZENÍ	8
1.1. Vykonávací řízení	8
1.2. Terminologie	12
1.2.1. „Nedlužný“ manžel.....	12
1.2.2. Změny související s novým občanským zákoníkem.....	14
2. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ DO 31. 12. 2012	15
2.1. Právní úprava účinná do 31. 12. 2012.....	15
2.1.1. Majetek patřící do společného jmění manželů	17
2.1.2. Závazek, který vznikl za trvání manželství	22
2.1.2.1. Problematika „úniku do manželství“	25
2.1.3. Závazek, který vznikl za trvání manželství jednomu z manželů	27
2.2. Obrana manžela povinného při postihu jiných majetkových hodnot.....	30
2.2.1. Možné prostředky obrany	30
2.2.1.1. Vylučovací žaloba	31
2.2.1.2. Návrh na (částečné) zastavení řízení	35
2.2.2. Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného..	37
2.3. Závěr	42
3. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 1. 2013 DO 31. 12. 2013	45
3.1. Novela č. 396/2012 Sb.	45
3.2. Časová působnost novely č. 396/2012 Sb.	51
3.3. Obrana manžela povinného při postihu jiných majetkových hodnot.....	56
3.3.1. Změny v právní úpravě	56
3.3.2. Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného	57
3.4. Závěr	61

4. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 1. 2014 DO 30. 6. 2015	65
4.1. Nový občanský zákoník	65
4.1.1. Aktiva ve společném jmění manželů	69
4.1.2. Pasiva ve společném jmění manželů	71
4.1.3. Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů	75
4.2. Novely procesních předpisů (zákony č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb.).....	79
4.3. Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku.....	84
4.3.1. Změny v právní úpravě	84
4.3.2. Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného	86
4.4. Závěr	94
5. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 7. 2015. 98	98
5.1. Novela občanského zákoníku.....	98
5.2. Novela procesních předpisů (zákon č. 139/2015 Sb.).....	99
5.2.1. Zohlednění modifikace společného jmění manželů ve vykonávacím řízení	103
5.2.2. Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného.....	106
5.3. Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku.....	109
5.3.1. Exekuce.....	114
5.4. Časová působnost novely č. 139/2015 Sb.....	116
5.5. Závěr	118
6. ZÁVĚR	122
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JUDIKATURY	129
8. ABSTRAKT	144
9. ABSTRACT.....	146
Příloha č. 1: Přehled změn právní úpravy zásadních ustanovení občanského soudního řádu	
Příloha č. 2: Přehled změn právní úpravy zásadních ustanovení exekučního řádu	

SEZNAM ZKRATEK

o. s. ř. / občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
e. ř. / exekuční řád	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
o. z. / nový občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák. / starý občanský zákoník	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
zákon / novela č. 396/2012 Sb.	Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
zákon / novela č. 293/2013 Sb.	Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
zákon / novela č. 303/2013 Sb.	Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím kodifikace soukromého práva
zákon / novela č. 139/2015 Sb.	Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

PŘEDMLUVA

Dovolím si začít v osobnějším duchu, což snad dostatečně osvětlí moji motivaci k sepsání této práce a hlavně zájem o její téma.

Magisterského vzdělání se mi dostalo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Dodnes souzním s jejím zaměřením výuky spíše na teorii. Praktické dovednosti prostě přijdou s praxí (a lze jen velmi obtížně zaměřit výuku práva primárně na ni), přičemž teorie pro ni poskytne kvalitní základ. Již při studiu jsem pracovala v neziskové organizaci zaměřené na ochranu spotřebitelů a absolvovala několik odborných praxí, i tak jsem ale nebyla dostatečně připravena na význam procesního práva v mém následném profesním životě. Když jsem proto před více než sedmi lety začínala jako asistentka soudce soudu I. stupně na úseku civilním a exekučním v Ústeckém kraji, netušila jsem, že většinu času se budu potýkat zejména s předpisy procesními.

Mojí primární specializací se totiž stalo vykonávací řízení, které v té době stálo na prahu intenzivních a takřka neustálých změn, které mají stále aktuální dopad a zajisté nejsou ukončeny ani k dnešnímu dni. Rychle se ukázalo, jak velkou výzvou je už pouhé určení úpravy, kterou je třeba na danou věc aplikovat. Význam přechodných ustanovení jsem do té doby nedokázala docenit.

Jelikož jsem všechny v této práci rozebírané změny právní úpravy týkající se postihu majetku manžela povinného měla povinnost aplikovat dříve, než se k nim vyjádřili právní teoretici a soudy, pustila jsem se do studia, jehož rozsah jsem si na začátku nedokázala představit. Začala pro mě práce spočívající v komparaci nových a starých úprav, analýze přechodných ustanovení, čtení důvodových zpráv a snaze najít cokoli užitečného v legislativních procesech, jejichž výsledkem byla nová znění právních předpisů. Práce, která se ukázala být až překvapivě zajímavou a naplňující, a kterou do větší hloubky rozvádím v následujících kapitolách.

ÚVOD

Práci na téma postih majetku manžela povinného ve vykonávacím řízení¹ zřejmě nelze začít jinak, než citací statistik o vysokém počtu exekucí a dlužníků, na jejichž majetek je nařízen větší počet exekucí. Je pravdou, že podle Exekutorské komory České republiky sice poslední dobou nařízených exekucí meziročně ubývá, i tak ale počet 505 000 nových exekucí jen za rok 2018 považují za alarmující.² Ještě více mne ale znepokojuje nedostatek pozornosti, která je odborníky i veřejností věnována tomu, že vykonávací řízení nezasahuje pouze dlužníky jakožto jednotlivce, ale i jejich rodiny. Dlužník jakožto povinný ve vykonávacím řízení je totiž velmi často sezdán, má děti, vyživovací povinnosti vůči nim a manželovi, spolu s manželem společné jmění manželů... Přitom realita je taková, že zatímco na straně věřitelů jakožto oprávněných ve vykonávacím řízení výrazně převažují obchodní korporace, na straně druhé dochází k zásahu nejen do života povinného, ale i osob jemu blízkých. Ty mají povinnost zákonný zásah do majetkové sféry své či rodiny strpět, přičemž nesou důsledky jednání svého rodiče či manžela, o kterém mnohdy ani netušily, příp. s ním nesouhlasily. Smutným faktem přitom je, že těm nejzranitelnějším z rodiny povinného — dětem — právní řád poskytuje nejmenší konkrétní ochranu.³

V případě manžela povinného je tomu jinak a zákon mu ve vykonávacím řízení poskytuje specifické postavení. Dojde-li k postihu jeho majetku, stává se podle aktuálně účinné právní úpravy účastníkem dokonce celého vykonávacího řízení. Majetkem manžela povinného pak, z hlediska jeho možného postihu ve vykonávacím řízení,

¹ Pojem „vykonávací řízení“ používám jako zkratku pro řízení o výkonu rozhodnutí podle části šesté o. s. ř. a exekuci vedenou primárně podle e. ř. (viz podkapitola 1.1. – Vykonávací řízení).

² Exekutorská komora České republiky. *Tisková zpráva - Statistiky exekucí za rok 2018, 2019* [cit. 19. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2560-tiskova-zprava-statistiky-exekuci-za-rok-2018?w=>.

Otevřená společnost, o.p.s. *Mapa exekucí* [cit. 19. 4. 2019]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>. Pozn. V době uzavření práce byla dostupná pouze data z let 2017 a 2016.

³ Snad jediným ustanovením, které se jejich ochraně věnuje konkrétně, je § 322 odst. 2 písm. c) o. s. ř., podle kterého jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny zejména tyto věci ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela: studijní a náboženská literatura, školní potřeby a dětské hračky.

rozumíme jednak majetek ve společném jmění jeho a jeho manžela (tj. povinného ve vykonávacím řízení) a jednak jeho výhradní majetek, do kterého spadají i tzv. jiné majetkové hodnoty jako mzda, peněžité pohledávky a jiná majetková práva.

Problematika postihu majetku manžela povinného ve vykonávacím řízení není ničím, co by náš právní řád neznal již dlouhá desetiletí. Větší pozornost, a to nejen v odborných, ale i laických kruzích, se jí však věnuje až v posledních letech. Má to svou logiku, neboť jen v posledních sedmi letech byly občanský soudní řád a exekuční řád (procesní předpisy) v této oblasti hned třikrát zásadním způsobem novelizovány, a taktéž nabyly účinnosti nový občanský zákoník jakožto nový kodex soukromého hmotného práva. Všechny tyto předpisy se zabývají postavením manžela povinného a rozsahem jeho majetku, který je možné ve vykonávacím řízení postihnout. Všem novelám procesních předpisů je společné také to, že představovaly zásadní a často bohužel ne zcela promyšlené změny s nevyjasněným vztahem k řízením, která byla zahájena před jejich účinností. S jejich následky se praxe vypořádává dodnes mj. i proto, že v některých dosud neskončených řízeních či při vymáhání některých dluhů je třeba aplikovat již neúčinnou úpravu. A ani současná úprava, která přinesla řadu nových, dosud jednoznačně nezodpovězených otázek, jistě není tou poslední. Jde proto o téma stále aktuální.

Cílem této práce je analýza aplikace teoretických poznatků v realitě neustále se měnících předpisů zabývajících se postihem majetku manžela povinného ve vykonávacím řízení, kde se nová úprava často dramaticky rozchází s úpravou předchozí, zažitými pravidly i ustálenou judikaturou. Kladu si ambice zanalyzovat nabízené možnosti jejich výkladu a vypořádat se s negativními důsledky, které tyto časté a nepromyšlené novelizace předpisů znamenají pro právní praxi a účastníky řízení. Pokusím se také nabídnout řešení zákonodárcem nepředvídaných či nedomyšlených situací. Využiji přitom nejen odborných pramenů, ale ve velkém rozsahu i dostupné judikatury, na níž lze podle mého názoru dobře ilustrovat potíže, se kterými se v důsledku výše uvedeného potýkali účastníci a příslušné orgány v praxi.

Strukturu této práce určuje komparační přístup k problematice, kdy každé z analyzovaných úprav je věnována samostatná kapitola v chronologickém pořadí podle

jejich účinnosti. Každá z úprav nastolila jiné otázky a přinesla nové problémy, některá témata se však stále opakují. Proto je v každé z kapitol věnován prostor srovnání s úpravou předcházející, otázce časové působnosti probírané úpravy a možnostem obrany manžela povinného, jehož majetek byl postižen ve větším rozsahu, než připouští zákon.⁴ Každá z kapitol je opatřena rozsáhlým závěrem, přičemž shrnutí zde učiněná považuji za stěžejní. Závěr celé práce se pak kromě celkového shrnujícího náhledu na zkoumanou problematiku a hodnocení nejvýznamnějších změn věnuje také úvahám o optimální hmotněprávní a zejména procesněprávní úpravě de lege ferenda.

S ohledem na přiměřený rozsah této práce a také na to, že ve většině zkoumaných úprav nebyl při nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu brán ohled na existenci smluv či soudních rozhodnutí, které by modifikovaly rozsah společného jmění manželů, vycházím v této práci z předpokladu, že (není-li uvedeno jinak) společné jmění povinného a jeho manžela podléhá – stejně jako tomu je v praxi nejčastěji – zákonnému režimu. Jelikož každá z novel procesních předpisů řešila otázku postihu tzv. jiných majetkových hodnot manžela povinného a protože jde o problematiku podle mého nejzajímavější, zřejmě největší prostor je věnován právě této oblasti. S ohledem na převážně procesněprávní zaměření práce, a to zejm. na důsledky specifické situace způsobené četnými novelami zákonů, jsem nepovažovala za přínosné a ani prakticky proveditelné se v práci věnovat komparaci s vybranou zahraniční právní úpravou.

První kapitola této práce je věnována užité terminologii a nezbytné charakteristice vykonávacího řízení s důrazem na prvky, které jsou společné řízení o výkonu rozhodnutí i exekučnímu řízení.

Následně se již struktura práce odvíjí od znění v daných obdobích účinných procesních předpisů, tedy občanského soudního řádu a exekučního řádu. To ovšem v žádném případě neznamená, že by úprava postihu majetku manžela povinného

⁴ Bylo by však nepřesné tvrdit, že k takovýmto prostředkům se musí manžel povinného uchýlit pouze v případě nezákonného postupu soudu či soudního exekutora. Vykonávací řízení je totiž postaveno na tom, že rozsah postiženého majetku ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu může být širší, než jeho konečný rozsah dle hmotněprávních předpisů. Takovýto postup není v rozporu se zákonem a dotčená osoba se proti němu může bránit týmiž prostředky obrany jako při nezákonném postupu soudu či soudního exekutora.

dle občanského zákoníku byla opomenuta. Učinit ostrý řez mezi procesním a hmotným právem v tomto případě ostatně dost dobře nelze.

Ve druhé kapitole kriticky nahlížím na aplikaci právní úpravy účinné do konce roku 2012 v praxi. V daném období bylo možné postihnout z majetku manžela povinného pouze ten nacházející se ve společném jmění manželů. Výklad této na pohled nepřiliš složité úpravy přesto působil problémy, pro které docházelo při její aplikaci k excesům. S ohledem na následující legislativní vývoj je prostor věnován také otázce tzv. „úniku do manželství“.

Ve třetí kapitole reflektuji skutečnost, že od 1. 1. 2013 zákonodárce v případě závazku, který patřil do společného jmění manželů, poprvé umožnil postih i tzv. jiných majetkových hodnot manžela povinného, tj. postih mzdy, příkázání pohledávek a postižení jiných majetkových práv manžela povinného. Zásadní otázkou, kterou definitivně vyřešil až Ústavní soud, se ukázal být dopad této změny na již probíhající řízení. V části týkající se možnosti obrany manžela povinného přicházím mj. s kritikou vymezení účastenství manžela povinného ve vykonávacím řízení.

Následné změny v právní úpravě postihu majetku manžela povinného, která je nyní obsažena i v novém občanském zákoníku, vzbudily značný rozruch. **Čtvrtá kapitola**, věnovaná právní úpravě účinné v období od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015, se proto podrobně zabývá nejvýznamnějšími novinkami jako je změna ve vymezení dluhů spadajících do společného jmění manželů či možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství. V návaznosti na výklad učiněný v předchozích kapitolách zkoumám použitelnost judikatury spojené s předchozí právní úpravou, rozebírám často nedomyšlené důsledky přijatých novelizací a zabývám se řešením problematických situací.

V páté kapitole se zabývám právní úpravou účinnou v době uzavření této práce. Předmětem bádání proto bude zejm. relevance případného zápisu listiny či soudního rozhodnutí modifikujícího společné jmění manželů v Seznamu listin o manželském majetkovém právu pro vykonávací řízení, nová koncepce postihu peněžité pohledávky z účtu manžela povinného vedeného u peněžního ústavu a důsledky spojené se zavedením

návrhu na (částečné) zastavení vykonávacího řízení jakožto prostředku obrany majetku manžela povinného.

Závěr práce je kromě shrnutí problematiky z celkového pohledu a v plné její šíři věnován zejména úvahám o optimální hmotněprávní a zejména procesněprávní úpravě de lege ferenda.

Vzhledem k nutnosti komparace různých znění procesních předpisů jsou součástí práce i dvě vyjímatelné **přílohy, ve kterých jsou přehledně znázorněny změny zásadních právních ustanovení**. Jelikož jejich papírový předchůdce byl pro mne při psaní této práce nedocenitelný, věřím, že usnadní i její čtení.

1. ÚVOD DO VYKONÁVACÍHO ŘÍZENÍ

1.1. Vykonávací řízení

Základní členění civilního procesního řízení představuje dělení na řízení nalézací a řízení vykonávací. Zatímco účelem nalézacího řízení je vydání autoritativního rozhodnutí o konkrétním právním poměru, což velmi často souvisí s uložením nějaké povinnosti účastníkovi řízení, účelem řízení vykonávacího je realizace takového rozhodnutí. Učebnice procesního práva uvádí, že „výkon rozhodnutí znamená, že se k uspokojení nároku, který byl předtím konečným způsobem přiznán, využije donucovací moci státu (orgánu státu anebo subjektu, na něž byla donucovací moc státem přenesena), bez vůle povinného anebo dokonce proti jeho vůli“, a poukazuje na jeho primárně uhrazovací, a méně často také zajišťovací funkci⁵ (např. u soudcovského nebo nověji i exekutorského zástavního práva).

S účinností od 1. 5. 2001 rozlišujeme dvě formy civilněprávního vykonávacího řízení: první zůstává řízení o výkonu rozhodnutí vedené obecným soudem, který při tom postupuje zejm. podle § 251 a následujících zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen „o. s. ř.“ či „občanský soudní řád“). Tou druhou a novější formou vykonávacího řízení je řízení vedené pověřeným soudním exekutorem, kterého si zvolila oprávněná osoba, přičemž toto řízení zahrnuje také činnost (dohled) obecného soudu, a to v současnosti min. ve fázi končící vydáním pověření soudního exekutora vedením exekuce. V tomto, exekučním řízení se postupuje podle speciálního zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále i jen „e. ř.“ či „exekuční řád“), a podle o. s. ř. Vztah těchto dvou předpisů je totiž již od počátku účinnosti exekučního řádu určen § 52 e. ř. Již osmnáct let tedy platí, že nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se pro exekuční řízení **příměreně** ustanovení občanského soudního řádu, a že exekutor je oprávněn vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují

⁵ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 353 s. Str. 16. ISBN 978-80-7502-077-2.

při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu.

Jakkoli odkaz na použití o. s. ř. v exekučním řízení pouze **přiměřeně** není podle mého názoru vhodně zvolený⁶ a neodpovídá vztahu mezi řízením o výkonu rozhodnutí a exekučním řízením, panuje všeobecná shoda na tom, že § 52 e. ř. zakládá subsidiaritu o. s. ř. v exekučním řízení⁷, přičemž v některých soudních rozhodnutích se hovoří konkrétně o „subsidiaritě obecné“.⁸

Vykonávací řízení, výkon rozhodnutí, řízení o výkonu rozhodnutí, exekuce... To vše jsou pojmy, které se prolínají a které mohou, ale někdy také nemusí znamenat to samé. Způsobem odrážejícím tuto nejistotu pak jsou v praxi používány. Namísto je proto terminologická vsuvka. Jako autorka se v této práci pokusím vyhovět i často si odporujícím požadavkům na jednoznačnost vyjádření a čitelnost práce: budu-li tedy užívat pojmu „vykonávací řízení“, budu tím mít na mysli jak řízení o výkonu rozhodnutí podle části šesté o. s. ř., tak exekuci vedenou primárně podle e. ř. Mluvit přitom budu o tom, co je oběma těmito formám vykonávacího řízení společné (jako tomu je např. v této podkapitole). Naopak budu-li chtít poukázat na jejich odlišnosti (což se bude často dít v kapitolách následujících), budu v případě řízení vedeného pouze podle o. s. ř. užívat

⁶ Viz čl. 41 Legislativních pravidel vlády, ze kterých vyplývá, že vhodnější by bylo užití výrazu „obdobně“:

(1) Slovo „obdobně“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu. Používá se například obratu „Pro se použije obdobně § ... odst. ...“.

(2) Slova „přiměřeně“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu lze použít výjimečně; vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Používá se například obratu „Pro se použije přiměřeně § ... odst. ...“.

⁷ Např. KASÍKOVÁ, Martina. § 52 [Přiměřené použití občanského soudního řádu a pravomoci exekutora]. In: KASÍKOVÁ, Martina, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, KUČERA, Zdeněk, NEKOLA, Václav. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. S. 368. ISBN 978-80-7400-630-2.

TRIPES, Antonín. 2. [Vztah OSŘ a EŘ]. In: TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-489-9.

⁸ Např. Ústavní soud v usnesení sp. zn. III. ÚS 282/06 ze dne 14. 4. 2006 nebo Nejvyšší soud ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia sp. zn. Cpjn 200/2005 ze dne 15. 2. 2006, publikovaného jako R 31/2006 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 4/2006. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2006-4>.

pojmu „řízení o výkonu rozhodnutí“ či „výkon rozhodnutí“, a v případě řízení vedeného primárně podle e. ř. použiji pojem „exekuce“ či „exekuční řízení“.

Je třeba zdůraznit, že vykonávací řízení není obligatorním, na nalézací řízení vždy navazujícím řízením: platí, že mnohá rozhodnutí jsou oběma stranami respektována bez dalšího donucení, i že mnohá rozhodnutí ani ve vykonávacím řízení vykonat nelze (jde klasicky o ty, ve kterých není žádnému účastníkovi uložena povinnost). Vykonávací řízení je tedy zahajováno na návrh oprávněné osoby, a to v případě, kdy ze strany povinné osoby v dané lhůtě dobrovolně nedojde ke splnění povinnosti, která jí byla uložena vykonatelným soudním rozhodnutím či jiným exekučním titulem. Předpokladem vedení vykonávacího řízení tedy je (kromě **návrhu oprávněné osoby [1]**) existence tzv. exekučního titulu, kterým nejčastěji bývá vykonatelné rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, dále vykonatelný rozhodčí nález, vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního zákona či jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.⁹ Exekuční titul musí být předložen s vyznačenou doložkou vykonatelnosti, kterou k němu obecně připojuje orgán, který rozhodnutí vydal (výjimkou budiž případy, kdy je návrh na zahájení řízení podáván, příp. má být za účelem vydání pověření soudního exekutora vedením exekuce předložen soudu, který o věci rozhodoval jako soud prvního stupně¹⁰, resp. exekuční titul rovnou vydal.¹¹). Tím je učiněno zadost požadavku na **formální vykonatelnost exekučního titulu [2]**. Potřebné požadavky na **materiální vykonatelnost exekučního titulu [3]** pak stručně, ale výstižně stanovuje § 261a odst. 1 o. s. ř., podle kterého lze výkon rozhodnutí nařídit jen tehdy, obsahuje-li rozhodnutí označení oprávněné a povinné osoby, vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byl výkon rozhodnutí navržen, a určení lhůty ke splnění povinnosti. Ve vykonávacím řízení platí, že soudu nepřísluší přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, a to i kdyby o ní třeba měl své pochybnosti. Ve fázi rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí

⁹ Další exekuční tituly jsou uvedeny v § 274 odst. 1 o. s. ř. a § 40 odst. 1 e. ř.

¹⁰ Dle § 261 odst. 2 o. s. ř. Tím je reflektována skutečnost, podle které i doložky na rozhodnutích soudů vyšších stupňů zásadně vyznačuje soud I. stupně.

¹¹ Dle § 38 odst. 2 e. ř.

či vydání pověření soudního exekutora vedením exekuce se soud také nijak nezabývá tím, zda tvrzená, exekučním titulem uložená povinnost již nebyla splněna či jinak nezanikla¹²; v tomto směru vychází z tvrzení oprávněného dle návrhu na zahájení řízení. Zánik uložené povinnosti před zahájením vykonávacího řízení může povinný (či jeho manžel) relevantně namítat až v dalším průběhu řízení.

Vykonávací řízení má vždy dvě fáze. Tu první (říkejme jí nařizovací) představuje úsek od zahájení řízení, ke kterému dochází doručením návrhu na zahájení řízení soudem či soudnímu exekutorovi, do nařízení výkonu rozhodnutí podle § 261 a násl. o. s. ř. či vydání exekučního příkazu.¹³ Druhou fází již představuje samotné provedení výkonu rozhodnutí, a to podle zvoleného (ať již účastníkem¹⁴, soudem¹⁵, soudním exekutorem či někdy dokonce povinným¹⁶) způsobu provedení výkonu rozhodnutí či exekuce. Na tuto fázi někdy navazuje ještě rozvržení výtěžku mezi vícero věřitelů.

Účastníky vykonávacího řízení jsou vždy oprávněný a povinný. Dalším účastníkem tohoto řízení může být i manžel povinného, který je podle aktuálně účinné právní úpravy účastníkem celého řízení tehdy, je-li výkonem rozhodnutí či exekucí poškozen jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů (podle § 255 odst. 2 o. s. ř. a § 36 odst. 2 e. ř.). Podle předchozí úpravy byl manžel povinného účastníkem pouze části řízení, což působilo značné problémy a nežádoucí nejistotu tehdy, když se pokoušel bránit proti postihu svého majetku. Vzhledem k tomu, že ke změně ve vymezení účastenství manžela povinného ve vykonávacím řízení došlo od roku 2012 třikrát, stal se z této na první pohled nenápadné problematiky jeden z opakujících se motivů práce.

¹² Totéž obecně platí pro soudního exekutora ve fázi vydávání exekučního příkazu.

¹³ Ke kterému však může dojít až po vydání pověření soudního exekutora vedením exekuce soudem podle § 43a e. ř. a uplynutí lhůty ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 e. ř.

¹⁴ Podle věty druhé § 261 odst. 1 o. s. ř. oprávněný v návrhu na výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky uvede, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden.

¹⁵ Podle § 264 odst. 1 o. s. ř. navrhne-li oprávněný výkon rozhodnutí způsobem, který je zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepoměru výše pohledávky oprávněného a ceny věci, z níž má být uspokojení této pohledávky dosaženo, může soud nařídít, a to po slyšení oprávněného, výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem.

¹⁶ Podle § 58 odst. 3 e. ř. způsob provedení exekuce určí exekutor. Na návrh povinného nebo s jeho souhlasem lze exekuci provést i v jiném pořadí, než stanoví odstavec 2 písm. a) až d).

1.2. Terminologie

1.2.1. „Nedlužný“ manžel

V souvislosti s problematikou postihu majetku manžela povinného se v odborných textech začal objevovat výraz „nedlužný“, a to takřka výhradně ve spojení „nedlužný manžel“. Používat jej začali jako první nejspíše autoři z exekutorské praxe, později pronikl např. i do Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti¹⁷, učebnice civilního procesního práva¹⁸, publikace psané soudcem Nejvyššího soudu¹⁹, širší veřejnosti určené knihy věnující se rodinnému právu²⁰ a dokonce i do komentáře k novému občanskému zákoníku.²¹ Jakkoli jde o slovo, které nám může připadat nezvyklé, intuitivně máme dojem, že mu rozumíme. Že sice možná není z nejelegantnějších, ale že vyhovuje dnešním požadavkům na urychlenou a zkratkovitou komunikaci. Proto možná překvapí, že jej nenalezneme ani v monumentálním Příručním slovníku jazyka českého²², ani v Českém národním korpusu²³, což je zcela aktuální elektronický soubor autentických psaných i mluvených textů. Úspěšní v hledání budeme pouze v Malém staročeském slovníku.²⁴ Ten přitom není určen široké veřejnosti: jde o studijní pomůcku určenou k četbě staročeských textů

¹⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů* [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz> [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.

¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 38 a násl. ISBN 978-80-7400-600-5.

¹⁹ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 69.

²⁰ NOVOTNÝ, Pavel, IVIČIČOVÁ, Jitka, SYRŮČKOVÁ, Ivana, VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník - Rodinné právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. a. s., 2017. Str. 71. ISBN 978-80-271-0431-4.

²¹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Str. 511 a násl. ISBN 978-80-7502-004-8.

²² Ústav pro jazyk český, v. v. i. *Příruční slovník jazyka českého (1935–1957)* [online]. Vyhledávání slova „nedlužný“. [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: <http://psjc.ujc.cas.cz/>.

²³ Ústav Českého národního korpusu. *Český národní korpus* [online]. Vyhledávání slova „nedlužný“. <https://www.korpus.cz/> [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: <https://kontext.korpus.cz>.

²⁴ BĚLIČ, Jaromír, KAMIŠ, Adolf, KUČERA, Karel. *Malý staročeský slovník*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. ISBN 14-471-79.

pro vysokoškolské studenty, která obsahuje tzv. diferenční slovní zásobu²⁵ staročeštiny čerpanou z písemných památek do konce 15. (!) století. Podle tohoto slovníku přídavné jméno „nedlužný“ znamená:

nepovinný, nikoli závazný; nepodléhající povinně něčemu, nevázaný něčím.

Pro účely této práce považuji slovo tohoto významu za užitečný a poměrně přiléhavý pojem, kterým se lze vyhnout zbytečně opisným výrazům bez újmy na výstižnosti sdělení. Použiji-li tedy sousloví „nedlužný manžel“ či „nedlužný manžel povinného“, budu jej (stejně jako tomu je ve většině výše jmenovaných zdrojích z ranku odborné právnické literatury) chápat jako protějšek povinného jakožto osoby s výlučným dluhem (resp. dříve závazkem), který není součástí společného jmění manželů. Nedlužnému manželovi povinného exekuční titul neukládá ve vykonávacím řízení vymáhanou povinnost. Takovýto manžel bude ve vykonávacím řízení často stát na téže straně, ale fakticky v opozici vůči manželu-povinnému z exekučního titulu dle § 255 odst. 1 o. s. ř. či § 36 odst. 1 e. ř.

²⁵ Tzn. podle autorů „zaznamenává jenom ta slova (a jejich významy), která v dnešní češtině neexistují, popř. která sice existují, ale v starých dobách měla význam nebo některé významy odlišné“.

1.2.2. Změny související s novým občanským zákoníkem

Stejně jako autoři zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále i jen „o. z.“ či „nový občanský zákoník“), se i já v této práci pokusím o jednotu při používání právních pojmů. Došlo-li ke změně terminologie v důsledku nabytí účinnosti tohoto zákona, budu při práci s předpisy účinnými do 31. 12. 2013 používat pojmy, se kterými tyto předpisy pracují, a to i přesto, že nový kodex soukromého hmotného práva uvedený pojem již v tomto významu nepoužívá. Při analýze a aplikaci právních předpisů účinných od 1. 1. 2014 budu příslušné pojmy používat v duchu nové úpravy. Budu-li hovořit obecně nebo pracovat zároveň s vícero předpisy, které téže pojmy používají v různých významech (nebo pro téže významy používají různé pojmy), přikloním se k pojmu, který danému významu přisuzuje o. z. a případně do závorky připojím dříve užívaný výraz.

Jakkoli jiný přístup nepovažuji za dost dobře proveditelný, jeho důsledkem samozřejmě bude, že téže pojmy budou v různých částech této práce používány rozdílně a téže situace jinak pojmenovávány. S ohledem na téma práce k tomu nepochybně dojde u „závazku“, který bude za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále i jen „obč. zák.“ nebo „starý občanský zákoník“), užíván i ve smyslu „dluhu“ (viz např. dle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.²⁶), avšak za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, budu „závazek“ užívat ve smyslu obligace a pojem „dluhu“ ve smyslu povinnosti k plnění závazku.

²⁶ „Společné jmění manželů tvoří závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.“

2. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ DO 31. 12. 2012

2.1. Právní úprava účinná do 31. 12. 2012

Jde-li o majetek manžela povinného, právní úprava účinná do konce roku 2012 umožňovala jeho postih pouze v rámci společného jmění manželů, a to v případech, které spadaly pod § 262a o. s. ř., resp. obsahově totožný § 42 e. ř.²⁷:

§ 262a o. s. ř.

(1) Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl **za trvání manželství** jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

(2) Při výkonu rozhodnutí se nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky. Totéž platí, byl-li zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů smlouvou rozšířen o majetek povinného, který nepatřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky.

Z první věty citovaného ustanovení (a současně neexistence ustanovení o postihu jiného majetku manžela povinného) vyplývá, že k vydobytí závazku jen jednoho z manželů bylo z majetku manžela povinného možno postihnout toliko společné jmění manželů, a to pouze v případě závazku (resp. v dnešní terminologii dluhu), který vznikl za trvání manželství. Přesto v praxi docházelo i k postihu jiného majetku manžela povinného nevyjímaje ani jeho tzv. jiné majetkové hodnoty, o čemž bude pojednáno níže.

²⁷ Dochází zde k poměrně časté situaci, kdy exekuční řád obsahuje ustanovení s tímž obsahem jako občanský soudní řád.

Problémy při výkladu uvedené úpravy totiž nezpůsobovala jen – jak by se z uvedené úpravy na první pohled nabízelo – existence smluv modifikujících zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů. Následující podkapitoly tak vychází z toho, že mnohdy účastníci (a někdy ani soudy a exekutoři) neměli jasno ani v tom, co může a nemůže být majetkem patřícím do společného jmění manželů, a co závazkem, který vznikl za trvání manželství a zároveň jen jednomu z manželů.

2.1.1. Majetek patřící do společného jmění manželů

Úprava dle § 262a o. s. ř. (resp. § 42 e. ř.) neumožňovala za účelem vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, postihnout jiný majetek manžela povinného než ten, které patřil do společného jmění manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce považoval také majetek, který netvořil součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

Součástí společného jmění manželů na straně aktiv přitom v té době byl v souladu s § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Majetek lze definovat jako vše, co osobě patří, tj. souhrn věcí, práv a jiných majetkových hodnot náležejících určité osobě. Trvá-li manželství manželů a zároveň „není-li dán zákonný či smluvní důvod vyloučení určitého majetku z předmětu společného jmění, platí, že vše co nabývá jeden manžel, nabývá současně i manžel druhý, a to bez zřetele k tomu, že druhý manžel není stranou smluvního vztahu, jehož prostřednictvím dochází k nabytí majetku“.²⁸

Nejčastějším a někdy i jediným zdrojem majetku náležejícího do společného jmění manželů bývá mzda manžela a její náhrada (Nebo také jeho jiný příjem jako je plat a jeho

²⁸ DVOŘÁK, Jan, JEHLIČKA, Oldřich. § 143 [Rozsah]. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří, NOVOTNÝ, Marek, KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří, FIALA, Roman, DVOŘÁK, Jan, JEHLIČKA, Oldřich, LIŠKA, Petr, LAVICKÝ, Petr, MACEK, Jiří, PŘIB, Jan, HANDLAR, Jiří, SELUCKÁ, Markéta. *Občanský zákoník I, II. 2.* vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 957. ISBN 978-80-7400-108-6.

náhrada, a dále též např. odměna z dohody o pracovní činnosti či dohody o provedení práce, odměna za pracovní nebo služební pohotovost, odměna členů zastupitelstva územních samosprávných celků, důchody, výsluhové příspěvky vojáků z povolání a příslušníků bezpečnostních sborů, peněžitá pomoc v mateřství, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, různé další dávky plynoucí ze systému sociálního zabezpečení, různá stipendia, odstupné aj.²⁹ Pro větší přehlednost však bude i v případě všech těchto příjmů nadále používána zkratka „mzda“). S ohledem na výsadní postavení mzdy je proto pochopitelné, že jakýkoli její postih budí značné vášně. Soudní praxe je již dlouho obeznámena s názorem Nejvyššího soudu, podle kterého „do bezpodílového spoluvlastnictví manželů patří teprve vyplacená a převzatá mzda, nikoli nárok na mzdu, který nemůže být předmětem osobního vlastnictví, a tím ani bezpodílového spoluvlastnictví manželů“.³⁰ Ani transformace bezpodílového spoluvlastnictví manželů na společné jmění manželů³¹ nebo později nový občanský zákoník³² na tomto nic nezměnily: stále platí, že nárok na mzdu má osobní charakter a jakožto majetkové právo vázané na osobu manžela nemůže být považováno za součást společného jmění manželů. Učiněný právní závěr tedy je použitelný i pro úpravu společného jmění manželů dle obč. zák. a o. z. Jelikož tedy nárok na mzdu není součástí majetkového společenství manželů, nemohla být mzda manžela povinného podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 před jejím vyplacením a převzetím postižena v rámci

²⁹ Dále viz § 299 odst. 1 o. s. ř.

³⁰ Bod II. stanoviska Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 86/71 ze dne 3. 2. 1972, publikovaného jako R 42/1972 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 5/1972.

³¹ Došlo k ní dne 1. 8. 1998 v důsledku nabytí účinnosti zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů.

K chápání nároku na mzdu v proměnách právní úpravy a použitelnosti i zde uvedené judikatury utvořené za existence bezpodílového spoluvlastnictví manželů po jeho transformaci na společné jmění manželů viz Dvořák a Spáčil (DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 296. Str. 69. ISBN 978-80-7 357-597-7.).

³² Nový občanský zákoník svém § 711 odst. 2 poprvé v zákoně výslovně uvádí, že „částky výděлку, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat“.

Dále viz např. MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. str. 294 a násl., str. 348 a násl. ISBN 978-80-7502-004-8.

výkonu rozhodnutí či exekuce srážkami.³³ Tento způsob provedení výkonu rozhodnutí (resp. exekuce) totiž vylučuje, aby k takovému vyplacení a převzetí mzdy dotyčným zaměstnancem vůbec došlo a mzda se tak stala součástí společného jmění manželů. Aby tedy právo na mzdu mohlo být postiženo, musí náležet osobě, proti které směřuje exekuční titul.³⁴

Situaci, ve které soudní exekutor postihl mzdu manželky povinného za účinnosti právě rozebírané právní úpravy, kritizoval a kárně postihl Nejvyšší správní soud jakožto soud kárný např. v rozhodnutí č. j. 14 Kse 7/2011 - 56 ze dne 25. 10. 2011, a to právě s odkazem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu. Dovolím si však zkritizovat i samotný kárný soud, neboť tak učinil pouze v odůvodnění svého rozhodnutí, nikoli přímo ve skutkové větě. Z té (na rozdíl od té oficiální právní) vyplývá, že za kárné provinění považoval pouze to, že při tomto postihu nebylo přihlédnuto k exekutorovi známé skutečnosti o zániku manželství povinného a jeho manželky.

Obdobně jako je tomu u nároku na mzdu nepatří mezi majetek náležející do společného jmění manželů ani pohledávka z účtu vedeného u peněžního ústavu, a to bez ohledu na to, že na tomto účtu mohou být uloženy i prostředky patřící do společného jmění manželů.³⁵

Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 21 Cdo 1774/99 ze dne 14. 4. 2000 [R 4/2001 civ.]³⁶ ohledně účtu vedeného u peněžního ústavu dospěl k následujícím závěrům:

- Předmětem výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu je nárok majitele účtu na výplatu peněžních prostředků z účtu. Takováto

³³ O ustálenosti tohoto právního názoru svědčí mj. i více než padesát let staré rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 8 Co 558/65 ze dne 29. 9. 1965, publikovaného jako R 8/1966 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 1/1966.

³⁴ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1642/2004 ze dne 29. 6. 2005.

³⁵ Dvořák a Spáčil (DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 296. Str. 131. ISBN 978-80-7357-597-7.) uzavírají, že ten z manželů, v jehož prospěch není tento účet veden, nemůže ve vztahu k bance nic dovozovat. „*Obecné ustanovení občanského zákoníku tak vychází naprázdno, protože je eliminováno zvláštními bankovními předpisy.*”

³⁶ Publikováno pod tímto číslem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 1/2001. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2001-1>.

pohledávka z účtu, jehož majitelem je pouze jeden z manželů, není součástí společného jmění. Do něj totiž mohou patřit jen peněžní prostředky z účtu již vyplacené.³⁷

- Manžel povinného proto nemůže být účastníkem řízení o výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu.
- Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle § 303 a násl. o. s. ř. může být nařízen a proveden jen u pohledávky z účtu, jehož majitelem je povinný. Jiná pohledávka z účtu není způsobilým předmětem tohoto výkonu rozhodnutí, i kdyby na účet byly vloženy peněžní prostředky povinného, případně peněžní prostředky patřící do společného jmění manželů (povinného a majitele účtu). V tom případě však lze uvažovat o provedení výkonu rozhodnutí způsobem uvedeným v § 312 a násl. o. s. ř.: příkázáním jiných peněžitých pohledávek, a v § 320 a násl. o. s. ř.: postižením jiných majetkových práv.

V případě, kdy k postihu pohledávky z účtu vedeného pro manžela povinného postupem odpovídajícím § 303 a násl. o. s. ř. přistoupil soudní exekutor (byť při tom — zřejmě vědom si problematičnosti zvoleného postupu — formálně odkazoval na § 320 a násl., tedy na způsob provedení exekuce postižením jiných majetkových práv), byl jeho postup shledán nezákonným a on kárně vinným.³⁸

Jak se ukazuje, dosáhnout na mzdu manžela povinného či prostředky uložené na jeho účtu nebylo v období do 31. 12. 2012 v rámci vykonávacího řízení vůbec jednoduché, byť jde v konečném důsledku o prostředky, které po svém vyplacení a převzetí tvoří součást společného jmění manželů tak, jak jej vymezoval zákon. Naopak — což možná

³⁷ Od tohoto názoru se Nejvyšší soud neodklonil ani za účinnosti nového občanského zákoníku (viz např. usnesení sp. zn. 20 Cdo 164/2017 ze dne 7. 3. 2017).

Stejně tak na pohledávku z účtu nahlíží i autoři komentáře k novému občanskému zákoníku (MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. str. 293. ISBN 978-80-7502-004-8.).

³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 14 Kse 6/2010 - 181 ze dne 14. 2. 2011 [online]. Nejvyšší správní soud České republiky [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/000614Kse_100_20110314101139_prevedeno.pdf.

z pohledu běžného člověka může působit podobně paradoxně — například soudní praxe za účinnosti starého občanského zákoníku připouštěla³⁹ a nový občanský zákoník již výslovně umožňuje⁴⁰ (jsou-li samozřejmě splněny ostatní podmínky) postih majetku patřícího do zaniklého, avšak nevypořádaného společného jmění manželů. Postih majetku již bývalého manžela povinného tedy možný byl (a i v současnosti stále je), postih mzdy či pohledávky z účtu vedeného u peněžního ústavu pro současného manžela povinného však v období do 31. 12. 2012 možný nebyl.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 238/2003 ze dne 26. 11. 2003, publikovaného jako R 74/2004 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 8/2004. Dostupné z: <http://sbirka.n soud.cz/cz/2004-8>.

⁴⁰ Podle druhé věty § 736 o. z. platí, že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně.

2.1.2. Závazek, který vznikl za trvání manželství

Co se týče splnění podmínky vzniku závazku i jen jednomu z manželů **za trvání manželství**, stojí za to se podrobněji zabývat judikaturou nejvyšších soudů. Nejvyšší soud např. ve svém usnesení sp. zn. 20 Cdo 1690/2007 ze dne 19. 3. 2008 v obecné rovině správně konstatuje, že splnění této podmínky (stejně jako dalších jiných) se před nařízením výkonu rozhodnutí či vydáním exekučního příkazu nezjišťuje a soud vychází z návrhu na zahájení řízení, z jiných tvrzení oprávněného, popřípadě z toho, co jinak vyšlo v řízení najevo. Ověřování toho, zda závazek skutečně vznikl za trvání manželství (a nikoli zásadně před ním), je ponecháno až do případného řízení iniciovaného na základě obrany dotčené osoby. Opačný přístup by totiž vykonávací řízení do značné míry paralyzoval.

Podle uvedeného usnesení Nejvyššího soudu i podle subsidiárně používaného o. s. ř. má soudní exekutor při své činnosti přihlídnout ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.⁴¹ Zároveň mu § 46 odst. 1 e. ř. ukládá mj. i povinnost dbát ochrany účastníků řízení i třetích osob dotčených jeho postupem. Nemohu proto souhlasit se staršími závěry kárného soudu učiněnými např. v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jakožto soudu kárného č. j. 15 Kse 6/2010 - 54 ze dne 19. 5. 2011. Zde totiž kárný soud s odkazem na zmíněné usnesení Nejvyššího soudu dovodil, že soudní exekutor nejednal v rozporu se zákonem a nedopustil se tedy kárného provinění ani tehdy, když nezohlednil v řízení na první pohled zřejmé skutečnosti, podle kterých vznik závazku jednoho z manželů předcházet vzniku manželství, a postihl majetek ve společném jmění manželů. V praxi přitom rozhodně není nijak výjimečná situace podobná té nastalé ve zde kárným senátem hodnoceném řízení, kdy z data vydání a/nebo výroku exekučního titulu je zřejmé, že vznik závazku předchází okamžiku uzavření manželství povinného podle údajů z výpisu z centrální evidence obyvatel. Pořízení tohoto výpisu pro osobu povinného přitom je ve vykonávacím řízení jedním z prvních a v podstatě nezbytných kroků, který je potřebný už jen pro účely řádného doručování.

⁴¹ Ustanovení § 132 o. s. ř. S účinností od 1. 1. 2013 byla tato povinnost výslovně zakotvena i do nového § 42 odst. 3 e. ř.

Na druhou stranu příklon k závěru o povinnosti soudního exekutora před vydáním exekučního příkazu zohlednit jemu známé skutečnosti alespoň jde-li o zánik manželství povinného a jeho manžela jsem dohledala v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jakožto soudu kárného č. j. 14 Kse 7/2011 - 56 ze dne 25. 10. 2011. V něm kárný soud shledal soudního exekutora vinným kárným proviněním, které mj. spočívalo v tom, že před vydáním exekučního příkazu, kterým postihl mzdu bývalé manželky povinného (což ostatně právní úprava v té době vůbec nepřipouštěla ani u „současného“ manžela povinného), nezohlednil jemu již několik let prokazatelně známou skutečnost o zániku manželství povinného a jeho manželky.⁴² Podobně kárný soud rozhodl v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 14 Kse 4/2014 - 95 ze dne 7. 10. 2014.

Naopak v kárném řízení, ve kterém se nepodařilo prokázat, že soudní exekutorka v době vydání exekučního příkazu, kterým postihla (již za účinnosti nové právní úpravy, která postih mzdu manžela povinného za jistých okolností umožňovala – viz podkapitola 3.1. – Novela č. 396/2012 Sb.) mzdu v té době již bývalé manželky povinného, věděla o jejím rozvodu s povinným, kárný soud uzavřel, že kárný delikt spáchán nebyl.⁴³

Výše podotýkám, že příp. vznik či zánik manželství je snadno zjistitelný z výpisu z centrální evidence obyvatel, který si soudní exekutor v řízení opakovaně opatřuje už jen kvůli zjištění adresy pro doručování písemností. Z tohoto důvodu proto do značné míry nesouzním s posledně jmenovaným rozhodnutím, neboť se domnívám, že takováto nevědomost by u soudního exekutora opět min. v posledních letech, ve kterých má do centrální evidence obyvatel bezproblémový, dálkový a rychlý přístup, měla být prakticky vyloučena. Stejně tak má podle mého názoru být soudem či soudním exekutorem před nařízením výkonu rozhodnutí či vydáním exekučního příkazu

⁴² Z rozhodnutí cituji: „Od 17. 10. 2007, tedy téměř 3 roky před vydáním exekučního příkazu na srážky ze mzdy bývalé manželky povinného, věděl soudní exekutor o tom, že manželství povinného s L. K. trvalo od 23. 7. 2005 do 12. 5. 2007, a že L. K. tvrdí, že závazek vznikl povinnému v roce 2003, tedy ještě před uzavřením manželství. Tvrzení bývalé manželky povinného bylo lze ověřit v usnesení o nařízení exekuce. Je-li v bodu I. tohoto usnesení uvedeno, že úrok z prodlení se počítá od 2. 8. 2003, nasvědčuje tento údaj zcela tvrzení L. K., že dluh povinného vznikl před uzavřením manželství.”

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 15 Kse 12/2015 - 73 ze dne 27. 4. 2016 [online]. Nejvyšší správní soud České republiky [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2015/001215Kse_1500073_20160530073943_prevedeno.pdf.

zohledňováno, zda z údajů z centrální evidence obyvatel ve spojení s exekučním titulem není zřejmé, že vymáhaný závazek vznikl před uzavřením manželství. Přistoupil-li totiž soudní exekutor (či soud) přes takto zřejmou a snadno zjistitelnou skutečnost ve věci řídicí se rozebíranou právní úpravou k postihu majetku patřící do společného jmění manželů, nedbal tak dostatečně ochrany práv třetích osob a postupoval v rozporu se zákonem.⁴⁴ Rozhodovací praxe kárného soudu však na toto pole dosud nevstoupila.

⁴⁴ Podobně KUCHAR, Václav. Exekuce majetku ve společném jmění manželů z pohledu státního dohledu [online]. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 28. Exekutorská komora České republiky [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.

2.1.2.1. Problematika „úniku do manželství“

V soudní praxi se obecně setkáváme spíše se situacemi, kdy je manžel dlužníka-povinného nepříjemně překvapen tím, že je pro dluh jeho manžela postižen majetek patřící do společného jmění manželů či dokonce i jiné jeho majetkové hodnoty, a to třeba i přesto, že spolu manželé uzavřeli smlouvu zužující zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů.⁴⁵ Na druhou stranu zejména ze strany soudních exekutorů⁴⁶ bylo za účinnosti starého občanského zákoníku poukazováno na problémy spočívající v tzv. „úniku do manželství“. Toto takřka bulvární označení používali pro podle nich až patovou situaci, ke které došlo v důsledku prosté skutečnosti: dlužník uzavřel manželství. Občanský zákoník, ale ani občanský soudní řád a exekuční řád totiž ve zněních účinných do 31. 12. 2013 neobsahovaly zákonný podklad pro to, aby po uzavření manželství mohl být z majetku ve společném jmění manželů uspokojen závazek, který vznikl jednomu z manželů před uzavřením manželství. Podle Makariuse *„k této situaci dochází přesto, že majetek ve společném jmění manželů je jednoznačně majetkem dlužníka, kterému k němu svědčí plné právo, byť toto jeho právo je omezeno stejným právem druhého z manželů. Uzavřením manželství tak paradoxně lze zabránit exekučnímu postihu nově nabývaného majetku, pokud se nejedná o majetek nabývaný do výlučného vlastnictví (např. dar, dědictví apod.)“*.⁴⁷ Bez ohledu na i třeba vysokou hodnotu majetku ve společném jmění manželů tak může dojít k jakémusi „oddlužení“ tohoto dlužníka.

⁴⁵ Podle druhé věty § 262a odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013 platí, že *„za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství“*. Při nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu se zásadně vycházelo ze zákonného rozsahu společného jmění. Dotčený se mohl bránit až následně a úspěšný byl jen za situace, kdy smlouva modifikující zákonný rozsah společného jmění manželů byla uzavřena před vznikem pohledávky a zároveň věřiteli byl její obsah v době vzniku závazku znám.

⁴⁶ Viz např. argumentace kárně obviněného exekutora dle odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 15 Kse 6/2010 - 54 ze dne 19. 5. 2011 [online]. Nejvyšší správní soud České republiky [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z:

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/000615Kse_100_20110531102933_prevedeno.pdf.

⁴⁷ MAKARIUS, Milan. Společné jmění manželů a odpovědnost za závazky aneb Vítězství nad hmotou [online]. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 22. Exekutorská komora České republiky [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: http://www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.

Nedokonalosti právní úpravy si všimli také autoři komentářové literatury⁴⁸ a kárný soud v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 14 Kse 6/2010 - 181 ze dne 14. 2. 2011, ve kterém víceméně na okraj suše konstatuje, že z tehdejšího znění § 42 odst. 1 e. ř. lze „dovodit, že pro závazky vzniklé před uzavřením manželství výkon rozhodnutí (exekuci) na společné jmění manželů nařídít nelze. Uvedený závěr samozřejmě vyvolává úvahy v tom směru, že povinní, tedy dlužníci, kteří neplní své závazky, by nemuseli použít převážnou část svého majetku pro úhradu svých starých – před uzavřením manželství vzniklých – závazků. To by znamenalo, že pro závazky vzniklé před uzavřením manželství by (v převážné většině případů) neexistovala možnost, pokud by dlužníci neměli výlučný majetek, věřitele uspokojit”.

Zda současná úprava tento problém odstranila a zda při tom náhodou nenapáchala více škod, než užitku rozebírá podkapitola 4.1.3. – Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů (v období od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015).

⁴⁸ LEVÝ, Jiří. § 262a [Postižení majetku patřícího do společného jmění manželů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, BÍLÝ, Martin, HAMULÁKOVÁ, Klára, HRNČÍŘÍK, Vít, HROMADA, Miroslav, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PŘIDAL, Ondřej, ŠÍMA, Alexander. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 889. ISBN 978-80-7400-506-0.

2.1.3. Závazek, který vznikl za trvání manželství **jednomu z manželů**

Podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. společné jmění manželů tvořily kromě majetku uvedeného pod písm. a) tohoto odstavce také závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně **vznikly** za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Ustanovení § 144 obč. zák. obsahovalo vyvratitelnou domněnku, podle které závazky vzniklé za trvání manželství tvořily společné jmění manželů, a ustanovení § 145 obč. zák. ve svém třetím odstavci zakládalo ohledně závazků tvořících společné jmění manželů jejich pasivní solidaritu.

Takto — asi až příliš — široké pojetí závazků spadajících do společného jmění manželů se ukázalo být v praxi ožehavé, neboť z něj pro účely nalézacího řízení bylo možné dovozovat pasivní legitimaci osoby (druhého z manželů), která se k dlužnému plnění smluvně nezavázala a třeba o existenci takového závazku ani netušila. K této interpretaci zákonných ustanovení do té doby zastávané právními teoretiky⁴⁹ i senátem tohoto soudu⁵⁰ se ovšem nepřiklonil Nejvyšší soud v zásadním rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007 [R 24/2008 civ.]⁵¹. Zde totiž s položením důrazu na nutnost teleologického výkladu dospěl k závěru, podle kterého znění § 145 odst. 3 obč. zák. nelze interpretovat v rozporu se základními principy závazkového práva jako je zásada autonomie vůle smluvních stran, *pacta sunt servanda* a to, že ze smlouvy jsou zásadně oprávněny a povinny pouze její strany. Z těchto zásad dovodil, že zákonodárce jistě „*nezamýšlel prolomit princip autonomie vůle smluvních stran v procesu vzniku závazků ze smluv a vnútit jim jako zákonný důsledek vzniku smlouvy prostřednictvím institutu společného jmění manželů jako další smluvní stranu i manžela smluvní strany*“, a dospěl

⁴⁹ V podrobnostech odkazují na odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007. Publikováno jako R 24/2008 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

⁵⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 529/2003 ze dne 28. 7. 2004 či sp. zn. 32 Odo 1082/2003 ze dne 25. 11. 2004.

⁵¹ Publikováno pod tímto číslem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

k závěru, že splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno. Poukázal přitom nejen na značnou nejistotu, kterou by do právních vztahů vnesl opačný závěr, ale i na jeho případný důsledek pro vykonávací řízení: mohlo by dojít k postihu výhradního majetku druhého manžela uvedeného v exekučním titulu, tj. k postihu jeho majetku ve větším než zákonném rozsahu.

Jakkoli závěr učiněný Nejvyšším soudem a akceptovaný Ústavním soudem v usnesení sp. zn. IV. ÚS 3002/07 ze dne 2. 7. 2008 má svou logiku a nepostrádá lidský rozměr, nelze přehlédnout, že jde proti jednoznačnému textu zákona, což neuniklo kritickým komentářům.⁵² Jako nedostatečná byla hodnocena i přesvědčivost argumentace⁵³ tohoto v každém případě nebývalé přístupným jazykem pojatého a — s ohledem na závažnost věci překvapivě — stručného rozhodnutí. Naopak smířlivě se k jeho závěrům staví Dvořák a Spáčil.⁵⁴ Podle mého názoru při hodnocení tohoto zásadního rozhodnutí nelze přehlédnout zejména to, že se v něm Nejvyšší soud nezaobírá neodbytně se nabízejícím důsledkem učiněného právního závěru: tj. že majetek nabytý ze závazku spadajícího do společného jmění manželů, avšak sjednaného pouze jedním z manželů, součástí společného jmění manželů (a tudíž zároveň majetkem druhého manžela) je. Je tedy stejně tak majetkem druhého z manželů jako majetkem smluvně

⁵² Např. DVOŘÁK, Jan, JEHLIČKA, Oldřich. § 145 [Užívání, správa, závazky]. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří, NOVOTNÝ, Marek, KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří, FIALA, Roman, DVOŘÁK, Jan, JEHLIČKA, Oldřich, LIŠKA, Petr, LAVICKÝ, Petr, MACEK, Jiří, PŘIB, Jan, HANDLAR, Jiří, SELUCKÁ, Markéta. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2009. s. 978. ISBN 978-80-7400-108-6.

MEDKOVÁ, Vladimíra. Rubrika Články - úvahy - analýzy. *Soudce*, 2013, č. 2, str. 4–11.

BALÁK, František. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007. *Právní rozhledy*, 2007, č. 21, str. 792.

⁵³ Např. MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, str. 747–754.

MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 19, str. 649–656.

Jemná narážka Ústavního soudu v uvedeném usnesení sp. zn. IV. ÚS 3002/07 ze dne 2. 7. 2008, kterým pro neopodstatněnost odmítl ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí.

⁵⁴ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 296. Str. 91. ISBN 978-80-7357-597-7.

zavázaného. Podle názoru Nejvyššího soudu však druhého z manželů ohledně splnění tohoto závazku nelze v nalézacím řízení úspěšně žalovat a v důsledku toho následně ve vykonávacím řízení ani postihnout jeho výhradní majetek.

Osobně se domnívám — a jak uvidíme dále je to pro majetkovou stránku manželství dost možná příznačné —, že za situace, kdy by manželství ve společnosti řádně plnilo svou funkci společenskou⁵⁵ i ekonomickou, Nejvyšší soud by uvedený právní názor nevyslovil a soudy nižších stupňů jej do své rozhodovací praxe nepřijaly.

A jak se uvedený závěr odráží ve vykonávacím řízení? Podle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2304/2002 ze dne 23. 10. 2003, které rozhodnutí publikovanému jako R 24/2008 civ.⁵⁶ předcházelo a v němž Nejvyšší soud dospěl k mnohem méně spornému závěru, jenž opřel o vázanost exekucním titulem, platí, že „i když zákon zavazuje manžele k solidárnímu plnění závazků (§ 145 odst. 3, 4 obč. zák.), nelze na podkladě exekucního titulu, jenž jako povinného označuje jen jednoho z nich, nařídít (a provést) výkon rozhodnutí (exekuci) proti druhému manželu“. Postih majetku náležejícího do společného jmění manželů tím samozřejmě vyloučen není, vyloučen je ale postih výhradního majetku toho druhého, exekucním titulem nevázaného manžela. To samé však platí i v případě, kdy se jednalo o skutečně se souhlasem obou manželů společně převzatý závazek spadající do společného jmění manželů, který však věřitel v nalézacím řízení uplatnil pouze proti jednomu z manželů a exekucní titul tak k plnění zavázal jen jeho.

O použitelnosti uvedených závěrů i za účinnosti nového občanského zákoníku viz podkapitola 4.1.2. — Pasiva ve společném jmění manželů.

⁵⁵ Poukázat v tomto ohledu lze např. na známou a stále velmi vysokou rozvodovost, která za rok 2017 dosáhla míry 47 %. (Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva – rok 2017*. [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva-rok-2017.) Údaje za rok 2018 dosud nejsou úplné, k výrazné změně však nedošlo.

⁵⁶ Rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007, které bylo pod tímto číslem publikováno ve Sběrce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

2.2. Obrana manžela povinného při postihu jiných majetkových hodnot

2.2.1. Možné prostředky obrany

Manžel povinného, u něhož soud či soudní exekutor přistoupil ke srážkám ze mzdy či např. přikázání pohledávky z účtu vedeného pro jeho osobu u peněžního ústavu do 31. 12. 2012, tj. v období, kdy byl uvedený postup zcela mimo zákon, se nacházel ve velice ošemetné situaci. Právní úprava na jeho situaci nemyslela a nenabízela mu ani jednoznačnou možnost obrany prostřednictvím jiných, obecných institutů. V praxi tak dotčení využívali k obraně tři instituty, a to návrh na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce pro nepřipustnost takového postupu (dále i jen „návrh na [částečné] zastavení řízení“ či „návrh na [částečné] zastavení vykonávacího řízení“), vylučovací žalobu a žalobu na plnění.

V následujících podkapitolách jsou rozebrány podmínky užití těchto prostředků, analyzovány jejich klady a zápory v dané situaci a učiněn závěr o nejvhodnějším prostředku obrany jiných majetkových hodnot manžela povinného za úpravy účinné do 31. 12. 2012.

2.2.1.1. Vylučovací žaloba

Ve vykonávacím řízení mohou být pohledávky oprávněných osob uspokojeny z majetku jiných osob než povinného, pouze existuje-li zde podle hmotného práva nárok na to, aby tyto pohledávky byly uspokojeny z tohoto majetku. Je-li **při výkonu rozhodnutí** postižen majetek, u něhož to zákon nepřipouští, může dotčená osoba právo k němu uplatnit **vůči oprávněnému** návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí podle třetí části o. s. ř. (§ 267 odst. 1 o. s. ř.). Podle druhého odstavce tohoto ustanovení ve znění účinném do 31. 12. 2013 se obdobně postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek patřící do společného jmění manželů nebo který se považuje za součást společného jmění manželů (§ 262a odst. 1 o. s. ř.), avšak vymáhaný závazek vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů při používání majetku, který

- a) podle smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů nebo podle smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství nepatřil do společného jmění manželů, a oprávněnému byl v době vzniku vymáhané pohledávky znám obsah smlouvy,
- b) náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyt před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.

Tato tzv. vylučovací (nebo také excindační) žaloba není projednávána v rámci řízení o výkonu rozhodnutí, nýbrž v samostatném sporném nalézacím řízení. Místní příslušnost soudu je v tom případě dána soudem, u něhož je prováděn výkon rozhodnutí.⁵⁷ „*Svoji povahou jde o žalobu na určení, naléhavý právní zájem se však u ní netvrdí, a tedy ani neprokazuje. Jejím předmětem je vyloučení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty z nařízeného výkonu rozhodnutí.*”⁵⁸

⁵⁷ Podle § 88 o. s. ř.

⁵⁸ Více DRÁPAL, Ljubomír. § 267 [Vylučovací žaloba]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, DOLEŽÍLEK, Jiří, FIALA, Roman, HORÁČEK, Roman, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka,

Obsah vylučovací žaloby mohl manžel povinného opřít o libovolný odstavec § 267 o. s. ř. v tehdejší znění, byť v případě spadajícím pod druhý odstavec tohoto ustanovení byl zároveň považován v souladu s § 255 odst. 2 o. s. ř. v dané části řízení o výkonu rozhodnutí za jeho účastníka. Zatímco výčet důvodů dle druhého odstavce je taxativní, v případě prvního odstavce, kdy je manžel povinného ve stejném postavení jako kterákoli třetí osoba, se mohlo jednat např. o případy, ve kterých byl postižen manželův výhradní majetek nebo majetek, který je součástí společného jmění manželů, avšak k jeho postihu došlo za účelem vydobytí závazku, který vznikl povinnému před uzavřením manželství.

Uvedené platí i pro exekuční řízení. V něm navíc osoba dotčená provedením exekuce prodejem movitých věcí **může** do třiceti dnů ode dne, kdy se dozvěděla o soupisu věci, podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu u exekutora, který věc sepsal (§ 68 odst. 1 e. ř.). Zatímco opožděný návrh exekutor odmítl, nevyhověl-li i jen zčásti návrhu včasnému, **mohl** navrhovatel podle § 68 odst. 4 e. ř. do třiceti dnů od doručení rozhodnutí exekutora podat u exekučního soudu⁵⁹ žalobu na vyloučení věci podle § 267 o. s. ř. Předepsaný postup ohraničený lhůtami (s)vedl autory komentářové literatury k závěru, že včasné podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu je *conditio sine qua non* úspěchu v řízení o vylučovací žalobě. Podle Kasíkové a kol. v Komentáři k exekučnímu řádu z roku 2009 tak „*žalobu na vyloučení věci z exekuce musí navrhovatel podat nejpozději do třiceti dnů od doručení usnesení exekutora o zamítnutí návrhu anebo částečném zamítnutí návrhu. Byl-li návrh pravomocně odmítnut pro opožděnost či vady návrhu, nalézací soud excindační (vylučovací) žalobu zamítne, protože nebyl navrhovatelem řádně využit procesní prostředek určený k ochraně jeho práva. Excindační žaloba je svou povahou*

KRBK, Pavel, KRČMÁŘ, Zdeněk, MAZANEC, Michal, NOVOTNÝ, Zdeněk, POLEDNE, Petr, PUTNA, Mojmír, SIMON, Pavel, ŠEBEK, Roman, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 2218. ISBN 978-80-7400-107-9.

⁵⁹ Podle § 45 e. ř. je místně a věcně příslušným exekučním soudem okresní soud, v jehož obvodu má povinný, je-li fyzickou osobou, místo svého trvalého pobytu, popřípadě místo pobytu na území České republiky podle druhu pobytu cizince. Je-li povinný právnickou osobou, je místně příslušným soud, v jehož obvodu má povinný sídlo. Nemá-li povinný, který je fyzickou osobou, v České republice místo trvalého pobytu nebo místo pobytu podle věty první, nebo nemá-li povinný, který je právnickou osobou, sídlo v České republice, je místně příslušným soud, v jehož obvodu má povinný majetek. Je-li takto místně příslušných několik soudů, je místně příslušným ten soud, jehož název je první v abecedním, případně číselném pořadí.

*také ‚jen‘ procesním prostředkem ochrany práva a exekuční řád jako procesní předpis stanoví v § 68 odst. 1 věta druhá další procesní podmínku jeho uplatnění‘.*⁶⁰

V mezidobí mezi vydáním Komentáře z roku 2009 a jeho dalším vydáním vydal Krajský soud v Hradci Králové ve věci sp. zn. 23 Co 35/2011 rozsudek ze dne 24. 2. 2011, podle kterého není úspěch vylučovací žaloby podmíněn včasným podáním návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu. Argumentoval přitom tím, že návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu měl proces vyloučení majetkových hodnot zjednodušit, přičemž ze zákona ani důvodové zprávy nevyplývá, že by jeho opožděné podání či rovnou nepodání vedlo k tak závažnému důsledku, jako by byla ztráta možnosti podat vylučovací žalobu.

V Komentáři z roku 2013 Kasíková a kol. na toto rozhodnutí reagují tím, že svůj dříve zastávaný opačný názor korigují dodatkem, podle kterého *„žalobce před podáním vylučovací žaloby není povinen podat exekutorovi návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, a podání návrhu tak není podmínkou úspěchu vylučovací žaloby. Pokud však žalobce před vylučovací žalobou podá návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, měl by nalézací soud při posuzování žaloby zkoumat podmínky dané § 68 odst. 1 a 4 z hlediska včasnosti podané žaloby‘.*⁶¹ Naopak na závěru, podle kterého je podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu nezbytnou podmínkou předcházející podání vylučovací žaloby, i po vydání zmíněného rozhodnutí setrval Svoboda.⁶²

V Komentáři z roku 2017 již M. Kasíková a kol. plně akceptují názor souladný s výše uvedeným průlomovým rozhodnutím Krajského soudu v Hradci Králové a vyjádřený také v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1037/2013 ze dne 4. 2. 2014, podle

⁶⁰ ŠIMKA, Karel, KASÍKOVÁ, Martina. § 68 [Vyškrtnutí věci ze soupisu]. In: KASÍKOVÁ, Martina, KUČERA, Zdeněk, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-179-6.

⁶¹ KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. § 68 [Vyškrtnutí věci ze soupisu]. In: KASÍKOVÁ, Martina, KUČERA, Zdeněk, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav. *Exekuční řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 423. ISBN 978-80-7400-476-6.

⁶² SVOBODA, Karel. Problém vztahu mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a vylučovací žalobou [online]. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 30–32. Exekutorská komora České republiky [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.

kterého je úspěch v řízení o vylučovací žalobě na — včasném, opožděném či dokonce vůbec nepodaném — návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu nezávislý.⁶³

Existence návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu a jeho příp. včasnost či kvalita tak v řízení o vylučovací žalobě mohou mít vliv „jen“ na rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Tvrzenému právu dotčené osoby je navíc poskytnuta ochrana v tom smyslu, že v případě dodržení postupu předepsaného § 68 odst. 1 a 4 e. ř. nemůže být věc do pravomocného skončení řízení o vylučovací žalobě soudním exekutorem prodána.

⁶³ Viz KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. § 68 [Vyškrtnutí věci ze soupisu]. In: KASÍKOVÁ, Martina, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, KUČERA, Zdeněk, NEKOLA, Václav. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 487. ISBN 978-80-7400-630-2.

2.2.1.2. Návrh na (částečné) zastavení řízení

Základní podmínky pro zastavení výkonu rozhodnutí či (částečné) zastavení exekuce upravuje § 268 odst. 1 o. s. ř.⁶⁴, který je subsidiárně aplikován i v exekučním řízení, neboť v exekučním řádu obdobné ustanovení chybí.

Dle § 268 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2015 bude výkon rozhodnutí zastaven, jestliže

- a) byl nařízen, ačkoli se rozhodnutí dosud nestalo vykonatelným;
- b) rozhodnutí, které je podkladem výkonu, bylo po nařízení výkonu zrušeno nebo se stalo neúčinným;
- c) zastavení výkonu rozhodnutí navrhl ten, kdo navrhl jeho nařízení;
- d) výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a 322 vyloučeny nebo majetek, ze kterého nelze vymáhanou pohledávku uspokojit;
- e) průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů;
- f) bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267);
- g) po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden; bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude výkon rozhodnutí zastaven i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku;
- h) výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

⁶⁴ Speciální důvody pro zastavení řízení jsou dále uvedeny i u jednotlivých způsobů provedení výkonu rozhodnutí: např. podle § 290 odst. 1 o. s. ř. „soud zastaví na návrh plátce mzdy nebo povinného nařízený výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy, když povinný po dobu jednoho roku nepobírá mzdu buď vůbec nebo alespoň v takové výši, aby z ní mohly být srážky prováděny“; dále v § 326a, § 336m odst. 1 o. s. ř. aj.

Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného nelze podřadit pod žádný z důvodů uvedených pod písmeny a) až g), uvažovat tedy lze jen o tzv. zbytkové klauzuli dle písmena h), tj. že výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

V případě podání návrhu, který se takového rozhodnutí domáhá, je v exekučním řízení postup upraven kromě v § 268 a násl. o. s. ř. také v § 55 e. ř. V řízení o výkonu rozhodnutí i v exekuční řízení však u těchto návrhů vždy platí, že:

- rozhodováno je formou usnesení,
- řízení může být zastaveno i jen částečně,
- soud rozhoduje zpravidla po předchozím jednání
- a o (částečném) zastavení řízení může soud rozhodnout i bez návrhu.⁶⁵

O (částečném) zastavení exekuce navíc může za určité konstelace (souhlasí-li s tím oprávněný nebo uplynula-li mu marně lhůta daná k exekutorem k vyjádření se k návrhu) rozhodnout i sám soudní exekutor. Návrh by tak měl být exekučnímu soudu předkládán pouze ve sporných případech.⁶⁶

⁶⁵ Ustanovení § 269 odst. 1 a 2 o. s. ř.

⁶⁶ Na rozdíl oproti úpravě účinné do 30. 10. 2009, tj. před účinností zákona č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 55 odst. 1 e. ř. ve znění účinném do 30. 10. 2009 totiž exekutor o zastavení exekuce podle ustanovení o výkonu rozhodnutí (§ 268 a § 290 občanského soudního řádu) nerozhodoval.

2.2.2. Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného

Účastníky vykonávacího řízení jsou vždy oprávněný a povinný. Podle § 255 odst. 2 o. s. ř. a § 36 odst. 2 e. ř. ve znění účinných až do 30. 6. 2015 bylo-li nařízeným výkonem rozhodnutí (resp. exekučním příkazem) postiženo to, co je součástí společného jmění manželů, byl účastníkem řízení, pokud jde o tuto součást společného jmění, také manžel povinného. Manžel povinného je v tomto případě účastníkem vykonávacího řízení ze zákona a na základě hmotněprávního podkladu.⁶⁷ Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 2 Cdon 1446/96 ze dne 9. 7. 1997 vyložil, že „*manžel povinného se stává účastníkem řízení o výkon rozhodnutí, je-li nesporné nebo alespoň možné, že věci, které jsou nařízeným výkonem rozhodnutí postihovány, patří do bezpodílového spoluvlastnictví (resp. nyní do společného jmění) povinného a jeho manžela; jeho účastenství vzniká dnem, kdy soud výkon rozhodnutí svým usnesením nařídil*”. Stejně účinky jako nařízení výkonu rozhodnutí má i vydání exekučního příkazu. Tentýž závěr můžeme vztáhnout nejen na věci, ale také na práva a majetkové hodnoty, které patří do společného jmění manželů. Manžel povinného je při splnění zákonných podmínek účastníkem nikoli celého vykonávacího řízení, ale jen té jeho části, v níž je postižena součást společného jmění manželů.

Počínaje 1. 1. 2013 byl § 255 o. s. ř. doplněn novelou č. 396/2012 Sb. o třetí odstavce, podle kterého „*manžel povinného je účastníkem řízení také tehdy, jsou-li k vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů, nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy majetkové hodnoty manžela povinného (§ 262a odst. 3)*”. Nové ustanovení § 262a odst. 3 o. s. ř. bude blíže rozebráno níže (viz podkapitola 3.3. — Obrana manžela povinného při postihu jiných majetkových hodnot [v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013]), pro účely tohoto rozboru však stačí předeslat, že se týkalo do té doby dle zákona nepřipustné možnosti postihu mzdy, příkázání pohledávek a postižení jiných majetkových práv manžela povinného (v této práci označovaných jako „jiné majetkové hodnoty manžela povinného“) v případě, kdy v řízení šlo o vydobytí závazku, který patřil

⁶⁷ POHL, Tomáš. Novela občanského soudního řádu a exekučního řádu ve vztahu ke společnému jmění manželů. *Obchodní právo*, 2014, č. 4, str. 132–139.

do společného jmění manželů. Ustanovení § 36 e. ř., které vymezuje účastníky exekučního řízení, tehdy nijak doplněno nebylo.

Z uvedeného vyplývá, že pokud byl ve vykonávacím řízení za úpravy účinné do 31. 12. 2012 postižen majetek manžela, u kterého nebylo ani možné, že by patřil do společného jmění manželů, což je vždy případ jiných majetkových hodnot manžela povinného, nebyl manžel povinného podle litery zákona považován za účastníka řízení. Jen účastník přitom může v daném řízení činit relevantní úkony. Byla-li tedy postižena například mzda manžela povinného, nacházel se dotčený ve značně nekomfortní situaci, kterou zákonodárce nepředpokládal a v důsledku toho mu svou definicí účastníka upíral ten nejnázřejší prostředek ochrany, a sice návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 o. s. ř.) či částečné zastavení exekuce (§ 55 e. ř.).

Vzpomněl-li si takto postižený manžel povinného na existenci vylučovací žaloby, kterou lze použít, byl-li výkonem rozhodnutí či exekucí postižen majetek, u něhož to zákon nepřipouští, komentáře k § 267 o. s. ř. mu rozhodování rozhodně neulehčily. Majetek sice je souhrn věcí, práv a jiných majetkových hodnot náležejících určité osobě a mzdu lze za takovouto jinou majetkovou hodnotu považovat.⁶⁸ Avšak přestože například podle Drápala⁶⁹ lze vylučovací žalobou uplatnit jak práva k věcem, právům nebo i jiným majetkovým hodnotám, které jsou předmětem nařízeného výkonu rozhodnutí, právě výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy představuje výjimku. Tu bohužel dále nijak neodůvodňuje a pouze doslova uvádí, že *„týká-li se výkon rozhodnutí cizího nároku na mzdu nebo na plat, nepřichází obrana podle § 267 odst. 1 v úvahu, a dotčená osoba, není-li účastníkem vykonávacího řízení jako povinný, se může bránit přímo vůči svému zaměstnavateli, např. žalobou o zaplacení dlužné mzdy, kterou jí zaměstnavatel*

⁶⁸ Protentokrát pomejme již výše zmíněnou skutečnost, podle které je ve vykonávacím řízení postihován vlastně nárok na mzdu, který má osobní charakter a není tedy součástí majetku, a akceptujme legislativní zkratku „(jiných) majetkových hodnot“, které pro postih dle § 262a odst. 3 o. s. ř. zavádí § 255 odst. 3 o. s. ř. (ve znění od 1. 1. 2013).

⁶⁹ DRÁPAL, Ljubomír. § 267 [Vylučovací žaloba]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, DOLEŽÍLEK, Jiří, FIALA, Roman, HORÁČEK, Roman, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KRBEK, Pavel, KRČMÁŘ, Zdeněk, MAZANEC, Michal, NOVOTNÝ, Zdeněk, POLEDNE, Petr, PUTNA, Mojmir, SIMON, Pavel, ŠEBEK, Roman, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 2218. ISBN 978-80-7400-107-9.

nevyplatil, protože ji vyplatil oprávněnému”.⁷⁰ Důvod, který autora k tomuto závěru vedl, proto lze jen odhadovat. Argumentace v tom smyslu, že by nárok na mzdu (viz poznámka pod čarou na předchozí stránce) nepovažoval za jinou majetkovou hodnotu manžela povinného, v jeho textu předešlá není.

Shrneme-li situaci, manželu povinného se v období do 31. 12. 2012 jakožto prostředek obrany v případě postihu jeho jiných majetkových hodnot nabízely a v praxi opravdu byly uplatňovány tři možnosti obrany: návrh na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce pro nepřipustnost takového postupu, žaloba na plnění a vylučovací žaloba. Ani jeden z těchto prostředků přitom nelze považovat za optimální.

Proti užití **návrhu na zastavení** výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce stála skutečnost, že dotčený manžel povinného podle tehdejších znění § 255 o. s. ř. a § 36 e. ř. v případě postihu jiných majetkových hodnot nebyl považován za účastníka řízení a nemohl tak činit relevantní úkony přímo ve vykonávacím řízení.

V neprospěch **žaloby na plnění** lze uvést její značnou nepraktičnost odvislou od způsobu postihování těchto majetkových hodnot, ke kterému dochází zpravidla opakovaně (např. každý měsíc při postihu mzdy nebo opakovaně v období šesti měsíců ode dne, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno vyznění v případech, kdy na účet přicházejí další peněžní prostředky), s čímž by souvisela i nutnost podávání opakovaných žalob či jejich rozšiřování. Jistě méně závažnou, ale taktéž problematickou, by se za situace, kdy plátce mzdy či peněžní ústav nemá možnost rozhodnutí soudu či exekuční příkaz přezkoumávat, stávala i otázka zavinění při rozhodování o náhradě nákladů řízení.

Nejpříjemněji se tak z mého pohledu — vycházím-li ze srovnání právních úprav, nehodnotím praktickou stránku věci a jdu proti výše uvedenému a naštěstí spíše ojedinělému názoru ve starší komentářové literatuře — jeví podání **vylučovací žaloby** podle § 267 odst. 1 o. s. ř. Jako preferovaný způsob obrany manžela povinného, jehož jiné majetkové hodnoty byly postiženy, vycházela i z judikatury Nejvyššího soudu.⁷¹

⁷⁰ DRÁPAL, Ljubomír, 2009, op. cit.

⁷¹ Zmiňovány přímo Nejvyšším soudem v jeho rozhodnutích týkajících se této problematiky opakovaně jsou usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1054/2002 ze dne 28. 5. 2003, usnesení Nejvyššího soudu

Přesto se i v jeho rozhodovací činnosti objevila rozhodnutí, která — aniž by se zároveň zabývala výše uvedenou výhradou, podle které manžel povinného nebyl podle znění zákona považován za účastníka vykonávacího řízení — připouštěla i obranu manžela povinného prostřednictvím návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce. I když to nebylo předmětem dovolacího řízení, v rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 1561/2012 ze dne 25. 9. 2012 se Nejvyšší soud vyjádřil, že „*byl-li by tedy výkon rozhodnutí (exekuce) nesprávně nařízen (nařízena) pro peněžitou pohledávku vůči povinnému srážkami ze mzdy jeho manželky (bývalé manželky), jednalo by se o důvod zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.*”. Týmž směrem se jeho úvahy ubíraly i v usneseních sp. zn. 20 Cdo 1642/2004 ze dne 29. 6. 2005 či sp. zn. 21 Cdo 4525/2014 ze dne 23. 4. 2015.

Konečným účelem jak vylučovací žaloby, tak návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce každopádně je zastavit výkon rozhodnutí (či částečně exekuci) ohledně neprávem postižené věci, práva či jiné majetkové hodnoty, a to buď podle § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř.⁷², nebo podle 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.⁷³ Já osobně za „právně čistší“ za předestřené právní úpravy považuji podání vylučovací žaloby, neboť přiklonit se k řízení o návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce mi brání neexistence účastenství manžela povinného ve vykonávacím řízení (viz § 255 o. s. ř., resp. § 36 e. ř.). Jak již bylo dovozeno výše, manžel povinného byl účastníkem vykonávacího řízení pouze tehdy, bylo-li alespoň možné, že v řízení byl postižen majetek patřící do společného jmění manželů. Tzv. jiné majetkové hodnoty manžela povinného součástí společného jmění manžela povinného nejsou. V případě postihu těchto jiných majetkových hodnot se manžel povinného ocitl mimo řízení

sp. zn. 20 Cdo 2320/2004 ze dne 11. 1. 2005 či usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 329/2006 ze dne 23. 11. 2006.

⁷² Podle § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř. bude „*výkon rozhodnutí zastaven, jestliže bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267)*“. Podání vylučovací žaloby tak nemá na vykonávací řízení žádný dopad. Vykonávací řízení se nepřerušuje. Proto je s poukazem na podanou vylučovací žalobou často ve vykonávacím řízení podáván návrh na odklad provedení výkonu rozhodnutí či exekuce. Podle § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř. je rozhodováno až poté, co nabyde právní moci rozhodnutí, kterým se alespoň částečně vyhovuje vylučovací žalobě.

⁷³ Podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. bude „*výkon rozhodnutí zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat*“.

ve stejné pozici jako kterákoli jiná třetí osoba v obdobné situaci. Je však zřejmé, že podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce by pro něj bylo nepoměrně snazším, procesně hospodárnějším a i finančně dostupnějším řešením než podání vylučovací žaloby, které vyžadovalo kromě vyšších právních znalostí a ochoty vést samostatný spor i zaplacení soudního poplatku.⁷⁴ Jednoznačnou odpověď na otázku, který prostředek k obraně svých jiných majetkových hodnoty zvolit, manželu povinného neposkytla ani judikatura Nejvyššího soudu. A nutno dodat, že je to snad i dobře, neboť svou rozkolísaností vlastně poskytla ochranu právům dotčené osoby i v případech, kdy ta mohla být s ohledem na předestřenou situaci jen obtížně s to vybrat ten jediný „správný“ procesní prostředek k jejich účinné ochraně.

⁷⁴ To všechno ostatně nakonec reflektoval i zákonodárce v novele č. 139/2015 Sb. (viz podkapitola 5.3. — Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku [v období od 1. 7. 2015]).

2.3. Závěr

Za právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 bylo možné z majetku manžela povinného, kterého k plnění nezavazoval exekuční titul, postihnout pouze věci, práva a jiné majetkové hodnoty patřící do společného jmění jeho a povinného. Muselo nadto jít o závazek (resp. v dnešní terminologii dluh) vzniklý třeba i jen jeho manželovi (žalovanému v nalézacím a povinnému ve vykonávacím řízení), avšak vždy za trvání manželství. Pro postih majetku ve společném jmění manželů za účelem vydobytí závazku, který jednomu z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství, v zákoně chyběla opora. Pokud tedy dlužník následně uzavřel manželství, za jeho trvání nabýval majetek pouze do společného jmění manželů a nevlastnil žádný výhradní majetek, v důsledku této mezery v zákoně nebylo možné tyto jeho závazky nuceně uspokojit, a to ačkoli stále nabýval nový majetek.

Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného jako mzda, pohledávka z účtu vedeného u peněžního ústavu či postih jeho jiných majetkových práv za účelem vydobytí závazku jen jednoho z manželů-povinného zákon nepřipouštěl, a to ačkoli prostředky z těchto jiných majetkových hodnot vyplacené a převzaté v konečném důsledku podle zákona tvoří společné jmění manželů. Stejně tomu bylo v případě, kdy závazek spadl do společného jmění manželů, avšak exekuční titul ukládal povinnost jej splnit pouze jednomu z manželů-povinnému.

Na první pohledu stručná a nepřiliš složitá právní úprava, která se mohla opřít o dlouhodobě ustálenou judikaturu, přesto činila v praxi problémy, které se projeví i v náplni rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu jakožto soudu kárného ve věcech soudních exekutorů. Jakkoli je jasné, že jde o pouhou „špičku ledovce“, na základě své zkušenosti považují jeho výstupy za poměrně ilustrativní. Z rozhodnutí tohoto soudu vyplývá, že soudním exekutorům mnohdy nebylo jasné, co může a nemůže být součástí společného jmění manželů; problém činila i otázka vzniku závazku a vůbec trvání manželství. Bohužel ani kárný soud k nastoleným otázkám nepřistoupil podle mého vždy tak, jak bylo žádoucí a mnohdy nevyužil vhodné příležitosti k tomu, aby soudní exekutory vedl k větší pečlivosti a odpovědnosti při výkonu jejich profese. I když

mnohé rozhodné skutečnosti musely být soudním exekutorům zřejmé již před vydáním exekučního příkazu (např. skutečnost, že závazek s ohledem na výrokovou část a/nebo datum vydání exekučního titulu musel vzniknout před uzavřením manželství povinného), kárný soud formalisticky setrval na názoru, že tyto skutečnosti mohou být předmětem až případných dalších řízení, ve kterých se budou dotčené osoby bránit postupu soudního exekutora, a ve fázi vydání exekučního příkazu neshledal na jejich postupu nic nezákonného. S uvedeným názorem nesouhlasím, neboť v jednoznačných a zřejmých případech takovýto přístup poškozují práva třetích osob, na jejichž ochranu soudní exekutoři mají při výkonu vykonávací činnosti dbát.

Hlavním předmětem této práce je především postih tzv. jiných majetkových hodnot manžela povinného. V praxi k němu docházelo z důvodu chybného výkladu zákona i za právní úpravy účinné do 31. 12. 2012, kdy jej zákon neumožňoval. Je proto zcela pochopitelné, že pro tuto situaci nebyl zákonem na míru „ušit“ patřičný prostředek obrany, kterým by se dotčené osoby mohly proti takovému nezákonnému postupu soudu či soudního exekutora bránit. Přesto by však procesní předpis podle mého názoru měl těmto osobám jednoznačně nabízet široce použitelný prostředek obrany, kterým by se mohly bránit i v této situaci. Bohužel tomu tak nebylo a dotčený se rozhodoval hned mezi třemi možnostmi: návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí či částečné zastavení exekuce pro nepřipustnost uvedeného postupu, vylučovací žalobou a žalobou na plnění.

Žaloba na plnění byla v dané situaci (kdy např. ke srážkám v případě mzdy dochází každý měsíc a požadovaná částka se tak mění) možností natolik nepraktickou, že jsem se s ní setkala pouze jako s úvahou v komentářové literatuře. Při složitějším rozhodování mezi návrhem na (částečné) zastavení vykonávacího řízení a vylučovací žalobou jsem za stěžejní považovala zejm. dva faktory, z nichž každý svědčí ve prospěch jiného z těchto institutů. Při hodnocení právní úpravy jsem si všimla v odborné literatuře i judikatuře bohužel opomíjeného faktu: totiž že právní úprava z manžela povinného, jemuž byly postiženy jiné majetkové hodnoty než ty patřící do společného jmění manželů, neučinila účastníka řízení a neposkytla mu tak právo činit úkony, které by měly dopad přímo ve vykonávacím řízení. To mluví v neprospěch návrhu na (částečné) zastavení řízení, neboť v případě jeho podání manželem povinného jakožto dotčenou

osobou jej nepodal účastník vykonávacího řízení a tento návrh tak není projednatelný (může však soud či soudního exekutora vést k postupu tzv. z moci úřední). V neprospěch vylučovací žaloby, kterou se zahajuje samostatné řízení a podobným problémem s účastenstvím navrhovatele proto netrpí, naopak mluví nutnost vyšších právních znalostí, příp. i zastoupení advokátem, neboť její podání rozhodně nepatří k triviálním úkonům; dále pak zdlouhavost tohoto řízení a s podáním spojená poplatková povinnost. V praxi docházelo k obraně dotčených osob jak cestou podání návrhu na (částečné) zastavení řízení, tak formou vylučovací žaloby. Brzy se proto staly předmětem poněkud rozkolísané judikatury Nejvyššího soudu. Ta sice dotčeným osobám neposkytla jednoznačný návod na to jaký prostředek obrany použít, zřejmě ale imanentně přijala závěr, že oba instituty mají společný cíl, kterým je (částečné) zastavení řízení ohledně neoprávněně postiženého majetku. Jakkoli by jednoznačné vodítko jistě situaci vyjasnilo a pomohlo hlavně do budoucna, cením si na této situaci, kdy nebyl vysloven kategorický závěr o správném postupu při obraně jiných majetkových hodnot manžela povinného, jeho (byť možná nezamýšlených) důsledků. Protože žádný z prostředků obrany nebyl odmítnut jako vadný, nedošlo k poškození těch, kteří jej v již běžících řízeních použili. Nedokonalost právní úpravy tak byla alespoň do určité míry vyvážena určitou velkorysostí soudů, které nejspíše samy seznaly, že zákonnou úpravu lze aplikovat často jen se značnými obtížemi a nejednoznačnými závěry.

3. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 1. 2013 DO 31. 12. 2013

3.1. Novela č. 396/2012 Sb.

S účinností od 1. 1. 2013 bylo zákonem č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ustanovení § 262a o. s. ř. doplněno o třetí odstavec tohoto znění:

Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, přikázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídit tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.

Do té doby obsahově totožný § 42 e. ř. novelou v tomto směru dotčen nebyl, což sice nelze považovat za příliš systémové, s ohledem na výše učiněné závěry ohledně subsidiarity o. s. ř. vůči e. ř. (viz podkapitola 1.1. — Vykonávací řízení) se však nový odstavec § 262a o. s. ř. aplikoval v exekučních řízeních.

Vzhledem k tomu, že nový odstavec nebyl součástí vládního návrhu zákona, ale do § 262a o. s. ř. byl vložen až pozměňujícím návrhem ústavně právního výboru, důvodová zpráva se k takto zásadní změně paradigmatu nevyjadřuje.⁷⁵ Nastolená problematika postihu tzv. jiných majetkových hodnot manžela povinného navíc bohužel unikla i pozornosti o návrhu diskutujících poslanců.⁷⁶ Důvody, které vedly k přijetí nové úpravy, tak nezúčastněným nejsou známy.

Jisté však je, že touto novelou byl pro účely vymožení závazků patřících do společného jmění manželů umožněn postih majetkových hodnot, které do společného

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online], sněmovní tisk 537/0, 2011 [cit. 25. 7. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CTI=0>.

⁷⁶ Viz historie sněmovního tisku 537 včetně zápisů ze schůzí Poslanecké sněmovny, 2011 - 2012 [online]. [cit. 25. 7. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=537>.

jmění manželů nepatří⁷⁷ a které dříve k nelibosti věřitelů a soudních exekutorů možné postihnout nebylo. V případech, kdy šlo o závazek náležící do společného jmění manželů, avšak exekuční titul povinnost k plnění ukládal pouze povinnému, tato úprava nově umožnila postihnout zejména mzdu manžela povinného, pohledávku z účtu vedeného pro jeho osobu u peněžního ústavu či např. pohledávky, které měl manžel povinného ze smlouvy o životním pojištění či z účasti na systému penzijního připojištění (v této práci pracuji se zkratkou „jiné majetkové hodnoty manžela povinného“). Na rozdíl od předchozí úpravy tudíž bylo možné postihnout tyto výhradní majetkové hodnoty člověka, který navíc o závazku svého manžela či existenci exekučního titulu, na základě kterého je nyní exekvován, ani nemusel vědět. Nový 262a odst. 3 o. s. ř. tak byl — zákonodárcem nikterak odůvodněným — prolomením dosavadní ochrany manžela povinného ztělesněné v judikatorním závěru Nejvyššího soudu z výše (viz podkapitola 2.1.3. — Závazek, který vznikl za trvání manželství jednomu z manželů) podrobně rozebraného zásadního rozhodnutí sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007 [R 24/2008 civ.].⁷⁸

Nově umožněný postih jiných majetkových hodnot manžela povinného však nebyl umožněn při splnění obdobných podmínek jako postih majetku ve společném jmění manželů. Naopak, v možnostech postihu majetku ve společném jmění manželů a v možnostech postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného podle § 262a o. s. ř. ve znění účinném v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 existovaly významné rozdíly, na které je třeba se podívat blíže:

- **Majetek ve společném jmění manželů** bylo možné ve vykonávacím řízení postihnout i v případě, že se jednalo o **závazek pouze jednoho z manželů vzniklý za trvání manželství**. Smlouvy modifikující zákonný rozsah společného jmění manželů⁷⁹ (nebo také rozhodnutí soudu o zúžení společného

⁷⁷ Do společného jmění manželů patří až plnění, která manžel na jejich základě obdrží. Více v podkapitole 2.1.1. — Majetek patřící do společného jmění manželů.

⁷⁸ Publikováno pod tímto číslem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

⁷⁹ Podle § 143a obč. zák.: „(1) Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění.“

jmění manželů, což bylo analogicky dovozeno soudy)⁸⁰ měly — v rozporu s obecně zažitou představou laické veřejnosti — z pohledu rozsahu potenciálně postiženého majetku pouze omezený význam. Při nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu se totiž zásadně vycházelo ze zákonného rozsahu společného jmění manželů, přičemž dotčený se mohl bránit až následně a úspěšný mohl být jen za situace, kdy smlouva modifikující zákonný rozsah společného jmění manželů byla uzavřena před vznikem závazku a zároveň věřiteli byl její obsah v době vzniku závazku znám.

- Oproti tomu jiné majetkové hodnoty manžela povinného bylo možné ve vykonávacím řízení postihnout, pouze šlo-li o **závazek patřící do společného jmění manželů**. Smlouva (či rozhodnutí soudu) modifikující zákonný rozsah společného jmění manželů zde však z pohledu rozsahu potenciálně postiženého majetku význam měla, a to i když věřiteli v době vzniku závazku její obsah či vůbec existence známy nebyly. Ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. totiž „*sice představuje právní prostředek na ochranu věřitelů, do jejichž práva na uspokojení pohledávek proti jednomu z manželů jako dlužníka nesmí dohoda manželů o modifikaci rozsahu společného jmění zasáhnout (totéž se týká dohody o vypořádání společného jmění manželů podle § 150 odst. 2 obč. zák.), ale modifikace rozsahu společného jmění manželů smlouvou (analogicky rozhodnutím soudu) se dotýká práv věřitele jen tehdy, pokud by měla vést ke zmenšení majetku dlužníka a pokud by v jejím důsledku věřitel nemohl dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli nebyť takové dohody (rozhodnutí), z majetku dlužníka by se uspokojil. V případě, že manželé*

Předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky. Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.

(2) Manželé mohou dále smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.

(3) Muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství obdobně.

(4) Manželé se mohou vůči jiné osobě na smlouvu uvedenou v předcházejících odstavcích odvolat jen tehdy, jestliže je jí obsah této smlouvy znám.“

⁸⁰ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 370/2009 ze dne 30. 11. 2010.

před vznikem závazku jen jednoho z manželů uzavřeli za účinnosti obč. zák. smlouvu o zúžení rozsahu společného jmění, podle níž závazky uzavřené každým z manželů po uzavření této smlouvy nejsou součástí společného jmění, je taková dohoda platná, neboť byla uzavřena v souladu se zákonem, tudíž závazky manželů vzniklé po uzavření smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění netvoří součást společného jmění.”⁸¹ Ve vztahu k věřiteli takováto smlouva (či rozhodnutí) mohla být relativně bezúčinná šlo-li o rozsah majetku ve společném jmění manželů, nebyl-li však podle ní vymáhaný závazek součástí společného jmění manželů, nešlo vůči manželovi povinného postupovat podle § 262a odst. 3 o. s. ř.

V judikatuře správních soudů je v případě soudních rozhodnutí, která zúžila rozsah společného jmění manželů tak, že vymáhaný závazek vzniklý po jejich právní moci již do společného jmění manželů nepatřil, pracováno se závěrem, který se o tento komentářový výklad § 262a odst. 3 o. s. ř.⁸² opírá (výslovně v rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 15 Af 58/2014 - 40 ze dne 14. 3. 2016 a navazujícím rozhodnutím Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti č. j. 6 Afs 68/2016 - 40 ze dne 1. 3. 2017; dále též v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Afs 225/2016 - 29 ze dne 17. 1. 2019). Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného správní soudy nepřipustily bez ohledu na vědomí věřitele o existenci a obsahu soudního rozhodnutí modifikujícího společné jmění manželů. Naopak Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 20 Cdo 5236/2015 ze dne 25. 4. 2016 považoval v případě postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného a existence smlouvy, která modifikovala společné jmění manželů takovým způsobem, že podle ní vymáhaný závazek vzniklý po jejím uzavření již nepatřil do společného jmění manželů, za nutné se zabývat vědomím věřitele o obsahu této smlouvy a příp. také tím, zda o tomto závazku věděl manžel povinného a mohl tak věřitele s obsahem této smlouvy včas seznámit on. Jde o tentýž závěr, který Nejvyšší soud

⁸¹ LEVÝ, Jiří. § 262a [Postižení majetku patřícího do společného jmění manželů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, BÍLÝ, Martin, HAMUEÁKOVÁ, Klára, HRNČÍŘÍK, Vít, HROMADA, Miroslav, KRIVÁČKOVÁ, Jana, PŘIDAL, Ondřej, ŠÍMA, Alexander. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 889. ISBN 978-80-7400-506-0.

⁸² Resp. ustanovení § 262a odst. 2 o. s. ř., neboť s účinností od 1. 1. 2014 došlo k přečíslování odstavce.

učinil při výkladu § 262a odst. 1 o. s. ř. v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 4936/2014 ze dne 7. 1. 2015. Osobně se však domnívám, že význam a účinek smlouvy či rozhodnutí modifikujícího společné jmění manželů je v případě postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného podle třetího (resp. od 1. 1. 2014 druhého) odstavce § 262a o. s. ř. jiný než v případě postihu majetku ve společném jmění manželů podle jeho odstavce prvního. Ztotožňuji se proto s výše uvedeným názorem dle Komentáře a judikatury správních soudů.

V exekutorských úřadech v souvislosti s novou právní úpravou zavládla spokojenost, neboť exekutoři si od popsané změny slibovali konec jednoduchého „odklánění“ prostředků povinného na účet manžela⁸³, novou naději v dosud bezvýsledných řízeních⁸⁴ a občas i poněkud vzletnější a mnohem abstraktnější „*konec vítězství procesu nad hmotou*“.⁸⁵ Ne všechna jejich očekávání se však naplnila, o čemž je pojednáno dále.

Z pohledu legislativního se ukázalo, že zákonodárci, při projednávání novely řešice zejména otázky postavení soudních exekutorů a možnou teritorialitu, tak docela netušili, na jak tenký led se přidáním jediného odstavce do § 262a o. s. ř. vydávají. Brzy se totiž ukázalo, že kombinace nově poskytnutých nástrojů sice je s to být účinná a často vede k rychlejšímu vymožení dluhu, mnohdy se tak ale děje za cenu paralýzy života celých rodin, které se najednou ocitly v podstatě bez prostředků a možností hradit své běžné výdaje i jiné závazky. To se setkalo se značnou nelibostí široké veřejnosti. A proto (jak už to tak u vykonávacího řízení bývá) ani úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného podle § 262a odst. 3 o. s. ř. neměla dlouhého trvání. Přesně dva a půl roku po počátku účinnosti problematické úpravy byla zákonem č. 139/2015 Sb. z o. s. ř. vypuštěna možnost postihu mzdy, jiných majetkových práv manžela povinného

⁸³ Např. BOLOM, David. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů [online]. *Komorní listy*, 2014, č. 2, str. 26. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2013-02-Komorni-listy.pdf>.

KRBCOVÁ, Veronika. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu [online]. *Komorní listy*, 2013, č. 2, str. 43. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha/2013-02-Komorni-listy.pdf>.

⁸⁴ Např. postřeh autorky in NEPRAŠOVÁ, Lucie. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce [online]. *Komorní listy*, 2014, č. 3, str. 17. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2014-03-Komorni-listy.pdf>.

⁸⁵ Např. KRBCOVÁ, Veronika, op. cit.

a jiné peněžité pohledávky než té z účtu vedeného pro manžela povinného u peněžního ústavu, která prošla výraznou modifikací a byla jako jediná zachována (k tomu viz podkapitola 5.2. — Novela procesních předpisů [zákon č. 139/2015 Sb.]). Nahlíženo zpětně lze konstatovat, že zákon č. 396/2012 Sb. vyšel v mnohém vstřícně potřebám exekučních úřadů, a to i za cenu odklonu od dosavadní judikatury. Jde-li o můj názor, pak takovéto odvážné kroky si — zejména uvážíme-li, že v době přijetí novely již byl platný nový občanský zákoník — nepochybně zasloužily uvážlivější přístup a větší pozornost zákonodárců.

3.2. Časová působnost novely č. 396/2012 Sb.

K určení časové působnosti novely umožňující postih jiných majetkových hodnot manžela povinného nabízela přechodná ustanovení zákona č. 396/2012 Sb. v části první, čl. II a bodě prvním následující pravidlo: „*Řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů.*”⁸⁶ Exekuční řád o ustanovení odpovídající § 262a odst. 3. o. s. ř. obohacen nebyl, v části druhé, čl. IV a bodě prvním zákona č. 396/2012 Sb. však podobně jako přechodné ustanovení k novele o. s. ř. stanovil, že „*řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů, s výjimkou § 33e, 44b, 46, § 49 odst. 1 písm. h), § 55c odst. 3, § 66 odst. 4 a § 69a zákona č. 120/2001 Sb., které se použijí ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona*”.

Co opět vypadalo na první pohled poměrně jednoduše a jednoznačně, tentokrát narazilo na základní odlišnost mezi řízením o výkonu rozhodnutí a řízením exekučním. Zatímco v řízení o výkonu rozhodnutí oprávněný soud navrhne většinou pouze jeden konkrétní způsob provedení výkonu rozhodnutí, v řízení exekučním způsob provedení exekuce zásadně určuje exekutor⁸⁷ a je pro něj příznačná pluralita použitých způsobů provedení: „*Nepostačuje-li jeden ze způsobů provedení exekuce k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce více nebo všemi zákonem stanovenými způsoby lze přistoupit současně nebo postupně.*”⁸⁸ Exekuční řízení je přitom zahájeno dnem, kdy exekuční návrh došel exekutorovi⁸⁹ a končí vymožením pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce či pravomocným zastavením exekuce.⁹⁰

Popularitě exekučních řízení na úkor řízení o výkonu rozhodnutí mezi věřiteli se není co divit. Věřitelům totiž nabízí soudním poplatkem nezatížená a méně namáhavá řešení,

⁸⁶ Další devět přechodných ustanovení řešilo důsledky omezení „dvojkolejnosti“ řízení exekučního a řízení o výkonu rozhodnutí a zrušení oprávnění k sepsání vykonatelných exekutorských zápisů.

⁸⁷ Ustanovení § 58 odst. 3 e. ř.

⁸⁸ První dvě věty § 58 odst. 2 e. ř.

⁸⁹ Ustanovení § 35 odst. 2 e. ř.

⁹⁰ Ustanovení § 51 písm. b) a c) o. s. ř.

kterých by jinak mnohdy dosáhli jen náročnou kumulací vícero řízení o výkonu rozhodnutí. Navíc není třeba, aby měli bližší znalost majetkových poměrů svého dlužníka. Exekuční úřady proto ke konci roku 2012 evidovaly mnoho dosud neschválených řízení, u kterých se exekutorům nepodařilo vypátrat a v souladu se zákonem postihnout majetek ve výši dostačující k uspokojení vymáhané pohledávky a nákladů řízení. Mnoho řízení s mizivou perspektivou, že se tento stav v budoucnu změní. Novelu č. 396/2012 Sb. proto mnozí chápali jako novou příležitost.

Na obtíže s výkladem výše uvedených přechodných ustanovení brzy upozornil Svoboda⁹¹, podle něhož by o výkladu části první, čl. II a bodu prvního a části druhé, čl. IV a bodu prvního novely nebylo pochyb nebýt části první, čl. II a bodu sedmého. Podle toho totiž „*soudní exekutor zašle povinnému výzvu ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 zákona č. 120/2001 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Po marném uplynutí lhůty podle § 46 odst. 6 zákona č. 120/2001 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, provede soudní exekutor exekuci podle zákona č. 120/2001 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona*“. Z toho Svoboda dovozuje, že „*zatímco exekutorské exekuce zahájené do 31. 12. 2012 tedy proběhnou v režimu před novelou, podstatná část exekucí, jež byly původně vedeny soudem, se uskuteční v novém režimu. A to aniž by pro toto rozrušení existoval racionální důvod*“. Nakonec dochází k závěru, že novela jistě nezamýšlela zavést pro dosud neschválená exekuční řízení takovýto dvojitý režim a že její přechodná ustanovení by bylo možné vykládat restriktivně a podle zákona účinného ode dne nabytí novely tak vést všechna exekuční řízení.

Medková a Marek v polovině roku 2013, tedy půl roku po nabytí účinnosti novely, proti sobě při výkladu přechodných ustanovení novely postavili výsledky interpretace při použití metody jazykové a teleologické. Pro odlišnosti řízení o výkonu rozhodnutí a řízení exekučního a také s ohledem na to, že opačný závěr by znamenal nerovnost v postavení věřitelů ve „starých“ a „nových“ exekučních řízeních, se přiklonili k závěru, že nová úprava dle novely č. 396/2012 Sb. umožňující postih jiných majetkových hodnot

⁹¹ SVOBODA, Karel. Problémy související s posílením „exekutorské“ exekuce. *Soudní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2013, č. 1, str. 6.

manžela povinného se využije všude tam, kde jsou počínaje 1. 1. 2013 vydány nové exekuční příkazy. Svůj názor podpořili i poukazem na praktické obtíže, které by vznikly, pokud by se věřitelé ze „starých exekucí“ po 1. 1. 2013 rozhodli využít svá nová práva a podali nové exekuční návrhy s cílem dosáhnout postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného dle novely.⁹²

Neprašová o více jak rok později k tématu konstatovala, že byť judikatura tou dobou ještě nedospěla k jednoznačnému řešení, v praxi zaznamenala na straně exekutorů příklon k uvedenému „teleologickému“ závěru a na straně prvostupňových a odvolacích soudů příklon k doslovnému jazykovému výkladu.⁹³ Podle Maisnerové se však lišil i přístup těchto soudů, a to podle regionů.⁹⁴

Nepřehledná situace byla završena zákonem č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva, a který nabyl účinnosti spolu s novým občanským zákoníkem dne 1. 1. 2014. V části čtyřicáté čtvrté, čl. LII a bodě druhém totiž zákonodárce přišel s novým přechodným ustanovením **k zákonu č. 396/2012 Sb.**, když stanovil, že „*exekuční příkaz vydaný po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se řídí zákonem č. 120/2001 Sb., ve znění účinném po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb.*“.

⁹² MAREK, Karel, MEDKOVÁ, Vladimíra. Kontrakty o účtech a přikázání pohledávky z účtu v exekučním řízení [online]. *Komorní listy*, 2013, č. 2, str. 17. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha/2013-02-Komorni-listy.pdf>.

⁹³ NEPRAŠOVÁ, Lucie. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce [online]. *Komorní listy*, 2014, č. 3, str. 17. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2014-03-Komorni-listy.pdf>.

⁹⁴ Viz MAISNEROVÁ, Katarína. Rovnost účastníků v exekučním řízení [online]. *Komorní listy*, 2015, č. 1, str. 18. Exekutorská komora České republiky [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2015-01-Komorni-listy.pdf>.

Stejně jako § 262a odst. 3 o. s. ř., o který obecný procesní předpis obohatila novela zákona č. 396/2012 Sb., ani toto přechodné ustanovení nebylo součástí vládního návrhu a důvodová zpráva o něm mlčí.⁹⁵

Na vzniklou situaci rychle reagoval Okresní soud v Karviné, podle kterého toto nové přechodné ustanovení (kromě toho, že je tzv. „přílepkem“) zakládá nepřipustnou pravou retroaktivitu, neboť od 1. 1. 2014 zpětně umožňuje dosud nepřipustný postih výhradního majetku manžela povinného v řízeních zahájených před 1. 1. 2013. Takovéto řešení bylo podle navrhovatele v rozporu s ústavním pořádkem, věc tudíž předložil Ústavnímu soudu. Ve věci, v níž navrhovatel rozhodoval jakožto příslušný exekuční soud, šlo o exekuční řízení zahájené v roce 2006, v jehož rámci soudní exekutor v roce 2013 vydal exekuční příkaz, kterým postihl peněžité pohledávky manželky povinného ze smlouvy o penzijním připojištění. V řízení před Ústavním soudem se obsáhle vyjádřila Veřejná ochránkyně práv, která poměrně výstižně rozebrala důvody pro a proti zrušení napadeného přechodného ustanovení. Důvodem proti jeho zrušení by bylo zejména horší a tudíž nerovné postavení oprávněných v řízeních zahájených před 1. 1. 2013 oproti těm zahájeným později, a k tomu další nejistota účastníků, kterou by tento krok vyvolal. Na druhou stranu důvodem pro zrušení může být změna „pravidel hry“, ze kterých mohli manželé povinných vycházet. Jelikož ale podle věty první § 47 odst. 2 e. ř. má každý exekuční příkaz soudního exekutora účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu, a exekuční řízení podle veřejné ochránkyně práv „*není jedním (nedělitelným) celkem, ale souborem jednotlivých ‚soudních výkonů rozhodnutí‘*“⁹⁶, nepovažuje aplikaci úpravy dle zákona č. 396/2012 Sb. i na starší řízení za problematickou. Nové, nyní napadené přechodné ustanovení dle novely č. 303/2013 Sb. chápe jako pokus o řešení sporné situace. Je možné ho vyložit ústavně konformním způsobem a jako takové jej i přes jeho nestandardnost akceptuje.

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva [online], sněmovní tisk 930/0, 2013 [cit. 11. 8. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=930&ct1=0>.

⁹⁶ Veřejná ochránkyně práv. *Vyjádření vedlejšího účastníka řízení k návrhu*. Sp. zn.: 16/2014/SZD/BK ze dne 20. 7. 2014 [online] [cit. 25. 12. 2018]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvladni_opravneni/ustavni_soud/SZD-16-2014-exekuci-rad.pdf.

Ústavní soud v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015 nakonec shledal námitku nepřipustné pravé retroaktivity napadeného přechodného ustanovení důvodnou a ustanovení ústavně konformním způsobem nevyložitelným, a to zejména proto, že vedle něj již existuje přechodné ustanovení v části druhé, čl. IV a bodu prvním zákona č. 396/2012 Sb. Pro vykonávací řízení zahájená do 31. 12. 2012 včetně tak zásadně platí, že i v období účinnosti novely č. 396/2012 Sb. je v nich třeba postupovat podle dosavadní, již neúčinné právní úpravy.

3.3. Obrana manžela povinného při postihu jiných majetkových hodnot

3.3.1. Změny v právní úpravě

S účinností od 1. 1. 2013 byl § 255 o. s. ř. zákonem č. 396/2012 Sb. doplněn o třetí odstavec, který vymezoval další případy účastenství manžela povinného v řízení o výkonu rozhodnutí. Nově tak je účastníkem řízení manžel povinného „*také tehdy, jsou-li k vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů, nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy majetkové hodnoty manžela povinného (§ 262a odst. 3)*“. V tomto případě je manžel povinného v řízení (na rozdíl od případu účastenství podle § 255 odst. 2 o. s. ř.) legitimován procesně.⁹⁷ Změna samozřejmě souvisela s výše rozebraným (viz podkapitola 3.1. — Novela č. 396/2012 Sb.) nově umožněným postihem jiných majetkových hodnot manžela povinného. Obdobné ustanovení vymezující účastníky exekučního řízení v exekučním řádu (§ 36 e. ř.) takto přitom doplněno nebylo.

Táž novela doplnila § 267 o. s. ř., upravující podmínky pro podání vylučovací žaloby, o třetí odstavec, podle kterého „*obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postížen majetek náležející výhradně manželu povinného proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výhradního majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě*“. Z historie sněmovního tisku⁹⁸ opět vyplývá, že ani tento odstavec nebyl součástí vládního návrhu zákona a důvodová zpráva proto ani zde není k užítku.⁹⁹

⁹⁷ POHL, Tomáš. Novela občanského soudního řádu a exekučního řádu ve vztahu ke společnému jmění manželů. *Obchodní právo*, 2014, č. 4, str. 132–139.

⁹⁸ Viz historie sněmovního tisku 537 včetně zápisů ze schůzí Poslanecké sněmovny, 2011 - 2012 [online], dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=537>.

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online], sněmovní tisk 537/0, 2011 [cit. 25. 7. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CTI=0>.

3.3.2. Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného

V období do 31. 12. 2012, kdy jiné majetkové hodnoty manžela povinného nebylo možné postihnout, jsem s ohledem na tehdejší právní úpravu považovala za z právního hlediska nejméně problematickou (byť zároveň bohužel ne nejrychlejší či nejhospodárnější) jeho obranu prostřednictvím vylučovací žaloby. Užití návrhu na (částečné) zastavení vykonávacího řízení jsem oproti tomu považovala za sporné s ohledem na skutečnost, že manžel povinného v dané části řízení nebyl jeho účastníkem. Nacházel se tudíž ve stejném postavení jako jiné třetí osoby, jejichž majetek (typicky např. movité věci) byl postižen, a které se musely bránit podáním vylučovací žaloby. Nejvyšší soud ve své judikatuře přesto jako možné akceptoval oba uvedené způsoby obrany (viz podkapitola 2.2.2. — Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného [v období do 31. 12. 2012]).

Nová úprava účinná od 1. 1. 2013 se nikterak nelišila od většiny novel procesních předpisů: na jedné straně se pokusila odstranit některé dosavadní nedostatky, na straně druhé přitom dokázala vytvořit další zcela nové. Jako zlepšení na první pohled vypadá to, že manžel povinného nově byl podle § 255 odst. 3 o. s. ř. účastníkem vykonávacího řízení i v případě, kdy byly k vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů, nařízeným výkonem rozhodnutí či exekucí postiženy jeho jiné majetkové hodnoty. Měli-li manžel povinného za to, že jeho jiné majetkové hodnoty byly postiženy v rozporu se zákonem, zákonodárce mu tímto novým ustanovením měl jistě v plánu umožnit podání návrhu na (částečné) zastavení řízení, ve kterém by se domáhal (částečného) zastavení řízení pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., protože zde byl jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat. S takovýmto prostředkem obrany počítali autoři

Komentáře k o. s. ř. z r. 2013¹⁰⁰, Ústavní soud v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015¹⁰¹ i Nejvyšší soud.¹⁰²

Já však novou zákonnou definici účastenství manžela dle § 255 odst. 3 o. s. ř. považuji za jakousi „hlavou XXII“, neboť manžela povinného (v tomto případě jako navrhovatele), který chce v řízení uspět, nutí tvrdit a prokázat skutečnosti, které jej z účastenství na řízení vylučují. Výkonem rozhodnutí či exekucí dotčeného manžela povinného totiž považuje za účastníka řízení pouze tehdy, jsou-li nařízeným výkonem rozhodnutí či exekucí postiženy jeho jiné majetkové hodnoty **za účelem vydobytí závazku ve společném jmění manželů**. Představme si modelovou situaci, ve které manžel povinného, jehož mzda byla postižena srážkami, podá návrh na (částečné) zastavení řízení. Bude namítat typicky například to, že vymáhaný závazek vznikl jeho manželovi před vznikem manželstvím či se týká výhradního majetku druhého manžela-dlužníka. Jeho obrana tedy bude spočívat právě v tom, že vymáhaný závazek do společného jmění manželů nepatří! Soud toto přezkoumá a pokud jeho argumentaci přitaká, zjistí, že vlastně rozhoduje o návrhu osoby, která podle zákona není účastníkem řízení...

Řízení o návrhu bránícího se manžela povinného bylo komplikované i z dalších důvodů. Již bylo řečeno, že postih jiných majetkových hodnot manžela povinného byl možný, jen šlo-li o vydobytí závazku, který patřil do společného jmění manželů. Společné jmění manželů podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. přitom tvořily „závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého“. To ve svém důsledku stavělo exekuční

¹⁰⁰ LEVÝ, Jiří. § 262a [Postižení majetku patřícího do společného jmění manželů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, BÍLÝ, Martin, HAMULÁKOVÁ, Klára, HRNČÍŘÍK, Vít, HROMADA, Miroslav, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PŘIDAL, Ondřej, ŠÍMA, Alexander. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 889. ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁰¹ Bod 83. uvedeného rozhodnutí.

¹⁰² Např. v usnesení sp. zn. 21 Cdo 4525/2014 ze dne 23. 4. 2015 či sp. zn. 20 Cdo 872/2016 ze dne 3. 10. 2016.

soud do dosud nezvyklé situace. Aby totiž mohl posoudit postih jiných majetkových hodnot manžela povinného jako přípustný či naopak nepřípustný, musel se zabývat vymáhaným závazkem. Častěji než o situace, kdy by se závazek týkal výhradního majetku povinného a kdy by věc nemusela ještě být tolik komplikovaná, přitom — jako naschvál — šlo o případy, kdy bylo nutné zkoumat, zda závazek převzatý pouze povinným bez souhlasu jeho manžela¹⁰³ v době převzetí přesahoval či nepřesahoval míru přiměřenou tehdejšími majetkovými poměrům manželů. Uvážíme-li principy vykonávacího řízení, složitost dokazování rozhodných skutečností ještě umocněnou zásadně značnou časovou prodlevou mezi vznikem závazku a rozhodováním o nynějším návrhu, dále právní povědomí dotčených osob a i třeba zásadu úplné apelace platnou pro odvolací řízení¹⁰⁴, vychází nám kombinace, která byla schopná naplno zaměstnat ne jeden exekuční soud.

Byť se netýká obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného podle § 262a odst. 3 o. s. ř., pro úplnost zmiňme také nový třetí odstavec § 267 o. s. ř. Ten se zabývá obranou manžela povinného v případě postihu **majetku náležejícího výhradně manželu povinného** proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výhradního majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě. Dotčený se v daném případě může bránit podáním vylučovací žaloby obdobně jako podle odstavce prvního. Jde o ustavení nadbytečné (ostatně nemělo dlouhou životnost: viz podkapitola 4.3.1. — Změny v právní úpravě), neboť tyto případy se do této doby daly podřadit právě pod první, obecný odstavec daného ustanovení. Na právech manžela povinného se tudíž v tomto ohledu nic změnilo.

Můžeme tedy uzavřít, že úprava vylučovací žaloby zůstala z pohledu možností obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného oproti předchozímu znění zákona nezměněna. Úprava týkající se zastavení řízení byla novelizací dotčena

¹⁰³ Nebo i závazek mající původ v protiprávním úkonu manžela nebo jiné právní skutečnosti, jak připomíná Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 20 Cdo 872/2016 ze dne 3. 10. 2016.

¹⁰⁴ Ustanovení § 254 o. s. ř.

nepřímo v důsledku změny ustanovení, které vymezuje účastníky vykonávacího řízení. Po zvážení všech pro a proti proto docházím k závěru, podle kterého platí i v případě řízení řídicích se právní úpravou účinnou v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 totéž, co v období předcházejícím (viz podkapitola 2.2.2. — Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného [v období do 31. 12. 2012]). Jako prostředek obrany manžela povinného při postihu jeho jiných majetkových hodnot tak je stále možné využít jak vylučovací žalobu, tak návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení¹⁰⁵, ke kterému se pomalu začíná přiklánět většinová praxe. Nyní i ten sice obnáší často značně zdlouhavá a komplikovaná řízení, přičemž podmínky vymezující účastenství manžela povinného v něm jsou formulovány poněkud nešťastně¹⁰⁶, na druhou stranu si lze jen těžko představit, jaký jiný účel by zakotvení jeho účastenství do zákona mělo mít, než mu umožnit činit relevantní úkony přímo v daném vykonávacím řízení.

¹⁰⁵ Oba způsoby výslovně připouští Nejvyšší soud např. v usnesení sp. zn. 26 Cdo 3140/2015 ze dne 12. 1. 2016.

¹⁰⁶ Nedostatek definice účastníků řízení byl odstraněn až zákonem č. 139/2015 Sb., který novelizoval o. s. ř. i e. ř. Až s účinností od 1. 7. 2015 tak je manžel povinného účastníkem celého vykonávacího řízení, a to jednoduše tehdy, je-li výkonem rozhodnutí postižen jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů.

3.4. Závěr

Dne 1. 1. 2013 nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu a exekučního řádu č. 396/2012 Sb., která zásadně změnila možnosti postihu majetku manžela povinného v případech, kdy exekuční titul k plnění zavazoval pouze jeho manžela, nikoli i přímo jej. Zatímco do té doby bylo možné v takovýchto případech z majetku manžela povinného postihnout pouze majetek patřící do společného jmění manželů (přitom muselo jít o dluh vzniklý za trvání manželství), dle nové úpravy bylo možné za účelem vydobytí závazku, který patřil do společného jmění manželů, postihnout i jiné majetkové hodnoty manžela povinného.

Jinými majetkovými hodnotami manžela povinného se podle nově vloženého třetího odstavce § 262a o. s. ř. rozuměl nárok na mzdu, pohledávka z účtu vedeného pro jeho osobu u peněžního ústavu, jiná peněžitá pohledávka nebo jiná majetková práva. Jde o hodnoty, které nejsou součástí společného jmění manželů; do společného jmění manželů totiž spadají až prostředky z nich vyplacené a převzaté. Takováto změna v přístupu k majetku manžela povinného znamenala prolomení dosavadní ochrany manžela povinného nastolené ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.¹⁰⁷ Z analýzy dostupných dokumentů se bohužel ukazuje, že takto zásadní změna nebyla součástí původního návrhu zákona, a že nebyla ani nijak prodiskutována v průběhu legislativního procesu. Prostor nebyl dán ani odborné a veřejné debatě, která podle mého měla zavedení tak zásadní změny předcházet. V souvislosti s novým občanským zákoníkem, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, se rovněž nabízí otázka, proč nedošlo k větší koordinaci legislativních prací a postih jiných majetkových hodnot manžela povinného nebyl upraven v něm stejně jako postih majetku ve společném jmění manželů.

Podmínky, za kterých bylo možné postihnout majetek ve společném jmění manželů a za kterých jiné majetkové hodnoty manžela povinného, se lišily: zatímco pro postih majetku ve společném jmění manželů stačilo, když vymáhaný závazek vznikl za trvání manželství, v druhém případě musel závazek do společného jmění manželů spadat. Tento

¹⁰⁷ Dle rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu vyplývajícího z rozhodnutí sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007. Publikováno jako R 24/2008 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

rozdíl se projevil v účinku příp. uzavřené smlouvy modifikující zákonný rozsah společného jmění manželů (nebo pravomocného rozhodnutí soudu o zúžení společného jmění manželů). Pokud totiž takováto smlouva či rozhodnutí vyloučily vymáhaný závazek před jeho vznikem ze společného jmění manželů, bylo toto vyloučení účinné i vůči věřiteli, který v době vzniku závazku o té smlouvě (resp. rozhodnutí) či jejím konkrétním obsahu vůbec nevěděl. Uzavření smlouvy takovéhoho znění totiž nebylo v rozporu s obč. zák. a ani nešlo proti smyslu těchto smluv, kterým je především poskytnutí ochrany věřitelům proti postupu, kterým by byla aktiva dlužníka umenšena natolik, že nebyť smlouvy, věřitel by dosáhl uspokojení z majetku dlužníka.

Značně problematickou se ukázala být otázka časové působnosti novely č. 396/2012 Sb., kdy přechodné ustanovení, podle kterého „řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů (...)“, bylo vykládáno různě. Z dobových odborných článků lze vysledovat trend, který potvrzuje i moji tehdejší zkušenost, a sice že mezi soudními exekutory jakožto těmi „v první linii“ byla tendence přechodné ustanovení vykládat tak, aby nové způsoby provedení exekuce mohly být použity i v již běžících exekucích. Poukazováno přitom bylo na rozdíly mezi řízením o výkonu rozhodnutí a exekučním řízením, které má být vlastně jakýmsi souborem vícero řízení o výkonu rozhodnutí, přičemž každý vydaný exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí. Netradičně do tohoto sporu rok po účinnosti novely č. 396/2012 Sb. vstoupil zákonodárce, který do zákona č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, zakomponoval další přechodné ustanovení k novele č. 396/2012 Sb. účinné od 1. 1. 2013. Návrh na zrušení tohoto nového přechodného ustanovení uspěl u Ústavního soudu, který ho označil za projev nepřipustné pravé retroaktivity a z toho důvodu jej zrušil plenárním nálezem sp. zn. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015. Minimálně od jeho vydání tak již v praxi není sporu o tom, že k postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného lze přistoupit až v řízeních o výkonu rozhodnutí i řízení exekučních zahájených nejdříve počínaje dnem 1. 1. 2013. Znamená to zároveň, že pro řízení zahájená do 31. 12. 2012 včetně platí, že i v období účinnosti novely č. 396/2012 Sb. je v nich třeba postupovat podle dosavadní, již neúčinné právní úpravy.

Další změna právní úpravy, kterou přinesla novela č. 396/2012 Sb., se týkala nového vymezení účastenství manžela povinného ve vykonávacím řízení. Z ní lze dovodit zákonodárcův příklon k tomu, aby manžel povinného jakožto prostředek obrany při postihu svých jiných majetkových hodnot použil návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., protože zde je jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat. Nově vymezené podmínky účastenství manžela povinného však považuji za nešťastné, neboť byly formulovány tak, že jeho účastenství činily odvislými od skutečností, které manžel povinného – pokud chtěl v řízení uspět – musel často úspěšně vyvrátit. Jeho účastenství totiž bylo vázáno na skutečnost, že vymáhaný závazek patří do společného jmění manželů. Právě tuto skutečnost však manžel povinného v rámci své obrany často rozporoval: např. když namítal, že jeho mzda je postižena za účelem vydobytí závazku, který do společného jmění manželů nepatří, protože např. vznikl jeho manželovi před uzavřením manželství, dále že jde o závazek přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a převzatý bez jeho souhlasu, nebo že se závazek týká výhradního majetku povinného. Manžel povinného tak musel tvrdit a prokazovat skutečnosti, které jeho účastenství v řízení vlastně popíraly. Přes to všechno nenacházím jiný účel, který by nový § 255 odst. 3 o. s. ř. měl mít, než právě umožnění podání návrhu na (částečné) zastavení řízení i manželu povinného. Jisté však je, že definice, která by účastenství manžela povinného odvíjela jednoduše od pouhého postihu jeho (jakéhokoli) majetku by svůj účel naplnila nepochybně lépe. Té jsme se však dočkali až o dva a půl roku později v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 139/2015 Sb.

Nová úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného kromě výše uvedeného na soudy kladla i jiné, pro vykonávací řízení netypické nároky, se kterými se do té doby ve vykonávacím řízení v takovémto rozsahu setkávaly jen zřídka. Nyní se soudy často musely vypořádávat s otázkou přípustnosti postihu jiných majetkových hodnot, během kterého se nemohly vyhnout posuzování vymáhaného závazku. Posuzování toho, zda vymáhaný závazek spadá do společného jmění manželů, nebo zda naopak jde o závazek týkající majetku, který náleží výhradně povinnému, či o závazek, jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, a který převzal

povinný bez souhlasu svého manžela, přitom není snadné ani v nalézacím řízení. Ve vykonávacím řízení je vše navíc umocněno časovým odstupem, přístupem a právním povědomím účastníků i zásadou úplné apelace, která ovládá odvolací řízení.

Jde-li o prostředek obrany manžela povinného při postihu jeho jiných majetkových hodnot, stejně jako za účinnosti předchozí úpravy bylo i dle úpravy účinné v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 možno využít vylučovací žalobu i návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení. V obou případech se dala očekávat z hlediska dokazování komplikovaná a časově náročná řízení, což samo o sobě mě vede k přesvědčení o nevhodnosti takovéto úpravy.

4. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 1. 2014 DO 30. 6. 2015

4.1. Nový občanský zákoník

Společné jmění manželů je jakožto jeden ze základních institutů manželského majetkového práva s účinností od 1. 1. 2014 upraveno v části druhé (Rodinné právo), hlavě I (Manželství), dílu 4 (Povinnosti a práva manželů), oddílu 2 (Manželské majetkové právo) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Nová právní úprava manželského majetkového práva nepřináší nijak zásadně významnou změnu paradigmatu. Při porovnání s předchozí úpravou zjišťujeme, že mnohé zůstává nezměněno, něco se jen stanoví výslovně (např. okamžik, kdy se mzda stává součástí společného jmění manželů), někde se doplňují nová pravidla (např. v oblasti smluveného majetkového režimu) či se odstraňují ta již zastaralá (např. majetek vydaný jen jednomu z manželů v restituci coby výjimka z majetku tvořícího společné jmění manželů).

Za změny důležité z hlediska tématu této práce považuji následující:

- Zařazení úpravy společného jmění manželů do části upravující rodinné právo (oproti předchozímu zařazení do části týkající se věcných práv).
- Zvláštní pozornosti se poprvé dostává mzdě: Podle § 711 odst. 2 o. z. se „*částky výdělku, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat*“. Výslovně stanoveno tak je to, co bylo doposud neupraveno a pouze dovozováno judikaturou. Stejně jako za předchozí úpravy je právo na mzdu chápáno jakožto majetkové právo vázané na osobu manžela, které nemůže být považováno za součást společného jmění manželů (viz podkapitola 2.1.1. — Majetek patřící do společného jmění manželů).

- Věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti (blíže definované v § 698 o. z.¹⁰⁸) s účinností nového občanského zákoníku podle přechodného ustanovení uvedeného v § 3038 o. z. přestaly být součástí společného jmění manželů. Toto ustanovení, jehož důsledky nejsou v zákoně blíže rozvedeny, je z pochopitelných důvodů vykládáno různě a přijímáno rozporuplně.¹⁰⁹
- Zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, je součástí společného jmění manželů (§ 709 odst. 2 o. z.). Toto pravidlo souvisí s tzv. „rozštěpením“ dluhu, který se týká výhradního majetku jednoho z manželů (viz § 710 písm. a) o. z.). Z dřívější úpravy bylo dovozováno, že součástí společného jmění manželů je celý výnos (či užitek nebo přírůstek) z toho, co náleží jen jednomu z nich. Současnou úpravou tedy došlo k zúžení tohoto zdroje aktiv.
- Věc nabytá darem, děděním nebo odkazem oběma manžely se stává součástí společného jmění manželů.
- Subsidiární užití úpravy zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví na úpravu společného jmění manželů (§ 712 o. z.).
- Lze sjednat tzv. režim oddělených jmění, ve kterém manžel smí nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela (§ 729 o. z.).¹¹⁰

¹⁰⁸ Podle § 698 odst. 1 o. z. platí, že „obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně k nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich“.

¹⁰⁹ Viz HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. § 3038 [Obvyklé vybavení rodinné domácnosti]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1337. ISBN 978-80-7400-503-09.

PALÁSEK, Milan. Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Právní rozhledy*, 2017, č. 20, str. 696–700.

¹¹⁰ K účinkům takovéto modifikace společného jmění manželů ve vykonávacím řízení viz náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1587/17 ze dne 24. 4. 2019.

- Možnost zrušení společného jmění manželů soudem, a to na návrh a ze závažných důvodů jakou je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby (§ 724 o. z.).
- Občanský zákoník výslovně upravuje možnost postihu majetku ve společném jmění manželů (§ 731 o. z. a následující; k tomu podrobně viz podkapitola 4.1.3. – Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů).

Zatímco spíše kladně jsou hodnoceny větší prostor pro smluvní autonomii stran i posílená ochrana práv třetích osob, adresátem asi největší kritiky a s tím spojeným voláním po rychlé změně zákona se stala úprava postihu majetku ve společném jmění manželů¹¹¹, která je jedním z témat následujících kapitol (viz zejména podkapitola 4.1.3. — Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů).

Jde-li o časovou působnost občanského zákoníku, podle přechodného ustanovení zakotveného v § 3028 odst. 2 o. z. platí, že „*není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů*”. U těchto poměrů, mezi které patří i ty týkající se společného jmění manželů a vlastnictví, se tedy z hlediska časové působnosti uplatňuje princip tzv. nepravé retroaktivity. Podle § 3028 odst. 3 o. z. „*není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti*”. Není-li tedy

¹¹¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. Str. V-VI.

v zákoně stanoveno nebo mezi účastníky sjednáno jinak, jiné právní poměry než ty uvedené v druhém odstavci se až do svého zániku řídí předchozí, nyní již neúčinnou právní úpravou. Takovými jinými právními poměry jsou typicky závazky ze smluv.

4.1.1. Aktiva ve společném jmění manželů

V souladu s § 708 o. z. je součástí společného jmění manželů obecně to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona. Společné jmění manželů podléhá buď zákonnému režimu, smluvenému režimu nebo režimu založeném rozhodnutím soudu. Zákonný režim je považován za režim obecný a proto, nebude-li uvedeno jinak, bude v této práci vycházeno z toho, že mezi manžely nedošlo k jeho modifikaci.

Co do strany aktiv konkretizuje součástí společného jmění manželů již zmíněný § 711 odst. 2 o. z., který se zabývá vyplacenou mzdou, a především § 709 o. z.¹¹²:

(1) Součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co

a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,

b) nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,

c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,

d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,

e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

(2) Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.

(3) Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti

¹¹² Zde ve znění účinném do 27. 2. 2017.

nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyl podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví.

Lze konstatovat, že právní úprava aktiv náležejících do společného jmění manželů se od předchozí úpravy v § 143 obč. zák. (viz podkapitola 2.1.1. — Majetek patřící do společného jmění manželů) nijak zásadně neliší. K významnějším změnám došlo v právní úpravě pasiv, kterým se věnuje následující podkapitola.

4.1.2. Pasiva ve společném jmění manželů

Jde-li o stranu pasiv, podle § 710 o. z. „*jsou součástí společného jmění dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže*

a) se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo

b) je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“.

Zde na rozdíl od právní úpravy aktiv došlo k zásadnějším změnám, které lze shrnout do dvou bodů:

1) Zatímco podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. se (při zohlednění výjimek) součástí společného jmění manželů stávaly závazky, které jednomu či oběma z nich **vznikly** za trvání manželství, nyní se tak děje pouze u dluhů jedním či oběma z nich za trvání manželství **převzatých**¹¹³ (opět se zohledněním výjimek). Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí, že takovými dluhy jsou jen ty soukromoprávní, které vznikly na základě řádného obligačního důvodu.¹¹⁴ Stejný názor zastávají autoři Komentáře k novému občanskému zákoníku, podle kterých „*do SJM tedy bez dalšího nebudou patřit například dluhy ze závazků vzniklých za trvání manželství rozhodnutím soudu či jiného orgánu (např. zaplacení pokuty, placení penále za pozdní placení daní atd.). Nepůjde ani o dluhy vznikající ze závazků z porušení právní povinnosti, tedy například povinnost nahradit škodu. Patřit sem nebude ani úhrada dluhů vzniklých přímo ze zákona (např. daně) či povinností vzniklých na základě zákonem předvídané události (např. vznik povinnosti platit výživné v důsledku narození dítěte – srov. § 732)“.¹¹⁵*

¹¹³ Tudiž i dluhů, které mohly vzniknout již před uzavřením manželství, avšak až po jeho vzniku byly převzaty.

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, k § 702 až 704, sněmovní tisk 362/0, 2011 [online]. Str. 724. [cit. 26. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>.

¹¹⁵ PSUTKA, Jindřich. § 710 [Pasiva společného jmění manželů]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML.,

2) Podmínkou pro to, aby dluh převzatý jedním z manželů bez souhlasu druhého nespadal či spadal do společného jmění manželů, již není to, zda svým rozsahem „přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů“, či naopak. Nyní je rozhodné, zda „se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“. Kritérium každodenních či běžných potřeb rodiny se zdá být z hlediska jeho výkladu méně sporným než předchozí řešení, byť judikatura samozřejmě může překvapit. Nepochybně ale i bez ní lze konstatovat, že počet dluhů spadajících do společného jmění manželů se v důsledku nového kritéria oproti dřívější úpravě sníží a počet tzv. výlučných dluhů jen jednoho manžela oproti tomu naopak vzroste. To vše činí problematiku postihu majetku manžela povinného ještě důležitější, než byla doposud.

Než se k pojmu vytvoří dostatečně rozsáhlá a ustálená judikatura¹¹⁶, k zamyšlení může posloužit názor autorů výše zmíněného Komentáře, podle kterých by za takovéto výdaje bylo za určitých okolností možné považovat i dvě láhve alkoholu denně kupovaného na něm závislým manželem.¹¹⁷ Obecně zastávám názor, že při určování toho, zda je vzniklým závazkem obstaraná běžná či každodenní potřeba rodiny, je žádoucí vyhnout se hodnocení realizované potřeby či toho, zda je dluhem uspokojena potřeba rodiny, a nikoli jen jejího jednotlivce, přičemž uspokojování této potřeby rodině jako celku dokonce třeba i škodí. Myšlený případ mi však připadá být natolik extrémní a rozporný s účelem rozebírané normy, že bych k zařazení takovéhoho dluhu do společného jmění manželů měla (i navzdory nutnosti brání ohledu na práva třetích osob) značné výhrady.

Za součást společného jmění manželů někdy bývají z důvodu úzké souvislosti se správou společného jmění manželů v souladu s § 713 odst. 3 o. z. ve spojení

Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 178. ISBN 978-80-7400-503-09.

¹¹⁶ Prozatím např. v rozsudku Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 11 Co 670/2014 ze dne 20. 3. 2015 byla jako obstarávání běžných potřeb rodiny akceptována zápůjčka ve výši 10.005 Kč převzatá za účelem koupě dětského kočárku.

¹¹⁷ PSUTKA, Jindřich. § 710 [Pasiva společného jmění manželů]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana., op. cit., str. 85-85.

s § 714 o. z. považovány také dluhy vzniklé z právních jednání i jen jednoho z manželů v běžných záležitostech týkajících se společného jmění manželů nebo jeho součástí.¹¹⁸ S vymezením dluhů spadajících do společného jmění manželů dále souvisí i ustanovení § 713 odst. 2 o. z., podle kterého „*povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně*“, a který navazuje na § 145 odst. 3 obč. zák., podle kterého „*závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně*“. Na rozdíl od něj však § 713 odst. 2 o. z. výslovně zakládá solidaritu nejenom pasivní, ale i aktivní.

S ohledem na tyto změny právní úpravy se diskutovanou otázkou stala použitelnost závěru velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu vyplývajícího z rozhodnutí sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007 [R 24/2008 civ.]¹¹⁹. V něm Nejvyšší soud při výkladu § 145 odst. 3 obč. zák. uzavřel, že splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů. Ustanovení § 713 odst. 2 o. z. dřívější § 145 odst. 3 obč. zák. rozvíjí, zpřesňuje. Důvodová zpráva ohledně něj konstatuje, že toto „*ustanovení nemění nic na dosavadním právním stavu*“.¹²⁰ Názory na použitelnost dosavadní a ustálené judikatury v této věci navzdory tomu byly jako obvykle dvojí: podobné znění § 145 obč. zák. a § 713 o. z. spolu s tím, že nový občanský zákoník výslovně zdůraznil základní zásady smluvního práva, kterými Nejvyšší soud v rozhodnutí argumentoval, umožňují přiklonit se k závěru, podle kterého je dosavadní judikatura použitelná i na poměry, které se řídí novým kodexem. Opačný názor vychází z toho, že podle § 710 o. z. je součástí společného jmění manželů méně dluhů než podle dřívějšího § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., a jde přitom hlavně o dluhy převzaté se souhlasem obou manželů nebo o převzaté dluhy související

¹¹⁸ Viz MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Str. 338. ISBN 978-80-7502-004-8.

Opačně SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 51.

¹¹⁹ Publikováno pod tímto číslem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

¹²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, k § 702 až 704, sněmovní tisk 362/0, 2011 [online]. Str. 724. [cit. 26. 12. 2018]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>.

s obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Někteří autoři závěry Nejvyššího soudu právě z těchto důvodů označili „za nového legislativního stavu nepoužitelné“¹²¹; jiní s tímto názorem souhlasili, avšak odklon od ustálené soudní praxe spíše neočekávali.¹²² To se alespoň prozatím ukazuje být realistickým odhadem, když Ústavní soud v usnesení sp. zn. II. ÚS 1980/15 ze dne 3. 11. 2015 neshledal protiústavní aplikaci závěru velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu z rozhodnutí sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007 i na poměry podléhající nové úpravě.¹²³ V dané věci však šlo o věc, která kvůli nízké částce plnění a z toho vyplývající nepřipustnosti dovolání nebyla rozhodována Nejvyšším soudem, který ve věci zřejmě bude mít poslední slovo.

¹²¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 19, str. 649–656.

¹²² KONEČNÁ, Petra. Vliv nového pojetí společného jmění manželů na exekuční řízení z pohledu manžela povinného [online]. *Komorní listy*, 2015, č. 2, str. 18. Exekutorská komora České republiky [cit. 25. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2015-02-Komorni-listy.pdf>.

¹²³ Drobnou zajímavostí může být, že spor se týkal smlouvy o zápůjčce uzavřené hned 1. 1. 2014.

4.1.3. Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů

Nová právní úprava postihu majetku ve společném jmění manželů přinesla několik zásadních změn. Začneme tím, že nový občanský zákoník napravuje jeden z nedostatků, na který upozorňovala odborná veřejnost. Předchozí právní úpravě bylo vytýkáno, že možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh jen jednoho z nich zakotvuje pouze v procesních předpisech (konkrétně v § 262a odst. 1 o. s. ř. a § 42 odst. 1 e. ř.) bez toho, aby tento postup měl oporu v civilním kodexu.¹²⁴ Zmíněná ustanovení procesních předpisů tak měla hmotněprávní povahu, což není žádoucí. Nyní už hmotněprávní předpis, a to konkrétně občanský zákoník v rubrice Ochrana třetích osob, výslovně upravuje možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh jen jednoho z manželů. V § 731 o. z. se stanoví základní pravidlo, podle kterého *„vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění“*.

Pravidla pro postih majetku ve společném jmění manželů tedy počínaje 1. 1. 2014 obsahovaly občanský zákoník i oba procesní předpisy. Tato pravidla se však nepřekrývala v celém rozsahu: zatímco podle § 731 o. z. je z hlediska doby vzniku dluhu jen jednoho z manželů rozhodné, zda k němu došlo **za trvání společného jmění manželů**, ustanovení § 262a odst. 1 o. s. ř. umožňovalo výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů nařídit (a § 42 odst. 1 e. ř. exekuci na tento majetek vést) tehdy, šlo-li o vydobytí dluhu, který vznikl jen jednomu z manželů **za trvání manželství**¹²⁵ (nebo před jeho uzavřením¹²⁶).

Zatímco v případě společného jmění manželů podléhajícího zákonnému režimu bude při splnění podmínky dle § 262a odst. 1 o. s. ř. či § 42 odst. 1 e. ř. splněna i podmínka podle § 731 o. z., jinak tomu bude v případě, kdy došlo k jeho modifikaci, příp. zániku

¹²⁴ Šlo o stav nastolený s účinností od 1. 8. 1998 novelou občanského zákoníku č. 91/1998 Sb. Předtím byl součástí občanského zákoníku § 147 odst. 1 ve znění: *„Pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů.“*

¹²⁵ Potud se procesní úprava účinná od 1. 1. 2014 neliší od úpravy předcházející.

¹²⁶ K tomu zase viz níže § 732 o. z. a dále podkapitola 4.2. — Novelu procesních předpisů (zákony č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb.) a podkapitola 4.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného (v období 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015).

společného jmění manželů za trvání manželství. Pak např. za situace, kdy trvají účinky prohlášení konkursu¹²⁷ nebo je společné jmění manželů soudem zrušeno¹²⁸, manžely sjednán režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství¹²⁹ či režim oddělených jmění¹³⁰ bude sice splněna podmínka podle procesního předpisu (neboť dluh vznikne za trvání manželství), ne však podle § 731 o. z. (...nikoli však za trvání společného jmění manželů). Z tohoto je zřejmé, že rozsah potenciálně dotčeného majetku i okruh vymahatelných dluhů podle procesních předpisů je širší než podle občanského zákoníku. Přesto všechno však není správný závěr, podle kterého jsou tyto úpravy spolu v rozporu a podle kterého procesněprávní úprava nepřipustně rozšiřuje možnosti postihu majetku ve společném jmění manželů tak, jak je vymezuje hmotněprávní úprava. Přípustný rozsah postižitelného majetku ve společném jmění manželů skutečně vyplývá z hmotného práva. Výše uvedený (chybný) závěr však opomíjí specifika a fáze vykonávacího řízení (viz podkapitola 1.1 – Vykonávací řízení). Z nich totiž vyplývá, že soud či soudní exekutor může v souladu se zákonem v první, tzv. nařizovací fázi vykonávacího řízení mezi potenciálně postižitelný majetek zahrnout majetek ve větším rozsahu, než nakonec bude moci být podle zákona (tj. hmotného práva) skutečně postižen. V další fázi pak bude vyjasněn (typicky na základě úkonů povinného či jeho manžela) skutečný rozsah majetku, který lze z jejich společného jmění postihnout v souladu s hmotným právem. Skutečně postižen za účelem vymožení dluhu bude až tento majetek.¹³¹

¹²⁷ Podle § 276 odst. 1 zákona č. 182/2005 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), platí, že „po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nemůže vzniknout nové společné jmění manželů; uzavře-li dlužník nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku těchto účinků“.

¹²⁸ Podle § 724 odst. 1 o. z. platí, že „je-li pro to závažný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah“.

¹²⁹ Ustanovení § 717 o. z.

¹³⁰ Podle § 729 o. z. smí v režimu oddělených jmění manželů nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela.

¹³¹ Viz např. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů* [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz> [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.

Zcela nový přístup k postihu majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh jen jednoho z manželů přináší § 732 o. z., podle kterého „vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství”. Ochrany podle tohoto ustanovení se musí nedlužný manžel v případě podle věty první § 732 o. z. dovolat, přičemž platí, že nesouhlas s dluhem, který vznikl (a to nejspíše nejen převzetím¹³²) proti jeho vůli, může vůči věřiteli (je-li přitom současně splněno to, že tak činí bez zbytečného odkladu poté, co se o existenci dluhu a jeho alespoň přibližné výši dozvěděl) vyjádřit i až ve vykonávacím řízení.¹³³ V případech podle věty druhé tohoto ustanovení omezení postihu majetku ve společném jmění manželů nastává přímo ze zákona, což ovšem neznamená, že by k „aktivaci“ této ochrany nebyl mnohdy zapotřebí úkon dotčené osoby (viz podkapitola 4.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného [v období 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015]).

Ve všech těchto případech tedy nejde o možnost postihu celého majetku ve společném jmění manželů, ale o postih částečný, a to co do výše podílu dlužníka na společném jmění manželů v případě jeho hypotetického vypořádání k okamžiku úhrady dluhu.¹³⁴ Při tomto hypotetickém vypořádání společného jmění manželů bude

¹³² Viz MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Str. 531 a násl. ISBN 978-80-7502-004-8.

¹³³ Shodně také POHL, Tomáš. *Novela občanského soudního řádu a exekučního řádu ve vztahu ke společnému jmění manželů*. *Obchodní právo*, 2014, č. 4, str. 132–139.

JUŘÁTKOVÁ, Petra. *K hypotetickému vypořádání společného jmění* [online]. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, str. 576. Masarykova univerzita, Brno [cit. 12. 1. 2019]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/issue/viewIssue/501/176>.

¹³⁴ K okamžiku hypotetického vypořádání společného jmění manželů viz PSUTKA, Jindřich. § 732 [Případy omezeného uspokojení věřitele ze SJM]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 290. ISBN 978-80-7400-503-09.

muset soud (či soudní exekutor) určit hodnotu součástí společného jmění manželů a podíl, který z ní připadá na povinného a na jeho manžela. Na rozdíl od vypořádání společného jmění manželů v případě jeho zániku nebo zrušení naštěstí nebude rozhodovat o konkrétních součástech společného jmění manželů.

Takovýto postih majetku ve společném jmění manželů, avšak nikoli v plném rozsahu, má jednak vyvážit oprávněné zájmy věřitele na jedné straně a nedlužného manžela na straně druhé, a také — v případě zcela nové možnosti postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý před uzavřením manželství — zabránit dosavadním tzv. únikům do manželství (k tomu viz podkapitola 2.1.2.1. — Problematika „úniku do manželství“). Záměr je to tedy jistě chvályhodný, v praxi však přináší nemalé procesní obtíže zcela neúměrné tomu, že otázka rozsahu postižitelného majetku ve společném jmění manželů je vlastně „jen“ otázkou předběžnou, čímž se blíže zabývám v podkapitole 4.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného (v období 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015).

4.2. Novelty procesních předpisů (zákony č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb.)

S účinností od 1. 1. 2014 změnil zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ustanovení § 262a odst. 1 o. s. ř. na následující znění¹³⁵:

Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze naříditi také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství **nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů**. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, **že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo** že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, **že byl ujednán režim oddělených jmění** nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

Dosavadní druhý odstavec byl vypuštěn. Dosavadní třetí odstavec byl v důsledku toho přečíslován na druhý a až na drobnou změnu terminologie (závazek – dluh) zůstal zachován ve znění účinném již od 1. 1. 2013:

Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze naříditi tehdy, jde-li o vydobytí **dluhu**, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.

Změnu zákonodárce tentokrát promítl i do § 42 odst. 1 e. ř. Toto ustanovení tak sice novelizoval zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva, tedy jiný předpis než změnil příbuzná ustanovení o. s. ř., obsahově však byla do prvního odstavce § 42 e. ř. promítnuta úprava totožná s novým zněním § 262a odst. 1 o. s. ř.

¹³⁵ Změny oproti předchozí úpravě jsou tučně vyznačeny autorkou.

Novely č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb. mají společné to, že jsou obě výsledkem původně vládních návrhů zákonů, které byly Poslanecké sněmovně předloženy ve stejné době.¹³⁶ Pouze v návrhu, který byl nakonec vyhlášen jako zákon č. 303/2013 Sb. a měnil mj. i exekuční řád, však předkladatel navrhoval výše uvedená ustanovení změnit. Ve vládním návrhu zákona navrhovaná změna § 42 e. ř. však do procesního předpisu nadbytečně přebírala i znění hmotněprávních norem, které měly svůj ekvivalent v novém občanském zákoníku. Finální znění § 262a o. s. ř. a § 42 e. ř. jsou výsledkem pozměňovacích návrhů ústavně právního výboru¹³⁷, do kterých již dále nebylo zasahováno. Lze shrnout, že zatímco od záměru přebrat do procesněprávního předpisu text zákona v rozsahu odpovídajícím § 731 a 733¹³⁸ a takřka celému § 732 o. z. bylo v následující fázi legislativního procesu upuštěno, možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh vzniklý před jeho uzavřením jen jednomu z manželů (§ 732 o. z.) byla z o. z. přebrána a od 1. 1. 2014 zakotvena nejen v základním hmotněprávním předpisu, ale nakonec i v občanském soudním řádu a exekučním řádu.

Oproti předchozí úpravě účinné do 31. 12. 2013 tak v procesních předpisech došlo ke změně:

- ve vymezení majetku, který se pro účely exekuce či nařízení výkonu rozhodnutí považoval za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela. Důvodem byla potřeba reagovat na změnu hmotněprávní úpravy, která manželům dává vícero možností, jak modifikovat majetkový režim svého svazku

¹³⁶ Viz Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 932, 2013 [online]. [cit. 25. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=932>.

Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 930, 2013 [online]. [cit. 25. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=930>.

¹³⁷ Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Sněmovní tisk 930/2, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 930/0 [online]. [cit. 25. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/08/70/00087040.pdf>.

Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Sněmovní tisk 932/2, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 932/0 [online]. [cit. 25. 10. 2017]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81275>.

Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Zápis z jednání č. 61 (28. až 30. května 2013) [online]. [cit. 29. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=89567>.

¹³⁸ Ustanovení § 733 o. z.: „Zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo.“

(Viz režim oddělených jmění podle § 729 o. z., ve kterém smí manžel nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela.), a soudu umožňuje společné jmění manželů na návrh zrušit, i napravení nedůslednosti zákonodárce ohledně zúžení rozsahu společného jmění manželů rozhodnutím soudu, což bylo dosud dovozováno judikatorně¹³⁹,

- terminologie v souladu s novou hmotněprávní úpravou, kdy je namísto termínu „závazek“ užit termín „dluh“,
- umožňující postih majetku ve společném jmění manželů i pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství. Předchozí úprava k neradosti mnohých věřitelů neumožňovala, aby byl dluh, který vznikl jednomu z nich před uzavřením manželství, po uzavření manželství uspokojen z majetku ve společném jmění manželů (k tomu viz podkapitola 2.1.2.1. — Problematika „úniku do manželství“). Nyní toto — k neradosti nemála nedlužných manželů — umožněno bylo. Nejde přitom o možnost postihu celého majetku ve společném jmění manželů, ale o postih **částečný**, a to v rozsahu podílu dlužníka na společném jmění manželů v případě jeho hypotetického vypořádání k okamžiku úhrady dluhu. Postih majetku ve společném jmění manželů, avšak nikoli v plném rozsahu, má vyvážit oprávněné zájmy věřitele na jedné straně a nedlužného manžela na straně druhé. V praxi však působí značné obtíže (k tomu viz podkapitola 4.3.2. – Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného [dle úpravy účinné v období 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015]).

Hmotněprávní základ takového postihu majetku ve společném jmění manželů je dán § 732 o. z., podle kterého *„vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen*

¹³⁹ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 370/2009 ze dne 30. 11. 2010.

jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství”. Jak již bylo uvedeno výše, možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro takovýto dluh byla nadbytečně uváděna kromě v občanském zákoníku také v obou procesněprávních předpisech, a to až do nabytí účinnosti novelizujícího zákona č. 139/2015 Sb. Předchozí znění těchto předpisů obdobnou úpravu neznala.

Již evergreenem se v případech takovýchto zásadních změn stává otázka časové působnosti nové úpravy (k tomu viz např. podkapitola 3.2. — Časová působnost novely č. 396/2012 Sb.). V tomto případě bylo ohledem na přechodné ustanovení¹⁴⁰ správně dovozováno, že není možné s nástupem roku 2014 najednou začít s postihem společného jmění manželů **pro dluhy vzniklé jen jednomu z manželů před uzavřením manželství** a vymáhané v již probíhajících vykonávacích řízení. Pravdou ovšem není ani to, že by to bylo možné ve všech řízeních zahájených počínaje 1. 1. 2014. Rozhodným v tomto případě totiž není okamžik zahájení řízení, nýbrž podle mého názoru **okamžik vzniku manželství**: budeme-li uvažovat dluh (resp. závazek) pouze jednoho ze snoubenců (myšleno budoucích manželů) vzniklý před jejich sňatkem, platí, že v případě, kdy k uzavření manželství došlo do konce roku 2013, postihnout majetek ve společném jmění manželů nebude ani zčásti možné, a to jakkoli by k zahájení vykonávacího řízení došlo až za účinnosti úpravy, která takovýto postih umožňuje. Výklad, podle kterého by to bylo možné u dluhů a manželství vzniklých do 31. 12. 2013, by do vztahů mezi manžely vnášel prvky nepřipustné právé retroaktivity. Uvedený právní názor je k nalezení také v komentářové literatuře¹⁴¹ a v souladu se závěrem, který v typově stejné věci učinil Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 20 Cdo 4368/2015 ze dne 1. 4. 2016.¹⁴² Ten však k tomuto závěru došel přesto, že za rozhodný považoval nikoli jako já okamžik vzniku

¹⁴⁰ Podle části první, čl. II a 2. bodu zákona č. 293/2013 Sb. se pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona použije zákon č. 99/1963 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

¹⁴¹ LEVÝ, Jiří. § 262a [Postižení majetku patřícího do společného jmění manželů]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, BÍLÝ, Martin, HAMULÁKOVÁ, Klára, HRNČIŘÍK, Vít, HROMADA, Miroslav, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PŘIDAL, Ondřej, ŠÍMA, Alexander. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 889. ISBN 978-80-7400-506-0.

¹⁴² Ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud odmítl usnesením sp. zn. I. ÚS 1951/16 ze dne 19. 7. 2016.

manželství, ale okamžik vzniku pohledávky. Na tom se ukazuje, že v případech, kdy závazek i manželství vznikly do 31. 12. 2013, dojdeme ke stejnému závěru o nepřípustnosti postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluhy vzniklé jen jednomu z manželů před uzavřením manželství, a to ať již použijeme kritérium vzniku manželství, nebo vzniku závazku (resp. v dnešní terminologii dluhu). V dalších případech tomu tak není, což ilustruji na následujícím případu, který mě vede k přesvědčení o správnosti mého názoru.

Jiná situace **u dluhů vzniklých jen jednomu z manželů před uzavřením manželství** totiž nastává v případě manželství uzavřených již za účinnosti nového občanského zákoníku. Zde je třeba při vymezení rozsahu majetku, který je možno ve vykonávacím řízení postihnout pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství, vycházet z úpravy o. z. účinné v okamžiku vzniku manželství, a to bez ohledu na dobu vzniku vymáhaného dluhu. Tento názor vychází z logické premisy, podle které nelze společné jmění manželů či majetek manžela posuzovat podle předpisů účinných v době, kdy účastníci manžely nebyli.¹⁴³ V případě manželství uzavřených od 1. 1. 2014 dále tak je možné společné jmění manželů postihnout v rozsahu dle § 732 o. z. nejen pro dluhy vzniklé za účinnosti o. z., ale i pro dluhy vzniklé jen jednomu z manželů za účinnosti obč. zák., tedy do 31. 12. 2013.

¹⁴³ Obdobně viz usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Co 456/2017 ze dne 9. 2. 2018.

4.3. Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku

4.3.1. Změny v právní úpravě

S účinností od 1. 1. 2014 byl v § 255 o. s. ř., který vymezuje účastníky řízení o výkonu rozhodnutí, v důsledku novely č. 293/2013 Sb. pozměněn jeho druhý odstavec do následující podoby:

Je-li nařízeným výkonem rozhodnutí postiženo to, co je součástí společného jmění manželů, je účastníkem řízení, pokud jde o tuto součást společného jmění, i manžel povinného.

Oproti předchozí úpravě však nedošlo k obsahovému posunu ve významu tohoto ustanovení; jde o změnu pouze formulační, kdy namísto postihu „majetkových hodnot nebo práv patřících do společného jmění manželů“ dle úpravy účinné do 31. 12. 2013 bylo užito úspornějšího výrazu „součást společného jmění manželů“. Ustanovení § 36 e. ř., které vymezuje účastníky exekučního řízení, bylo v druhém odstavci pozměněno tímž způsobem a druhý odstavec tak zrcadlí nové znění § 255 odst. 2 o. s. ř.

Ve třetím odstavci § 255 o. s. ř., podle kterého je účastníkem řízení manžel povinného „*také tehdy, jsou-li k vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů, nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy majetkové hodnoty manžela povinného (§ 262a odst. 2)*“, došlo pouze ke změně v odkazu na přečíslovaný odstavec § 262a o. s. ř. Stejně jako za předchozí úpravy zůstal zachován stav, podle kterého neměl § 255 odst. 3 o. s. ř., zakládající účast manžela povinného v řízení v dalších případech, v exekučním řádu svůj ekvivalent.

Jde-li o podmínky pro podání vylučovací žaloby, novela č. 293/2013 Sb. zrušila pouhý rok účinný třetí odstavec § 267 o. s. ř.¹⁴⁴, který (s ohledem na první odstavec

¹⁴⁴ „Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek náležející výhradně manželu povinného proto, že jej nabyl před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.“

§ 267 o. s. ř.¹⁴⁵ nadbytečně) řešil obranu manžela povinného při postihu jeho výhradního majetku. Druhý odstavec § 267 o. s. ř. byl změněn tak, že nově zněl:

Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek, který patří do společného jmění manželů nebo se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela, ale vymáhanou pohledávku nelze z tohoto majetku uspokojit.

¹⁴⁵ „Právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona.“

4.3.2. Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného

Při analýze právní úpravy účinné v předchozím období (tj. od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013) jsem došla k závěru, že zejména s ohledem na nedokonalost úpravy bylo možné jako prostředek obrany jiných majetkových hodnot manžela povinného připustit jak vylučovací žalobu, tak návrh na (částečné) zastavení řízení, přičemž jsem konstatovala narůstající příklon praxe k druhému z těchto instrumentů (viz podkapitola 3.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného [v období 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013]).

Není sporu o tom, že počínaje 1. 1. 2014 došlo v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku k významným změnám civilního práva, a to jak samozřejmě práva hmotného, tak ale i toho procesního. I tak byla v procesních předpisech v některých částech, které upravují možnosti postihu majetku manžela povinného, zachována kontinuita s dřívějším stavem a je zde proto možné vyjít z již provedeného výkladu. Jde-li proto o možnosti obrany manžela povinného v řízení, jehož předmětem bylo vydobytí dluhu patřícího do společného jmění manželů a postiženy byly jiné majetkové hodnoty manžela povinného podle § 262a odst. 2 o. s. ř., odkazují na výklad učiněný v podkapitole 3.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného (v období 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013).

Nově je naopak třeba se zabývat problematikou dosud neupravenou, kterou přinesl § 732 o. z. Toto ustanovení ve čtyřech případech omezuje rozsah postižitelného majetku ve společném jmění manželů co do výše podílu dlužného manžela při hypotetickém vypořádání společného jmění manželů podle § 742 o. z. Jedná se o situace, ve kterých:

- dluh vznikl jen jednomu z manželů proti vůli druhého manžela, který vůči věřiteli projevil nesouhlas bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl,
- má manžel povinnost plnit výživné,
- jde o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů, nebo

- dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství.

Pravidla pro vypořádání společného jmění manželství uvedená v § 742 o. z. přitom nedoznala oproti dřívější úpravě zásadnějších změn:

(...)

a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné,

b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,

c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek,

d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,

e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,

f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snižená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

Rozhodným okamžikem pro hypotetické vypořádání společného jmění manželů bude v případech dle § 732 o. z. okamžik úhrady dluhu.

Jak již bylo konstatováno, jedním z hlavních cílů úpravy obsažené v § 732 o. z. je vyvážení oprávněných zájmů věřitele na jedné straně a nedlužného manžela na straně druhé. Z povahy věci a charakteru vykonávacího řízení je jasné, že k vyvážení takto

protichůdných zájmů nemůže často dojít při nařizování výkonu rozhodnutí či vydávání exekučních příkazů: z exekučního titulu nemusí být zřejmá povaha dluhu, nelze určit, zda vznikl před uzavřením manželství, či je třeba, aby manžel povinného projevil (příp. prokázal, že již projevil) svůj nesouhlas s dluhem vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V těchto případech je vyžadována iniciativa manžela povinného jakožto dotčené osoby, která se bude domáhat svých práv — tedy zejména toho, aby byl majetek ve společném jmění manželů postižen v rozsahu menším, než by odpovídalo celkové výši vymáhané povinnosti. Právní úprava k tomu manželovi povinného nabízí dva již dobře známé instrumenty: vylučovací žalobu a návrh na (částečné) zastavení rozhodnutí či exekuce. A jistě nepřekvapí, že názory odborníků na to, který má být použit, se i tentokrát jako obvykle různí.

Podle Vyjádření k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti (dále i jen „KANCL“)¹⁴⁶ představuje základní procesní nástroj k ochraně manžela povinného v případě postihu majetku ve společném jmění manželů dle § 732 o. z. vylučovací žaloba podle § 267 odst. 2 o. z.¹⁴⁷; při exekuci prodejem movitých a nemovitých věcí se lze bránit také návrhem na vyškrtnutí věci ze soupisu podle § 68 e. ř. Tento svůj názor Komise nijak neodůvodňuje ani se nezabývá jinými možnými variantami. V řízení o vylučovací žalobě bude manžel povinného v postavení žalobce se všemi povinnostmi, které to obnáší. Podle KANCLu zároveň platí, že „*neprokáže-li manžel povinného takové skutečnosti nebo nebude-li prokázáno něco jiného, uplatní se zásada, že (hypotetické) podíly obou manželů jsou stejné (§ 742 odst. 1 písm. a) OZ) a pouze v této míře může být také pro vydobytí*

¹⁴⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů* [online]. <http://obcanskyzakonik.justice.cz> [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.

¹⁴⁷ „*Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek, který patří do společného jmění manželů nebo se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela, ale vymáhanou pohledávku nelze z tohoto majetku uspokojit.*”

vylučného dluhu společné jmění postiženo”.¹⁴⁸ Členové KANCLu Tégl, Melzer a Šínová se problematice obšírněji věnují v obsáhlém článku¹⁴⁹, od názoru KANCLu se však neodchylují a ani zde se nevěnují úvahám o alternativách.

Opačného názoru je a k návrhu na (částečné) zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.¹⁵⁰ jakožto účinnému nástroji obrany manžela povinného se naopak přiklání autoři Komentáře.¹⁵¹ Předmětem sporu totiž v této věci není to, zda postižený majetek je či není součástí společného jmění manželů, což se má odrážet mj. i v tom, že bránící se manžel povinného nenavrhuje konkrétní majetek, který má být z vykonávacího řízení vyloučen, ale předkládá důvody a kritéria, na jejichž základě má být určen jeho hypotetický vypořádací podíl na společném jmění manželů. Nejde ale ani o to, že by z tohoto majetku nemohla být vymáhaná pohledávka uspokojena — uspokojit ji lze, ale nejspíše ne v plném rozsahu.

Otázku již ve své rozhodovací praxi řešil Nejvyšší soud, který v usnesení sp. zn. 26 Cdo 5020/2015 ze dne 4. 4. 2017 zaujal (jak ostatně podobně učinil již dříve — viz podkapitola 2.2.2. — Účinný prostředek obrany při postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného [v období do 31. 12. 2012]) smířlivý postoj k oběma instrumentům. Uzavřel, že za účinnosti o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015 spočívala obrana manžela povinného především v podání vylučovací žaloby, vyloučena však nebyla ale ani možnost obrany prostřednictvím návrhu na (částečné) zastavení řízení.

Osobně se ztotožňuji s názorem autorů Komentáře a přikláním se k závěru, podle kterého je vhodnějším prostředkem obrany manžela povinného v případě postihu majetku

¹⁴⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů*, op. cit.

¹⁴⁹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 19, str. 649–656.

¹⁵⁰ Podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. bude výkon rozhodnutí zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

¹⁵¹ PSUTKA, Jindřich. § 732 [Případy omezeného uspokojení věřitele ze SJM]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 290. ISBN 978-80-7400-503-09.

ve společném jmění manželů podle § 732 o. z. nad hypotetický vypořádací podíl na společném jmění manželů návrh na (částečné) zastavení řízení, neboť podmínky pro použití vylučovací žaloby podle obou odstavců § 267 o. s. ř. na danou situaci zcela nedoléhají. Postižen totiž je majetek ve společném jmění manželů, o kterém platí, že každý z manželů má vlastnické právo k celé věci, přičemž jeho práva jsou omezena stejnými právy druhého manžela.¹⁵² Nelze tedy uvažovat, že by v případě postihu majetku ve společném jmění manželů na základě § 732 o. z. šlo o nepřipustný postih majetku podle obou odstavců § 267 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2015. Obranu prostřednictvím vylučovací žaloby tak, jak preferuje KANCL, považuji za nešťastnou i z dalších důvodů, přičemž zásadním pro mě je otázka účastenství v tomto řízení, kdy na straně žalobce by stál manžel povinného a na straně žalovaného oprávněný.¹⁵³ Druhý z manželů (tj. povinný ve vykonávacím řízení) by účastníkem řízení o vylučovací žalobě nebyl; břemeno tvrzení a břemeno důkazní by nesl manžel povinného. Soud by se tak musel vypořádat s jednostranně předkládanými tvrzeními manžela povinného o tom, co ze svého výhradního majetku vynaložil na majetek společný a jak se zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění, o tom, jak se staral o rodinu, pečoval o děti a rodinnou domácnost atd. Žalovaný (ve vykonávacím řízení v postavení oprávněného) jakožto osoba majetkových poměrů manželů zásadně neznalá by v naprosté většině případů nebyl schopen se k věci relevantně vyjádřit. V řízení by z jeho podstaty chyběla pro tento typ věci potřebná tvrzení (a k jejich prokázání navrhované důkazy) druhé strany. S ohledem na výše uvedené spolu s přirozeným zájmem manžela povinného dosáhnout co nejnižšího hypotetického vypořádacího podílu povinného lze předpokládat, že výsledný hypotetický vypořádací podíl by byl k újmě oprávněného vychýlen ve prospěch manžela povinného více, než by odpovídalo zákonným kritériím. Výsledek takového řízení by tak byl výsledku běžného řízení o vypořádání společného jmění manželů často nejspíše na míle vzdálen. Naopak v řízení o návrhu na (částečné) zastavení řízení by manžel-povinný účastníkem byl. A byť

¹⁵² Bod II. stanoviska Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 86/71 ze dne 3. 2. 1972, publikovaného jako R 42/1972 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 5/1972.

¹⁵³ Podle § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2015 platí, že právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona.

min. v případech většiny funkčních manželství by se jeho zájem asi nelišil od záměru jeho manžela (tj. aby hypotetický vypořádací podíl povinného byl zjištěn co nejnižší a tudíž manželům zůstala zachována co největší část společného jmění manželů), přece jen již skutečnost, že povinný je účastníkem řízení, spíše povede k naplnění smyslu úpravy a do mnohem komfortnější situace zároveň staví soud.

Z uvedeného je zřejmé, že úpravu § 732 o. z. rozhodně nelze bagatelizovat v tom smyslu, že „se to nějak udělá“ či že „věřitel dostane polovinu“. Je tomu právě naopak, neboť řízení o vypořádání společného jmění manželů obecně sama o sobě bývají často komplikovaná a dlouhá. Hypotetické vypořádávání společného jmění manželů před exekucí soudem může zkomplikovat např. nutnost zjišťování potřeb nezletilých dětí, skutečnost, že v jiném vykonávacím řízení již k postihu hypotetického podílu dlužníka na společném jmění manželů došlo (viz níže), či dokonce výsledek, podle kterého by byl hypotetický podíl dlužníka na vypořádaném společném jmění manželů zanedbatelný atd.

Po vyhodnocení dosavadních závěrů týkajících se nové úpravy dle § 732 o. z. se tedy na mysl vkrádá neodbytné „myšlenka dobrá, ale...“. Minimálně stejně důležitá je existence srozumitelné a rozumně aplikovatelné procesní úpravy, pomocí které se podaří hmotněprávní úpravu naplnit a uvést v život. Ať již bychom se vydali cestou vylučovací žaloby, či mnou preferovaným návrhem na (částečné) zastavení řízení, stavíme soud při aplikaci této nové úpravy do situace zcela nepřiměřené skutečnosti, že při rozhodování o hypotetickém vypořádání společného jmění jde „pouze“ o předběžnou otázku. Výsledek při tom ani po překonání popsané anabáze nemusí odpovídat záměru zákonodárce.

Lze si totiž snadno představit situace ještě komplikovanější, avšak nijak nereálné. Může jít např. o vymození výlučného dluhu povinného podle § 732 o. z. za situace, kdy již v předchozích řízeních byl majetek ve společném jmění manželů za účelem vydobytí jiného výlučného dluhu povinného postižen do výše, která představovala jeho podíl na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů podle § 742 o. z. V této situaci

se lze přiklonit k závěru Melzera, Tégl a Šínové¹⁵⁴, podle kterých se má společné jmění manželů opětovně hypoteticky vypořádat, přičemž ale má být na straně dlužného manžela zohledněno to, co bylo vynaloženo na úhradu jeho výlučných dluhů. Další věřitel tak bude úspěšný pouze co do výše, která odpovídá podílu dlužného manžela na hypoteticky vypořádané té části společného jmění manželů, o kterou se jmění zvětšilo od jeho posledního postihu.

Ještě větší nejistota panuje v případech, kdy má být za účelem postižení výlučného dluhu jednoho z manželů podle § 732 o. z. postižena do společného jmění manželů patřící věc (typicky lze uvažovat nemovitost), jejíž hodnota překračuje podíl povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů. Autoři aktuální komentářové literatury¹⁵⁵ shodně dospívají k závěru, že tato skutečnost sama o sobě by neměla být důvodem pro (částečné) zastavení řízení, neboť to by poškozovalo věřitele a popíralo smysl § 732 o. z. Kvůli charakteru společného jmění manželů jakožto majetkového společenství, které není děleno na podíly, jež by bylo možné v rámci vykonávacího řízení postihnout, taktéž shodně odmítají variantu řešení, při které by byl postižen podíl na věci o velikosti odpovídající podílu povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů, přičemž co do podílu druhého z manželů by bylo možné řízení zastavit.¹⁵⁶ Tento postup bych i s ohledem na praktickou stránku věci, kdy je zřejmé, že výtěžek prodeje pouhého podílu na věci bývá menší, než by odpovídalo velikosti podílu ku výtěžku, za který by se prodala celá věc, taktéž nepovažovala za optimální. Komentátoři se však při odmítání této varianty nevypořádávají se zněním § 712 o. z., podle kterého „*není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví*“. Toto ustanovení

¹⁵⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 19, str. 649–656.

¹⁵⁵ MÁDR, Jaroslav in JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016. Kniha V*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Str. 85–86. ISBN 978-80-7552-273-3.

LEVÝ, Jiří. § 262b [[Částečné zastavení výkonu rozhodnutí postihujícího majetek ve společném jmění]]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 1069. ISBN 978-80-7400-673-9.

¹⁵⁶ Opačně ale SVOBODA, Karel. Zastavení exekuce. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 74.

nemělo ve starém občanském zákoníku obdobu a dost možná nabízí cestu z podobných dosud obtížně řešitelných situací, kdy by bylo možné uvažovat o inspiraci např. v úpravě o zrušení spoluvlastnictví.

S ohledem na obtížnost situace, do které účastníky, soud a soudní exekutory nedomyšlená právní úprava staví, se autoři komentářové literatury nejprůběžněji tváří na kreativní konstrukt obrany prostřednictvím návrhu na „*zastavení výkonu rozhodnutí ohledně části výtěžku prodeje věci, a to v rozsahu, v jakém výtěžek převyšuje hodnotu potenciálního vypořádacího podílu povinného*“.¹⁵⁷ Je otázkou, zda toto „umění možného“ akceptuje i praxe. Vzhledem k tomu, že „vítězně“ vychází z aktuálních komentářů a zřejmě je i přednášeno v rámci seminářů pořádaných Justiční akademií¹⁵⁸, to lze (v případě, že nedojde k další změně právní úpravy) předpokládat.

V souvislosti s novou úpravou v občanském zákoníku tedy můžeme ocenit dobrý úmysl, nemůžeme ale kriticky odhlédnout od nedomyšlené a obtížné, někdy snad až takřka neřešitelné procesní stránky věci.¹⁵⁹ I proto se některými nastíněnými situacemi zabývám také v rovině úvah *de lege ferenda* v úplném závěru práce (viz kapitola 6. – Závěr).

¹⁵⁷ LEVÝ, Jiří. § 262b in SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, 2017, op. cit. K nedostatečnosti procesní úpravy v těchto případech viz MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. Str. 526 a násl. ISBN 978-80-7502-004-8.

¹⁵⁸ Tomu nasvědčuje zmínka J. Mádra ve výše uvedeném díle i materiál Exekuční postih společného jmění manželů dříve dostupný na stránkách Justiční akademie www.asja.cz.

¹⁵⁹ Např. také Mádr si klade otázku, zda měl zákonodárce při formulaci § 732 o. z. a § 262b o. s. ř. reálnou představu o tom, jak se tato změna promítne do samotného vykonávacího řízení (MÁDR, Jaroslav in JIRSA, Jaromír a kol., op. cit, str. 83.).

4.4. Závěr

Nový občanský zákoník, publikovaný pod č. 89/2012 Sb. a účinný od 1. 1. 2014, přinesl změnu ve vymezení obsahu společného jmění manželů zejm. na straně pasiv. Součástí společného jmění manželů jsou podle něj pouze dluhy převzaté, tj. vzniklé z řádného obligačního důvodu, a nikoli např. dluhy vzniklé ze zákona, v důsledku porušení povinnosti či na základě rozhodnutí soudu či jiného orgánu. Pokud jde o dluh převzatý pouze jedním z manželů bez souhlasu druhého, je navíc obecně třeba, aby „*se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny*“. Jde o konkrétnější kritérium než požadavek předchozího zákona na to, aby závazek svým rozsahem nepřesáhl „*míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů*“, což ve výsledku vede k menšímu počtu dluhů patřících do společného jmění manželů oproti předchozí úpravě, nárůstu počtu tzv. výlučných dluhů jen jednoho z manželů a dalšímu vzestupu významu problematiky postihu majetku manžela povinného.

Ani tyto změny však doposud nevedly k judikatornímu překonání rozhodnutí sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007 [R 24/2008 civ.],¹⁶⁰ v němž velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu dospěl k závěru, podle kterého splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů. K tomuto právnímu názoru se v obdobné věci (s ohledem na to, že ve věci nebylo přípustné dovolání) vyjádřil Ústavní soud, který v usnesení sp. zn. II. ÚS 1980/15 ze dne 3. 11. 2015 nepovažoval tento závěr za protiústavní ani v poměrech, které se řídí novou úpravou.

Na rozdíl od předchozího občanského zákoníku jsou v tom novém výslovně upraveny možnost a podmínky postihu majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh jen jednoho z manželů. Vzhledem k tomu, že nejsou totožné s podmínkami v procesních předpisech, objevily se názory, že procesněprávní úprava rozsah postižitelného majetku a okruh vymahatelných dluhů nepřipustně rozšiřuje. Tento rozdíl je však zapříčiněn pouze

¹⁶⁰ Publikováno pod tímto číslem ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.

specifickým průběhem vykonávacího řízení, ve kterém je rozsah majetku, který skutečně může být podle hmotného práva postižen, zjišťován až v druhé, prováděcí fázi řízení. V konečném důsledku tedy přípustný rozsah postihu majetku ve společném jmění manželů skutečně vyplývá z hmotného práva, přičemž pro vykonávací řízení platí, že rozsah majetku, na který jsou výkon rozhodnutí či exekuce nařízeny, nemusí být totožný s rozsahem majetku, který nakonec skutečně může být za účelem vydobytí dluhu postižen.

Úplným novem je postih majetku ve společném jmění manželů tak, jak jej umožňuje § 732 o. z. Toto ustanovení ve čtyřech případech omezuje rozsah postižitelného majetku ve společném jmění manželů, a to co do výše podílu povinného při hypotetickém vypořádání společného jmění manželů k okamžiku úhrady dluhu. Při tomto hypotetickém vypořádání společného jmění manželů je třeba určit hodnotu součástí společného jmění manželů a podíl, který z ní připadá na povinného a na jeho manžela. Ustanovení § 732 o. z. má respektovat zájmy věřitelů i nedlužných manželů povinného a v případě zcela nové možnosti vymáhat dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství také zabránit tzv. únikům do manželství. Právě do té doby neexistující možnost postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství, což je jeden z oněch čtyř případů spadajících pod § 732 o. z., je vnímána nejkontroverzněji. Méně se již zdůrazňuje, že ve zbylých třech případech (tj. u povinnosti manžela plnit výživné, u dluhu z protiprávního činu jen jednoho z manželů či u dluhu, který vznikl jen jednomu z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl) se ochrana majetku manžela povinného oproti dřívější úpravě, podle které obdobné omezení v rozsahu postižitelného majetku neexistovalo, zvyšuje.

Jde-li o časovou působnost úpravy účinné od 1. 1. 2014, při postihu majetku ve společném jmění manželů pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství nezáleží na okamžiku zahájení řízení, ale ani na okamžiku vzniku dluhu (resp. závazku), jak uvádí Nejvyšší soud ve své judikatuře.¹⁶¹ Rozhodným totiž

¹⁶¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4368/2015 ze dne 1. 4. 2016.

je okamžik vzniku manželství (a tím pádem i společného jmění manželů, vycházíme-li ze zákonné, nemodifikované úpravy) dlužníka a jeho manžela. Budeme-li uvažovat dluh pouze jednoho z budoucích manželů vzniklý před jejich sňatkem, platí, že v případě, kdy k uzavření manželství došlo do konce roku 2013, postihnout za účelem jeho vydobytí majetek ve společném jmění manželů nebude ani zčásti možné, a to jakkoli k zahájení vykonávacího řízení došlo až za účinnosti úpravy, která takovýto postih umožňuje (tj. počínaje 1. 1. 2014). Opačný výklad by do vztahů mezi manžely vnášel prvky nepřípustné pravé retroaktivity. Naopak postihnout majetek ve společném jmění manželů v rozsahu dle § 732 o. z. pro dluh vzniklý před uzavřením manželství jen jednomu z manželů je v případě manželství vzniklého od 1. 1. 2014 možné, a to ať už ke vzniku dluhu (resp. závazku) došlo za účinnosti obč. zák., tedy do 31. 12. 2013, nebo až za účinnosti o. z., tedy počínaje 1. 1. 2014. Tento názor vychází z logické premisy, podle které nelze společné jmění manželů či majetek manžela posuzovat podle předpisů účinných v době, kdy účastníci manžely nebyli.¹⁶² I pro dluh jen jednoho z budoucích manželů vzniklý za účinnosti starého občanského zákoníku tedy je možné majetek ve společném jmění manželů postihnout, a to v případě splnění podmínky, že k uzavření manželství – a tím pádem i vzniku společného jmění manželů – došlo až za účinnosti nového občanského zákoníku. Možnost postihu majetku ve společném jmění manželů je pak třeba posuzovat podle něj.

Zatímco právní úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného podle § 262a odst. 2 o. s. ř. za účelem vydobytí dluhu patřícího do společného jmění manželů nedoznala změn a při hledání vhodného prostředku obrany manžela povinného lze odkázat na závěry předchozí kapitoly, ustanovení § 732 o. z. přineslo zcela nové a často velmi složité otázky týkající se částečného postihu majetku ve společném jmění manželů. Jde-li o tu základní, tj. jaký prostředek obrany má manžel povinného použít v případě postihu majetku ve společném jmění manželů nad podíl povinného při hypotetickém vypořádání společného jmění manželů, přikláním se (po zohlednění charakteru společného jmění manželů, podmínek pro podání vylučovací žaloby i faktu, že v řízení o ní není povinný účastníkem řízení) k návrhu na (částečné) zastavení řízení, který podle

¹⁶² Obdobně viz usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Co 456/2017 ze dne 9. 2. 2018.

mého lépe naplňuje smysl úpravy. V řízení iniciovaném bránícím se manželem povinného je však v každém případě třeba za účelem zodpovězení předběžné otázky ohledně výše postižitelného podílu provést hypotetické vypořádání společného jmění manželů, což na soud klade vysoké nároky.

Potud lze úpravu považovat za procesně náročnou. Jistojistě však nastanou situace, se kterými se praxe bude muset vypořádat, a u kterých jednoduchý návod na jejich řešení v zákoně zcela chybí: ať již jde o postup v řízení tehdy, kdy k hypotetickému vypořádání společného jmění manželů již mezi manžely došlo při vymáhání jiného výlučného dluhu povinného, nebo o případ postihu věci ze společného jmění manželů, jejíž hodnota překračuje podíl povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů. V prvním případě se nabízí, aby při dalším hypotetickém vypořádání společného jmění manželů bylo zohledněno to, co bylo již dříve použito na úhradu výlučných dluhů povinného. V druhém případě autoři komentářové literatury navrhuje zastavení řízení co do částky výtěžku prodeje věci v rozsahu převyšujícím hodnotu podílu povinného stanovenou na základě hypotetického vypořádání společného jmění manželů. Rozhodnutí soudu, které by na tento konstrukt přistoupil, jsem však nedohledala, a sama jako možnou cestu z ošemetné situace nabízím inspiraci na např. v úpravě zrušení spoluvlastnictví, když ustanovení o spoluvlastnictví je nově možno obdobně použít i pro společné jmění manželů.

5. POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO V OBDOBÍ OD 1. 7. 2015

5.1. Novela občanského zákoníku

Počínaje 28. 2. 2017 se datuje účinnost zákona č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony. Šlo o první zákon novelizující nový občanský zákoník, který měl řešit jeho nejakutnější problémy. Co se týče úpravy společného jmění manželů, došlo zde pouze k doplnění věty „*Nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.*“ na konec třetího odstavce § 709 o. z. Z důvodové zprávy¹⁶³ vyplývá, že i když jde uvedený závěr dovodit, je třeba v takto závažné otázce postavit najisto, že oproti stavu do 31. 12. 2013 nedochází ke změně: součástí společného jmění manželů se tedy v situaci, kdy se jeden z manželů stal v době trvání manželství společníkem v obchodní společnosti nebo členem družstva (s výjimkou toho bytového), stává pouze „majetková hodnota“ podílu.¹⁶⁴

Jde-li o úpravu postihu majetku ve společném jmění manželů ve vykonávacím řízení obsaženou v novém občanském zákoníku, k její změně oproti původní úpravě (viz podkapitola 4.1.3. — Úprava postihu majetku ve společném jmění manželů) dosud nedošlo.

¹⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, sněmovní tisk 642/0 [online], 2015. [cit. 28. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/12/23/00122338.pdf>.

¹⁶⁴ Pokud tedy nenabyl podíl způsobem zakládajícím jeho výlučné vlastnictví.

5.2. Novela procesních předpisů (zákon č. 139/2015 Sb.)

Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), nabyl účinnosti dne 1. 7. 2015. Tato novela vychází z vládního návrhu zákona, přičemž jde-li o oblasti našeho zájmu, hlavní materie obsažená ve výsledném novém znění § 262a o. s. ř. (resp. § 42 e ř.) zůstala oproti návrhu zákona pozměňovacími návrhy nedotčena. Jinak tomu bylo v případě úpravy prostředků obrany (níže rozebírané v podkapitole 5.3. — Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku [v období od 1. 7. 2015]), jejíž znění formovaly pozměňovací návrhy ústavně právního výboru¹⁶⁵, poslanců¹⁶⁶ i Senátu.¹⁶⁷ Zákon jako celek prošel Parlamentem hladce.

Nová úprava vnáší do oblasti postihu majetku ve společném jmění manželů a jiných majetkových hodnot manžela povinného v občanském soudním řádu a exekučním řádu zcela zásadní změny. V nám již důvěrně známém § 262a o. s. ř. nezůstal takřikajíc „kámen na kameni“:

(1) Před nařízením výkonu rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů zjistí soud, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném podle notářského řádu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, jeho obnovení nebo zúžení jeho stávajícího rozsahu, anebo dohoda nebo rozhodnutí soudu o změně smluveného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu.

¹⁶⁵ Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor. Sněmovní tisk 337/3, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 337/0, 2014 [online]. [cit. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/11/29/00112911.pdf>.

¹⁶⁶ Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk 337/4, část č. 1/2. Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 337/0, 2014 [online]. [cit. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/11/29/00112985.pdf>.

¹⁶⁷ Senát Parlamentu České republiky. 126. usnesení Senátu z 8. schůze, konané dne 13. května 2015 [online]. [cit. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=75964>.

(2) Soud při nařízení výkonu rozhodnutí vychází z obsahu listiny podle odstavce 1, jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po jejím zápisu do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nebo jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého před jejím zápisem do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu a vyslovil-li s tím souhlas oprávněný. Nelze-li zjistit z titulu pro výkon rozhodnutí nebo z listiny podle odstavce 1, že závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, má se za to, že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.

(3) V ostatních případech lze výkon rozhodnutí nařídit i na majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn.

(4) Jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídit výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, lze vést výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.

Stejně jako § 262a o. s. ř. se v důsledku uvedené novely změnil § 42 e. ř. (pouze namísto „nařízení výkonu rozhodnutí“ je zde operováno s „vydáním exekučního příkazu“, který má téže účinky). Poprvé se tak (ve čtvrtém odstavci § 42) do exekučního řádu dostává úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného, která byla doposud upravena pouze v subsidiárně užívaném občanském soudním řádu. To mělo dopad i na nové (a co do legislativní techniky nepříliš zvládnuté, a proto takřka ihned znovu novelizované) znění § 58 odst. 2 e. ř., ve kterém zákonodárce ve znění účinném do 31. 8. 2015 poprvé výslovně stanovil subsidiaritu postihu pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu; přednostně je tedy třeba postihnout pohledávku z účtu vedeného pro povinného.

Podle § 58 odst. 2 e. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2015 do (pouhého) 31. 8. 2015 tak *„nepostačuje-li jeden ze způsobů provedení exekuce k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby. K provedení exekuce více nebo všemi zákonem stanovenými*

*způsoby lze přistoupit současně nebo postupně. Nebrání-li to účelu exekuce, provede se exekuce ukládající zaplacení peněžité částky příkázáním pohledávky, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, nebo, pozastavením řídičského oprávnění. **Exekuci příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu lze provést pouze tehdy, nepostačuje-li k uhrazení vymáhané peněžité pohledávky, jejího příslušenství, nákladů oprávněného a nákladů exekuce provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu.** Pokud způsoby provedení exekuce podle věty třetí nepostačují k uhrazení vymáhané peněžité pohledávky, jejího příslušenství, nákladů oprávněného a nákladů exekuce, provede se exekuce ukládající zaplacení peněžité částky prodejem movitých věcí a nemovitých věcí nebo postižením závodu“.*¹⁶⁸

S účinností od 1. 9. 2015 již zákon exekutora v § 58 odst. 2 e. ř. při vymáhání peněžité pohledávky váže zcela konkrétním postupem. Uvedená subsidiarita postihu pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu zůstává zachována, ale i tak přichází na řadu velmi záhy a mezi způsoby provedení exekuce na peněžité plnění má výsadní postavení:

(...) Nebrání-li to účelu exekuce, provede se exekuce ukládající zaplacení peněžité částky postupně

a) příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, a nepostačuje-li to, pak příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu,

b) příkázáním jiné peněžité pohledávky s výjimkou pohledávky z penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření, postižením jiných majetkových práv, srážkami ze mzdy a jiných příjmů, správou nemovité věci nebo pozastavením řídičského oprávnění, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle písmena a),

c) prodejem movitých věcí, prodejem nemovitých věcí, které povinný nepoužívá k bydlení sebe a své rodiny, postižením závodu nebo příkázáním pohledávky z penzijního

¹⁶⁸ Změny oproti předchozí úpravě jsou tučně vyznačeny autorkou. Je zřejmé, že při vložení (nové) čtvrté věty nebylo myšleno na logickou návaznost věty následující.

připojištění nebo doplňkového penzijního spoření, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle písmen a) a b), a

d) prodejem nemovitých věcí, které povinný používá k bydlení sebe a své rodiny, nepostačuje-li způsob provedení exekuce podle písmen a) až c).

Na návrh povinného nebo s jeho souhlasem lze exekuci provést i v jiném pořadí.

Změna právní úpravy postihu majetku ve společném jmění manželů je natolik zásadní, že se jí blíže věnuji v následující podkapitole. Následně se podrobně podíváme také na změny, které novela č. 139/2015 Sb. znamenala pro postih jiných majetkových hodnot manžela povinného.

5.2.1. Zohlednění modifikace společného jmění manželů ve vykonávacím řízení

Seznam listin o manželském majetkovém režimu (dále i jen „Seznam“) je zvláštním typem veřejného seznamu¹⁶⁹, ve kterém jsou evidovány a) notářské zápisy o smlouvách manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu, o dohodách manželů o změně smluveného režimu a o smlouvách manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu, a b) rozhodnutí soudu, kterými soud zrušil nebo obnovil společné jmění manželů nebo zúžil jeho stávající rozsah, anebo změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený manželský majetkový režim (§ 35j odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti [notářský řád]). V elektronické podobě jej od 1. 1. 2014 vede Notářská komora České republiky, přičemž zde platí, že jsou-li smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu zapsány v Seznamu, manželé se jich mohou dovolat vůči třetím osobám, i když ty s jejich obsahem (resp. i samotnou existencí) nebyly seznámeny (§ 35l odst. 1 notářského řádu). Zatímco smlouvy jsou do Seznamu zapisovány dobrovolně na základě shodné vůle manželů (tj. je-li to ve smlouvě sjednáno či na žádost obou manželů), rozhodnutí Notářské komory zasílají přímo soudy.

To vše sice oproti dřívějšímu stavu posílilo postavení takto obezřetných manželů, existence takového zápisu však ani po vzniku Seznamu (tj. po 1. 1. 2014) stále nebyla při nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu ze zákona zohledňována (viz podkapitola 4.2. — Novely procesních předpisů [zákony č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb.]). Ke změně došlo až s účinností zákona č. 139/2015 Sb.¹⁷⁰, který konečně existenci tohoto Seznamu v první fázi vykonávacího řízení zohledňuje a soudům a soudním exekutorům nařizuje do něj nahlédnout a z obsahu zde zveřejněných listin

¹⁶⁹ K tomu viz PSUTKA, Jindřich. § 721 [Veřejný seznam manželských majetkových smluv]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 249. ISBN 978-80-7400-503-09.

¹⁷⁰ Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 7. 2015.

v určitých případech vycházet.¹⁷¹ Dle § 262a odst. 2 o. s. ř. a § 42 odst. 2 e. ř. tedy nelze v případě vymáhání dluhu, u něhož zákon obecně umožňuje postih majetku ve společném jmění manželů, v konkrétním případě ani nařídit výkon rozhodnutí (či vydat exekuční příkaz) na majetek, který by podle zákona do společného jmění manželů patřil, avšak v důsledku modifikace (smluvní či soudní) do něj nespadá. Je tomu tak v případech, kdy jde o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po zápisu listiny do Seznamu nebo jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého před zápisem listiny do Seznamu a zároveň vyslovil-li s tím souhlas oprávněný.¹⁷² Při určování doby vzniku závazku soud či soudní exekutor vychází z exekučního titulu a listiny modifikující společné jmění manželů. Nelze-li to z nich seznat, uplatní se vyvratitelná zákonná domněnka, dle které závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu. V tomto i ostatních případech lze výkon rozhodnutí či exekuci nařídit i na majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn.

Právní úprava tak poprvé chrání manžela povinného již v nařizovací fázi vykonávacího řízení a v uvedených případech evidence listiny v Seznamu se odklání od dosavadního paradigmatu výhradně aktivní procesní obrany. Tato změna je chápána nejen mnou pozitivně, neboť více zohledňuje hmotněprávní úpravu režimu společného jmění manželů a je méně zatěžující pro manžela povinného a jeho rodinu. Jen ojediněle je poukazováno na to, že ze Seznamu nelze zjistit, zda zapsaná modifikace nebyla následně změněna, a na problémy s tím související.¹⁷³ To osobně považuji spíše za akademický problém, neboť k dohodě, která by rozsah majetku ve společném jmění manželů oproti dosavadní zapsané modifikaci rozšiřovala (a pak navzdory znění zákona

¹⁷¹ K povinnostem soudního exekutora při zjišťování údajů ze Seznamu listin o manželském majetkovém režimu zcela konkrétně viz usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Co 345/2017 ze dne 24. 11. 2017.

¹⁷² Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1587/17 ze dne 24. 4. 2019 není možné za účelem vydobytí dluhu vzniklého jen jednomu z manželů před uzavřením manželství postihnout majetek ve společném jmění manželů (a tím pádem ani pohledávku z účtu manžela povinného podle § 262a odst. 4 o. s. ř., resp. 42 odst. 4 e. ř.) také v případě, kdy si manželé před uzavřením manželství sjednali režim oddělených jmění.

¹⁷³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. str. 520. ISBN 978-80-7502-004-8.

nebyla evidována v Seznamu, což by působilo obtíže věřitelům) v praxi spíše docházet nebude, a opačný případ by byl proti zájmu manželů.

5.2.2. Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného

Nová úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného zakotvená v § 262a odst. 4 o. s. ř.¹⁷⁴ (resp. § 42 odst. 4. e. ř.) přináší na jednu stranu zmírnění co do počtu možných způsobů provedení výkonu rozhodnutí či exekuce a tím pádem i co do rozsahu postižitelného výhradního majetku manžela povinného, na druhou stranu rozšiřuje okruh dluhů, pro který lze výhradní majetek manžela povinného postihnout. Počínaje 1. 7. 2015 totiž je možné z jiných majetkových hodnot manžela povinného postihnout „pouze“ pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu, a to za účelem vydobytí a) dluhu, který patří do společného jmění manželů, avšak exekuční titul ukládá povinnost jej zaplatit jen jednomu z manželů-povinnému, nebo (a to je naopak umožněno nově a oproti dřívější úpravě možnost postihu vymezuje širěji!) b) dluhu povinného, pro který lze nařídít výkon rozhodnutí (či vydat exekuční příkaz) na majetek ve společném jmění manželů (může jít např. o dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství či dokonce i o dluh na výživném nebo o další případy dle § 731 a § 732 o. z.). Prostředky na účtu manžela povinného jsou navíc nově chráněny v tom smyslu, že zákazy nakládat s prostředky na účtu uvedené v § 304 odst. 1 a 3 o. s. ř.¹⁷⁵ se nevztahují na částku ve výši poloviny peněžních prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu

¹⁷⁴ „Jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídít výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, lze vést výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.“

¹⁷⁵ Ustanovení § 304 odst. 1 o. s. ř.: „V nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu soud přikáže peněžnímu ústavu, aby od okamžiku, kdy mu bude usnesení doručeno, z účtu povinného až do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství nevyplácel peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal. Nařídí-li soud výkon rozhodnutí na více účtů povinného, uvede v usnesení také pořadí, v jakém z nich bude vymáhaná pohledávka odepsána. V usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí soud dále uloží povinnému, aby soudu do 15 dnů od doručení usnesení oznámil, zda pohledávku z účtu nabyt jako substituční jmění, a pokud jde o takovou pohledávku, zda má právo s ní volně nakládat a zda jsou výkonem rozhodnutí vymáhány zůstavitelovy dluhy nebo dluhy související s nutnou správou věcí nabytých jako substituční jmění, a doložil tyto skutečnosti listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány, popřípadě též veřejnými listinami notáře. Doloží-li povinný, že pohledávku z účtu nabyt jako substituční jmění, a nedoloží-li další skutečnosti uvedené ve větě třetí nebo nevyjdou-li tyto skutečnosti najevo jinak, soud výkon rozhodnutí zastaví.“

Ustanovení § 304 odst. 3 o. s. ř.: „Povinný ztrácí okamžikem, kdy je peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, právo vybrat peněžní prostředky z účtu, použít tyto prostředky k platbám nebo s nimi jinak nakládat, a to do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství; to neplatí v případě platby, jejímž účelem je splnění vymáhané povinnosti, na účet oprávněného nebo soudního exekutora vedený u peněžního ústavu.“

rozhodnutí či exekuční příkaz. Tuto částku (příp. částku odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce, je-li vyšší) peněžní ústav manželu povinného na jeho žádost vyplatí, o čemž musí být při nařízení výkonu rozhodnutí (resp. vydání exekučního příkazu) poučen (§ 304b odst. 4 o. s. ř.). Z § 309 odst. 3 o. s. ř.¹⁷⁶ vyplývá, že v případě střetu více vykonávacích řízení manželu povinného tato ochrana náleží pouze jednou. V případě výlučných dluhů povinného podle § 732 o. z. se navíc manžel povinného může dovolat vyšší ochrany uložených prostředků v případě, že v důsledku postihu pohledávky z jeho účtu došlo k postihu společného jmění manželů nad rámec podílu povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů.¹⁷⁷

Oproti tomu podle doposavad účinné právní úpravy bylo možné pro dluh, který patřil do společného jmění manželů, avšak jehož zaplacení bylo pravomocně uloženo jen jednomu z nich, provést výkon rozhodnutí či exekuci srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného. Prostředky na účtu manžela povinného navíc nebyly chráněny v takovém rozsahu jako nyní. Takto široký postih jiných majetkových hodnot manžela povinného občanský soudní řád umožňoval od 1. 1. 2013 (zavedeno zákonem č. 396/2012 Sb.) do 1. 7. 2015 (z velké části odstraněno zákonem č. 139/2015 Sb.). Z předchozích částí této práce a mnou dosud učiněných závěrů je zřejmé, že během pouhé dva a půl roku trvající účinnosti se aplikace této úpravy ukázala být často až nečekaně velkou výzvou a zároveň pro svůj dopad budila značný rozruch i mezi širokou veřejností.

Přestože důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona nakonec schváleného právě pod č. 139/2015 Sb. uvádí, že předchozí široká koncepce postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného „*není zcela v souladu s hmotněprávní úpravou obsaženou*

¹⁷⁶ „Byl-li výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z téhož účtu manžela povinného nařízen k vydobytí více pohledávek povinného, neuplatní se zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 do výše uvedené v § 304b odst. 4 k okamžiku doručení prvního usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí peněžnímu ústavu.“

¹⁷⁷ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 84 a násl.

MAXA, Hubert. Postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2019, č. 9, str. 311–317.

v *novém občanském zákoníku*”¹⁷⁸, domnívám se, že spíše onen (i zde zmiňovaný a z velké části nepříznivý) celospolečenský ohlas byl tím, co vedlo zákonodárce ke změně právní úpravy.¹⁷⁹ Ta je opět odůvodňována snahou vyvážit ochranu manžela povinného a rodiny s ochranou zájmů věřitelů, přičemž absence této možnosti by údajně naopak umožňovala snadný „odklon” prostředků náležejících do společného jmění manželů.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon) [online], sněmovní tisk 337/0, 2014. [cit. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>.

¹⁷⁹ Snaha o vyhovění údajné společenské poptávce a reakce na mediální obraz problematiky je ostatně zcela nepokrytě přítomna ve vyjádřeních ministrů spravedlnosti i dalších diskutujících při jeho projednávání v Poslanecké sněmovně. K tomu viz Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 337 včetně zápisů ze schůzí Poslanecké sněmovny, 2014 [online]. [cit. 11. 1. 2018]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=337>.

¹⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., op. cit.

5.3. Obrana manžela povinného při postihu jeho majetku

Jedním z hlavních cílů zákona č. 139/2015 Sb., který s účinností od 1. 7. 2015 novelizoval občanský soudní řád a exekuční řád, je zefektivnění ochrany manžela povinného tehdy, když je ve vykonávacím řízení postižen jeho výhradní majetek nebo majetek ve společném jmění manželů v případech, kdy jej buď postihnout nelze, nebo tak alespoň nelze činit v takovém rozsahu. Prostředek obrany, který podle názoru novelizujícího zákonodárce¹⁸¹ zákon manželu povinného doposud svěřoval, tj. vylučovací žaloba podle § 267 odst. 2 o. s. ř., se s ohledem na narůstající počet sporných případů a charakter vykonávacích řízení s manželským prvkem projevil být nepraktickým, pro účastníky (často nezastoupené advokáty) obtížně uchopitelným a řízení zbytečně prodlužujícím. Ukazovalo se, že potřebám praxe více vyhovuje rozhodování o návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení vykonávacího řízení, což konvenovalo i s pochopitelnou snahou dotčených osob bránit se přímo v již běžícím řízení. Tento reálný stav¹⁸² postupně ve stále větší míře akceptovaly i soudy (k tomuto vývoji viz předešlé podkapitoly týkající se Účinných prostředků obrany).

S cílem zjednodušit manželu povinného obranu a konečně postavit najisto, který prostředek pro ni použít, proto zákonodárce do občanského soudního řádu¹⁸³ včlenil nový § 262b:

(1) Je-li výkonem rozhodnutí postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, nebo nelze-li ho výkonem rozhodnutí postihnout, může se manžel povinného domáhat v této části zastavení výkonu rozhodnutí. O tom musí být soudem poučen.

¹⁸¹ Já jsem byla v té době názoru odlišného a za vhodnější považovala podání návrhu na (částečné) zastavení řízení, viz podkapitola 4.3.2. — Účinný prostředek obrany při postihu majetku manžela povinného (v období 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015).

¹⁸² Pro dokreslení situace cituji z důvodové zprávy k zákonu č. 139/2015 Sb., kde se uvádí, že „podle sdělení vybraných soudních exekutorů připadá přibližně 1 vylučovací žaloba na 1000 exekučních spisů, z toho 0,2 vylučovací žaloby týkající se majetku ve společném jmění manželů na 1000 spisů,“ přičemž za rok 2013 „lze předpokládat, že by vylučovací žaloba týkající se majetku ve společném jmění mohla být podána přibližně ve 150 případech“.

¹⁸³ V exekučním řádu obdoba § 262b o. s. ř. chybí.

(2) Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného bude zastaven, nejsou-li na něm ani z části uloženy peněžní prostředky, které by jinak náležely do společného jmění manželů. Není-li prokázán opak, má se za to, že peněžní prostředky na účtu manžela povinného by náležely do společného jmění manželů.

Zvláštním předpisem podle § 262b odst. 1 o. s. ř. může dle názoru Nejvyššího soudu vyjádřeném v usnesení sp. zn. 20 Cdo 3416/2016 ze dne 23. 8. 2016 být § 144 a § 143 písm. b) obč. zák.¹⁸⁴, nebo § 732 o. z.¹⁸⁵, a to podle toho, který z nich byl účinný v době vzniku závazku (resp. dluhu) povinného. Nejvyšší soud na tomto závěru setrvává¹⁸⁶, já jej však nepovažuji za správný i pro případy postihu majetku pro dluhy vzniklé jen jednomu z manželů před uzavřením manželství povinného a jeho manžela, k čemuž si dovoluji odkázat na výklad provedený v podkapitole 4.2. – Novely procesních předpisů (zákony č. 293/2013 Sb. a č. 303/2013 Sb.).

Jde-li o to, jak má být správně formulován petit rozhodnutí, kterým se vyhová návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení či konkrétně exekuce v případech, kdy je majetek postižen ve větším rozsahu, než připouští § 732 o. z., Svoboda prosazuje názor, podle kterého exekuční soud „*stanoví jednak konkrétní částku, nad kterou hodnota společného jmění nesmí být postižena, jednak rozhodne o částečném zastavení exekuce*

¹⁸⁴ Ustanovení § 143 písm. b) obč. zák.: „*Společné jmění manželů tvoří závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.*“

Ustanovení § 144 obč. zák.: „*Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.*“

¹⁸⁵ Ustanovení § 732 o. z.: „*Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství.*“

¹⁸⁶ Resp. se od něj odchýlil prozatím pouze v případě, kdy ke vzniku dluhu došlo po 1. 1. 2014, avšak za účinnosti starého občanského zákoníku manželé uzavřeli smlouvu o zúžení společného jmění manželů, která vymáhaný dluh typově s účinky do budoucna vyloučila ze společného jmění manželů (viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 169/2019 ze dne 26. 2. 2019).

ohledně konkrétních věcí ve společném jmění“, přičemž zohlední názor soudního exekutora na konkrétní způsob vedení exekuce.¹⁸⁷

Zároveň byl také doplněn jeden z důvodů pro zastavení vykonávacího řízení podle § 268 odst. 1 o. s. ř. Podle písm. d) tohoto odstavce tak nyní bude výkon rozhodnutí zastaven, jestliže výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a 322 vyloučeny **nebo majetek, ze kterého nelze vymáhanou pohledávku uspokojit**.¹⁸⁸ Ustanovení § 268 o. s. ř. se subsidiárně užívá i v exekučním řízení, neboť exekuční řád důvody pro zastavení exekuce neobsahuje. Stále zároveň platí, že řízení vedená v rozporu se zákonem může soud v souladu s § 269 odst. 1 o. s. ř.¹⁸⁹ zastavit z vlastní iniciativy, tj. ex officio, nebo na návrh účastníka.

Zákonodárce však k přijetí novely č. 139/2015 Sb. vedlo vícero důvodů. Vyhovět veřejnosti a zabránit postihu většiny jiných majetkových hodnot manžela povinného patřilo mezi důvody mediálně nejděčnější i samotnými zákonodárci¹⁹⁰ nejskloňovanější. V souladu s novými zněními § 262a odst. 4 o. s. ř. a § 42 odst. 4 e. ř. tak zákonodárce co se týče jiných majetkových hodnot manžela povinného jako jedinou zachoval možnost postihu pohledávky z účtu u peněžního ústavu vedeného ve prospěch manžela povinného (o čemž je podrobně pojednáno v podkapitole 5.2.2. — Postih jiných majetkových hodnot manžela povinného). Podmínky tohoto postihu zároveň modifikoval tak, aby byly více chráněny zájmy manžela povinného a rodiny. V případě, že jsou na účtu manžela povinného uloženy prostředky jinak náležející do společného jmění manželů, je podle něj

¹⁸⁷ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 73.

¹⁸⁸ Změny oproti předchozí úpravě jsou tučně vyznačeny autorkou.

¹⁸⁹ „Nařízený výkon rozhodnutí zastaví soud na návrh nebo i bez návrhu.“

¹⁹⁰ Problematika postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného ostatně už předtím byla předmětem poslaneckého návrhu č. 106 z roku 2014, který předcházela vládnímu návrhu zákona č. 337 publikovaného pod č. 139/2015 Sb. Poslanecký návrh č. 106 usiloval o to, aby byl tehdejší § 262a odst. 2 o. s. ř. ze zákona vypuštěn bez náhrady. Navrhovatelé argumentovali např. nepřijatelnou úpravou tak zásadní problematiky pouze v procesních předpisech, a dále rozporem se směrem, kterým se ubíralo rozhodování soudů, i ohrožením soudržnosti rodiny. Po nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb. byl tento návrh vzat zpět. Návrh zákona je dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=106&ct1=0>.

Skupina senátorů dále podala Ústavnímu soudu návrh na zrušení § 262a odst. 2 o. s. ř., neboť jej považovali za odporující ústavnímu pořádku. Z důvodu nabytí účinnosti novely č. 139/2015 Sb., které napadené usnesení zásadně změnilo, bylo toto řízení vedené pod sp. zn. Pl. ÚS 25/14 usnesením ze dne 1. 9. 2015 zastaveno.

takovýto postih rozumným kompromisem mezi zájmy věřitele a manžela povinného.¹⁹¹ V opačném případě má být řízení (částečně) zastaveno. Povinnost prokázat rozhodné skutečnosti — tj. že peněžní prostředky na účtu uložené by ani zčásti¹⁹² jinak nenáležely do společného jmění manželů — a tím vyvrátit domněnku založenou zákonem v § 262b odst. 2 o. s. ř., podle které není-li prokázán opak, má se za to, že peněžní prostředky uložené na účtu manžela povinného by jinak náležely do společného jmění manželů, však tíží navrhovatele, tedy manžela povinného.

Ve vykonávacím řízení tak mají být počínaje ode dne 1. 7. 2015 řešeny všechny sporné otázky související s postihem společného jmění manželů a výhradního majetku manžela povinného včetně jeho jiných majetkových hodnot. Zákonodárce proto přistoupil také ke změně úpravy týkající se vylučovací žaloby s tím, že tento zdlouhavější a formalističtější prostředek obrany práv dotčené osoby je nyní určen k obraně primárně třetím osobám odlišným od manžela povinného. Ustanovení § 267 o. s. ř. nadále stanoví pouze to, že *„právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona“*. Jakkoli podle důvodové zprávy má návrh manžela povinného na (částečné) zastavení řízení nahradit zrušovaný typ vylučovací žaloby podle § 267 odst. 2 o. s. ř.¹⁹³, s ohledem na znění zákona nelze ani nyní kategoricky vyloučit možnost jeho obrany cestou vylučovací žaloby.¹⁹⁴ Z pochopitelných a již mnohokrát opakovaných důvodů k tomu však příliš často docházet nebude.

Smyslem nové úpravy rozhodně nebylo poskytnout návrh na (částečné) zastavení řízení jakožto nový prostředek obrany těm účastníkům, kteří svůj (totožně vymezený)

¹⁹¹ Manžel povinného je chráněn také tím, že mu z jeho účtu je na žádost vyplacena částka odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce nebo (je-li vyšší) až ve výši poloviny peněžních prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí či exekuční příkaz. Ve výše uvedených případech se navíc může dovolat i omezení podle § 732 o. z.

¹⁹² Jsem toho názoru, že prostředky na účtu jinak náležející do společného jmění manželů by měly představovat částku, která nebude ve vztahu k celkové částce pouze zanedbatelná.

¹⁹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., op. cit.

¹⁹⁴ K tomu viz JURÁTKOVÁ, Petra, PINKAVOVÁ, Zdena. Možnosti obrany třetích osob proti neoprávněnému zásahu do jejich vlastnického práva [online]. *Komorní listy*, 2017, č. 1, str. 9–13. Exekutorská komora České republiky [cit. 25. 4. 2018]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2017-01-Komorni-listy.pdf>.

majetek již dříve neúspěšně bránili prostřednictvím vylučovací žaloby. Ztotožnit se v tomto případě lze se závěrem Nejvyššího soudu, který ve svém usnesení sp. zn. 20 Cdo 5160/2017 ze dne 23. 1. 2018 uzavřel, že projednání návrhu na částečné zastavení exekuce podle § 262b odst. 1 o. s. ř. v takovémto případě brání překážka věci pravomocně rozhodnuté.

Uvedené změny, či spíš zákonem konečně aprobovaná realita, musely být zohledněny i v novém vymezení účastníků vykonávacího řízení: manžel povinného je podle nového znění § 255 odst. 2 o. s. ř. a § 36 odst. 2 e. ř. účastníkem celého řízení (doposud jím byl jen v části řízení), a to tehdy, je-li výkonem rozhodnutí či exekucí postižen majetek ve společném jmění manželů nebo jeho (výhradní) majetek. Jeho postavení tak oproti dřívějšímu značně posílilo. Na nedostatky dřívějšího vymezení manžela povinného jakožto účastníka vykonávacího řízení bylo v předchozích částech této práce opakovaně poukazováno (viz předešlé podkapitoly týkající se Obrany manžela povinného). Manžel povinného totiž byl až do účinnosti zákona č. 139/2015 Sb. z účastenství na vykonávacím řízení podle doslovného znění zákona vyloučen v případech, kdy byl v řízení postižen jeho výhradní majetek nebo zejm. když byly postiženy jeho jiné majetkové hodnoty za účelem vydobytí závazku, který nepatřil do společného jmění manželů. To mu — při striktním respektování litery zákona — znemožňovalo se proti tomuto postupu bránit přímo v rámci řízení návrhem na jeho (částečné) zastavení. Nové vymezení účastenství manžela povinného tento nedostatek napravuje, přičemž respektuje vlastnost neodmyslitelně spjatou se společným jměním manželů: tedy to, že mnohdy není zřejmé, co ještě je a co už není jeho součástí, a to kolikrát ani samotným manželům, natož komukoli jinému.

5.3.1. Exekuce

První odstavec § 55 e. ř., který se týká zastavení exekuce, je počínaje 1. 7. 2015 účinný v tomto znění:

Návrh na zastavení exekuce může povinný podat do 15 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci. **Podá-li manžel povinného návrh na zastavení exekuce podle § 262b občanského soudního řádu, rozhodne o tomto návrhu exekutor na základě písemných dokladů i bez souhlasu oprávněného do 15 dnů ode dne doručení návrhu. Nevyhoví-li exekutor návrhu, postoupí jej společně s exekučním spisem v uvedené lhůtě k rozhodnutí exekučnímu soudu, který o návrhu rozhodne. Ustanovení odstavce 3 se nepoužije.**¹⁹⁵

Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona nakonec publikovanému jako č. 139/2015 Sb. se dozvíme, že zákonodárce původně navrhoval, „*aby o návrhu na zastavení exekuce vedené na společné jmění manželů podle § 262b o. s. ř. z důvodu zrychlení řízení rozhodoval pouze soud*“.¹⁹⁶ V důsledku schválených pozměňovacích návrhů sice nakonec platí, že exekutor může takovému návrhu na základě písemných dokladů vyhovět i bez souhlasu oprávněného a soudu jej má postoupit jen pokud tak do 15 dnů ode dne doručení návrhu neučiní, jedná se však jen o drobnou modifikaci, která prakticky nic nemění na nedomyšleném přístupu k věci. Pro rozhodování o návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení exekuce podle § 262b o. s. ř. se totiž zavádí specifický režim, na který se nevztahuje třetí odstavec § 55 e. ř.¹⁹⁷ Zákonodárce tak v případě rozhodování o takovému návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení exekuce opouští v praxi osvědčený a často používaný postup, kdy exekuci (částečně

¹⁹⁵ Změny oproti předchozí úpravě jsou tučně vyznačeny autorkou.

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., op. cit.

¹⁹⁷ Podle § 55 odst. 3 e. ř. „*podá-li účastník návrh na zastavení exekuce, exekutor do 15 dnů od doručení návrhu vyzve další účastníky exekuce, aby se vyjádřili, zda s návrhem souhlasí, a aby se v případě, kdy nesouhlasí s tvrzeními obsaženými v návrhu na zastavení, vyjádřili k návrhu a předložili listiny k prokázání svých tvrzení. Jestliže všichni účastníci se zastavením exekuce souhlasí, exekutor vyhově návrhu na zastavení exekuce do 30 dnů od marného uplynutí lhůty k vyjádření nebo od doručení souhlasného vyjádření, nastalo-li dříve. Nevyhoví-li exekutor návrhu na zastavení exekuce, postoupí jej společně s exekučním spisem v uvedené lhůtě k rozhodnutí exekučnímu soudu*“.

či i zcela) na návrh povinného zastavuje soudní exekutor na základě výslovného souhlasu či marného uplynutí lhůty k vyjádření oprávněného. Tento postup zákonodárce nadto nijak neodůvodňuje. Tvrzené zrychlení řízení (že by snad o oněch 30 dnech, které podle třetího odstavce § 55 e. ř. dostává druhý z účastníků k vyjádření?) se nekoná, neboť soud žádnou lhůtou k vydání rozhodnutí vázán není. Moje zkušenost s předchozí úpravou přitom nasvědčuje tomu, že mnohé návrhy na (částečné) zastavení řízení by jistě byly — mnohem dříve, než lze očekávat rozhodnutí soudů — odsouhlaseny oprávněnými. Jen kdyby měli tu možnost být „pány sporu“...

Judikatorně¹⁹⁸ již je výslovně potvrzeno, že při rozhodování o návrhu manžela na (částečné) zastavení řízení je třeba i u dříve zahájených řízení postupovat podle § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění dle uvedeného zákona. Podle přechodných ustanovení¹⁹⁹ má navíc soud a soudní exekutor nově v řízeních zahájených před 1. 7. 2015 povinnost poučit manžela povinného o možnosti domáhat se zastavení výkonu rozhodnutí podle § 262b odst. 1 o. s. ř. v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí či exekučním příkazu vydaném počínaje 1. 7. 2015.

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3416/2016 ze dne 23. 8. 2016.

¹⁹⁹ Část I., čl. II, bod 2. a část II., čl. IV, bod 2. zákona č. 139/2015 Sb.

5.4. Časová působnost novely č. 139/2015 Sb.

Základní pravidlo pro určení časové působnosti zákona č. 139/2015 Sb. je dle jeho přechodných ustanovení stejné pro občanský soudní²⁰⁰ i exekuční řád²⁰¹ a praví, že není-li dále stanoveno jinak, použije se občanský soudní řád (a v případě exekučního řízení samozřejmě i exekuční řád) ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. Právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

Přechodné ustanovení takového znění nepochybně znamená, že počínaje 1. 7. 2015 nelze ve vykonávacím řízení postihnout jiné majetkové hodnoty manžela povinného než pohledávku z účtu manžela povinného u peněžního ústavu dle § 262a odst. 4 o. s. ř. (resp. § 42 odst. 4 e. ř.), a to bez ohledu na to, zda řízení bylo zahájeno (resp. exekuční příkaz vydán) před, nebo až po nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb.²⁰² Při rozhodování o návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení je třeba i u dříve zahájených řízení postupovat podle § 262b odst. 1 o. s. ř.²⁰³ Je-li tedy o návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení rozhodováno za účinnosti této novely, řízení musí být vždy min. co se týče postihu jiné majetkové hodnoty než pohledávky z účtu manžela povinného v období po 1. 7. 2015 zastaveno.

Uvedené přechodné ustanovení dále podle mého názoru neotvírá (navzdory tomu, že se nová procesní úprava počínaje 1. 7. 2015 použije i na řízení zahájená před nabytím její účinnosti) ani možnost postihu pohledávky z účtu manžela povinného či majetku ve společném jmění manželů pro dluh (resp. v tomto případě spíše závazek) vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství za účinnosti „starého“ občanského

²⁰⁰ Část I., čl. II, bod 1. zákona č. 139/2015 Sb.

²⁰¹ Část II., čl. IV, bod 1. zákona č. 139/2015 Sb.

²⁰² Tento názor je souladný se rozhodnutím Nejvyššího soudu dle usnesení sp. zn. 20 Cdo 1874/2016 ze dne 20. 2. 2017. Na základě tohoto závěru byl rozhodnutím Nejvyššího správního soudu jakožto soudu kárného č. j. 14 Kse 2/2017 - 108 ze dne 6. 3. 2018 shledán soudní exekutor vinným ze spáchání kárného deliktu za situace, kdy po 1. 7. 2015 vydal exekuční příkazy příkázáním pohledávky z penzijního připojištění manžela povinného.

²⁰³ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3416/2016 ze dne 23. 8. 2016.

zákoníku a zároveň před uzavřením manželství taktéž vzniklým do 31. 12. 2013²⁰⁴, neboť pro takovýto postup nebyl dán hmotněprávní podklad v okamžik vzniku manželství. Tento závěr je v souladu s usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3654/2018 ze dne 17. 10. 2018, byť ten přitom považoval za rozhodný okamžik vzniku dluhu. Stejně tak docházím k závěru o nemožnosti postihu pohledávky z účtu manžela povinného za účelem vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu, pro který lze nařídit výkon rozhodnutí či exekuci na majetek ve společném jmění manželství, ve stále běžících řízení zahájených za účinnosti procesní úpravy²⁰⁵, která toto neumožňovala (tedy za úpravy účinné do 31. 12. 2012, resp. v druhém případě do 30. 6. 2015). Manžel povinného totiž v době zahájení vykonávacího řízení mohl legitimně očekávat, že takovéto jeho jiné majetkové hodnoty za účelem vydobytí těchto dluhů postiženy nebudou. V tomto směru je podle mě možné se opřít o judikaturu Ústavního soudu dle plenárního nálezu sp. zn. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015, která se zabývala vztahem mezi úpravami, z nichž ta starší postih jiných majetkových hodnot manžela povinného neumožňovala a ta novější ano, a jejich dopadem na neskončená řízení zahájená za účinností té starší z nich. Bohužel dohledatelná aktuální judikatura Nejvyššího soudu reprezentovaná např. usnesením ve věci sp. zn. 20 Cdo 984/2018 ze dne 2. 5. 2018 tyto úvahy nerozvíjí.

²⁰⁴ Jak je předestíráno in HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného [online]. *Komorní listy*, 2017, č. 2, str. 15. Exekutorská komora České republiky [cit. 25. 4. 2018]. Str. 15. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2017-02-Komorni-listy.pdf>.

²⁰⁵ Úpravu postihu jiných majetkových hodnot nenalezneme ani v obč. zák., ani v o. z.

5.5. Závěr

V důsledku novelizace provedené zákonem č. 139/2015 Sb. již procesněprávní předpisy s účinností od 1. 7. 2015 neobsahují úpravu základních podmínek postihu majetku ve společném jmění manželů, neboť bylo konečně shledáno, že je zcela postačující, jsou-li upraveny v občanském zákoníku. Naopak poprvé se do exekučního řádu dostává úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného, která byla doposud obsažena pouze v subsidiárně užívaném občanském soudním řádu a která v občanském zákoníku upravena není. Pro obě tyto složky majetku manžela povinného platí, že ohledně možností jejich postihu došlo k významným změnám.

Jde-li o postih majetku ve společném jmění manželů, nová úprava o. s. ř. a e. ř. poprvé chrání manžela povinného již v nařizovací fázi vykonávacího řízení, když soudu či soudnímu exekutorovi nařizuje před vydáním usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí či exekučního příkazu nahlédnout do Seznamu listin o manželském majetkovém právu a v určitých případech vycházet ze zde založené listiny a jejího obsahu. Jde-li tedy o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po zápisu listiny do tohoto Seznamu, příp. o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého před jejím zápisem do Seznamu a vyslovili s tím souhlas oprávněný, nelze ani nařídit výkon rozhodnutí (či vydat exekuční příkaz) na majetek, který by podle zákona do společného jmění manželů patřil, avšak v důsledku modifikace (smluvní či soudní) do něj nespadá. Stanovení doby vzniku závazku pro účely této fáze vykonávacího řízení je usnadněno vyvratitelnou domněnkou v neprospěch majetku ve společném jmění manželů, neboť není žádoucí tuto fázi řízení prodlužovat a komplikovat.

Nová úprava postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného přináší na jednu stranu zmírnění co do počtu možných způsobů provedení výkonu rozhodnutí či exekuce a tím pádem i co do rozsahu postižitelného majetku manžela povinného, na druhou stranu rozšiřuje okruh dluhů, pro které lze postihnout výhradní majetek manžela povinného. Jedinou postižitelnou jinou majetkovou hodnotou manžela povinného zůstává pohledávka z účtu manžela povinného u peněžního ústavu. Oproti předchozí úpravě však je její postih možný nejen pro dluh, který patří do společného jmění manželů, avšak

exekuční titul ukládá povinnost jej zaplatit jen jednomu z manželů-povinnému, ale i pro dluh povinného, pro který lze nařídit výkon rozhodnutí (či vydat exekuční příkaz) na majetek ve společném jmění manželů. Prostředky na účtu jsou nyní chráněny až do výše jedné poloviny prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí či exekuční příkaz. Došlo-li navíc v důsledku postihu pohledávky z účtu manžela povinného pro výlučný dluh povinného podle § 732 o. z. k postihu společného jmění manželů nad rámec podílu povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů, může manžel povinného toto s úspěchem namítat v návrhu na (částečné) zastavení řízení.

Možnost postihu pohledávky z účtu manžela povinného je zachována údajně proto, že bez ní by byl umožněn snadný „odklon“ prostředků, které by se jinak v konečném důsledku staly součástí společného jmění manželů (typicky mzdy manžela povinného). Tato argumentace pomíjí, že manžel povinného může svou mzdu a jiné prostředky nakonec náležející do společného jmění manželů velmi snadno „odklonit“ např. na účet svých rodičů či dětí. Skutečnost tedy bude nejspíše taková, že uvedená úprava je snahou vypořádat se s veřejností negativně vnímanou a široce pojatou možností postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného (především opět jeho mzdy), avšak zároveň vyhovět tlaku ze strany věřitelů a soudních exekutorů již přivyklých na rychlé a účinné uspokojení priznaných dluhů. Podle aktuálního znění § 58 odst. 2 e. ř. lze tento způsob provedení exekuce využít hned po zjištění, že k vydobytí dluhu nepostačuje příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu vedeného ve prospěch povinného. V praxi jde podle mých zkušeností o atraktivní a hojně využívaný způsob provedení exekuce.

Dalším cílem novely bylo zefektivnění obrany manžela povinného tak, aby ve vykonávacím řízení mohly být řešeny všechny sporné otázky související s postihem majetku ve společném jmění manželů i výhradního majetku manžela povinného včetně jeho jiných majetkových hodnot. Za tímto účelem byl do o. s. ř. vložen nový § 262b, podle jehož prvního odstavce se může manžel povinného domáhat (částečného) zastavení řízení, byl-li postížen majetek ve společném jmění manželů nebo jeho výhradní majetek ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, nebo nelze-li ho výkonem rozhodnutí postihnout. Zvláštním právním předpisem je myšlena hmotněprávní norma,

příčemž rozhodujícím kritériem pro to, zda užít úpravu o. z., nebo obč. zák. je podle mého názoru (vycházím-li ze zákonného, nemoifikovaného režimu společného jmění manželů) v případě postihu majetku pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství okamžik vzniku manželství a v ostatních případech okamžik vzniku dluhu (resp. dle starší úpravy závazku). Druhý odstavec § 262b o. s. ř. se týká možnosti (částečného) zastavení řízení v případě postihu pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu. Manžel povinného zde podle jeho doslovného znění musí prokázat, že prostředky uložené na účtu by jinak ani zčásti nenáležely do společného jmění manželů. To se jeví být složitým a především přísným požadavkem, u něhož si lze představit rozšiřující výklad soudů.

Tyto změny provází také nová definice účastenství manžela povinného, která posiluje jeho postavení ve vykonávacím řízení. Manžel povinného totiž nově je účastníkem celého řízení (doposud jím byl jen v části řízení) v případě, že výkonem rozhodnutí či exekucí je poškozen majetek ve společném jmění manželů nebo jeho (výhradní) majetek včetně jiných majetkových hodnot. Došlo také ke změně týkající se podmínek použití vylučovací žaloby, ani nyní však nelze vyloučit možnost obrany manžela povinného touto cestou. V praxi to však příliš očekávat nelze.

V exekucním řízení je návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení podle § 262b o. s. ř. poskytováno odlišné zacházení než návrhu na (částečné) zastavení exekuce podanému povinným. Zatímco u návrhu povinného je umožněno, aby soudní exekutor na základě výslovného souhlasu či marného uplynutí lhůty k vyjádření dalších účastníků exekuci (částečně) zastavil, u návrhu manžela povinného tato možnost dána není. Platí u něj, že pokud mu soudní exekutor do 15 dnů ode dne doručení návrhu nevyhoví, postoupí jej soudu. To vše údajně za účelem zrychlení řízení. Soud však žádnou lhůtou k rozhodnutí vázán není a proto odlišné zacházení s návrhem manžela povinného řízení paradoxně spíše prodlouží. Pro opuštění v praxi osvědčeného a často používaného postupu, který se uplatní u návrhů na (částečná) zastavení řízení podaných povinnými, nebyl dán důvod. Mnohé návrhy na zastavení řízení by jistě byly v krátké lhůtě odsouhlaseny ostatními účastníky řízení, což by vedlo nejen k urychlení řízení, ale i zabránilo dalšímu nežádoucímu zatěžování soudů. Věc má podle mého jednoduché

legislativní řešení: nechat být oprávněné pány sporu spíše než neúspěšně vymýšlet další, nijak neodůvodněné „výjimky z výjimek“.

Ohledně časové působnosti nové úpravy lze učinit následující závěry: bez ohledu na okamžik zahájení řízení či jiná kritéria nelze počínaje 1. 7. 2015 ve vykonávacím řízení postihovat jiné majetkové hodnoty manžela povinného než pohledávku z účtu vedeného v jeho prospěch u peněžního ústavu. Při rozhodování o návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení se podle § 262b odst. 1 o. s. ř. postupuje i v dříve zahájených řízeních. Přejídné ustanovení novely neotvírá možnost postihu pohledávky z účtu manžela povinného či majetku ve společném jmění manželů pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství za účinnosti „starého“ občanského zákoníku a zároveň před uzavřením manželství taktéž vzniklým do 31. 12. 2013, neboť pro takovýto postup nebyl dán hmotněprávní podklad v okamžik vzniku manželství. Dále podle mého názoru není z důvodu ochrany legitimního očekávání účastníků přípustný postih pohledávky z účtu manžela povinného za účelem vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu, pro který lze nařídít výkon rozhodnutí či exekuci na majetek ve společném jmění manželství, ve stále běžících řízeních zahájených za účinnosti procesní úpravy, která toto neumožňovala. Nová úprava tedy nemůže vést k uspokojení dluhů bezvýsledně vymáhaných v dlouho běžících řízeních, a ve většině případů neznamena ani novou naději pro věřitele, kteří své pohledávky staršího data ve vykonávacím řízení dosud neuplatnili.

6. ZÁVĚR

Možnosti postihu majetku manžela povinného doznávaly za posledních sedm let opakovaně značných změn, což bylo v rozsahu vymezeném v úvodu této práce názorně popsáno a rozebráno v kapitolách, které se zabývaly jednotlivými zněními a dopady novelizujících předpisů, a následně podrobně shrnuto v závěru každé z nich. Závěr celé práce je věnován popisu a hodnocení nejvýznamnějších změn právní úpravy, s tím souvisejícím problémům a jejich možným řešením. Z toho vychází i mé úvahy *de lege ferenda*, neboť ani aktuálně účinná právní úprava není úpravou bezchybnou a jistě ani definitivní.

Postih majetku ve společném jmění manželů byl ovlivněn novým občanským zákoníkem, který v první řadě omezil počet dluhů, které mohou být součástí společného jmění manželů. Nově může jít jen o dluhy převzaté za trvání manželství, tedy pocházející z řádného obligačního důvodu, přičemž z dluhů převzatých bez souhlasu druhého manžela patří do společného jmění manželů jen dluhy vzniklé při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.²⁰⁶ V důsledku této úpravy vzniká stále více výlučných dluhů jen jednomu z manželů a vzrůstá význam problematiky postihu jeho majetku pro dluhy druhého manžela. Nový občanský zákoník dále také nově umožnil postih majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh jen jednoho z manželů, který vznikl před uzavřením manželství. Předchozí právní úprava totiž vedla k často nepřijatelným závěrům, podle kterých část majetku dlužníka nemohla být postihnuta, a to jen proto, že se nacházela ve společném jmění manželů. Novinkou (taktéž zavedenou o. z.), které rovněž nelze upřít dobrou myšlenku, je i možnost pouze částečného postihu majetku ve společném jmění manželů do výše podílu povinného na hypoteticky vypořádaném společném jmění manželů, ke kterému se přistupuje při vymáhání čtyř typů výlučných dluhů jen jednoho z manželů dle § 732 o. z. (včetně již zmíněného dluhu, který vznikl před uzavřením manželství). Tato úprava zároveň bohužel klade neúměrnou zátěž na rozhodující orgány a může vést i k velmi obtížně řešitelným

²⁰⁶ Součástí společného jmění manželů jsou podle § 710 písm. a) o. z. též dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku.

situacím spojeným např. s postihem věci, jejíž hodnota překračuje hypotetický vypořádací podíl povinného, nebo s opakovaným postihem majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh povinného.

Situaci by alespoň v případě opakovaného postihu majetku ve společném jmění manželů pro výlučný dluh povinného mohlo ulehčit, kdyby při jeho postihu vždy docházelo k zániku a skutečnému vypořádání společného jmění manželů. Připouštím, že by to na rozhodující orgány v prvním z těchto řízení kladlo ještě větší zátěž, v eventuálních dalších vykonávacích řízeních, která bohužel nejsou nijak vzácná, by však již bylo možné postihnout primárně výlučný majetek povinného (Příp. by došlo k zániku a vypořádání majetku ve společném jmění manželů, který manželé nabyli od zániku toho předchozího. Lze však předpokládat, že objem tohoto majetku by byl spíše menší.).

S účinností od 1. 7. 2015 zákon poprvé chrání manžela povinného již v nařizovací fázi vykonávacího řízení, když soudu či soudnímu exekutorovi nařizuje v určitých případech respektovat obsah smluv či soudních rozhodnutí, které modifikují zákonný režim společného jmění manželů a které jsou evidovány v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném Notářskou komorou České republiky. Tato úprava nepochybně chrání zájmy manžela povinného lépe než ta předchozí, kdy i obezřetný manžel byl v důsledku nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu dotčen na svých právech a k ochraně svého majetku musel vždy přistoupit aktivně.

Jinými majetkovými hodnotami manžela povinného se v souladu s jejich vymezením v o. s. ř. účinném od 1. 1. 2013, který jejich postih poprvé umožnil, rozumí mzda či jiný příjem, pohledávka z účtu u peněžního ústavu, jiná peněžitá pohledávka a jiná majetková práva. Jde o hodnoty, které pro svou povahu nejsou součástí společného jmění manželů. Naopak prostředky z nich vyplacené a převzaté již společné jmění manželů tvoří a dokonce jsou typickými zdroji aktiv ve společném jmění manželů. Podle ustálené judikatury platí, že v nalézacím řízení, jehož předmětem je splnění dluhu patřícího do společného jmění manželů, chybí procesní legitimace manžela, který závazek nesjednal. Zákonodárce tak zakotvením možnosti postihu jiných majetkových

hodnot manžela povinného i na základě exekučního titulu, který respektuje výše zmíněnou judikaturu, úpravou účinnou od 1. 1. 2013 tento závěr svým způsobem obešel. Tomuto závažnému zásahu do práv rodin dlužníků a odklonu od dosavadní ochrany bohužel nepředcházela potřebná debata a jeho následky byly veřejností vnímány převážně negativně, což našlo ohlas i v Parlamentu. Nechybělo proto mnoho, a vývoj právní úpravy postihu jiných majetkových hodnot manžela povinného mohl vytvořit uzavřený kruh. Nakonec se od nemožnosti takového hodnoty postihovat (úprava účinná do 31. 12. 2012), přes možnost jejich širokého postihu pro dluhy patřící do společného jmění manželů dle úpravy účinné od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2015 (což se rozcházel s široce akceptovanou judikaturou Nejvyššího soudu), dostáváme k možnosti postihu pouze pohledávky z účtu manžela povinného (úprava účinná od 1. 7. 2015 do současnosti). Současný postih pohledávky z účtu manžela povinného je však možný nejen pro dluhy patřící do společného jmění manželů, ale i pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů za trvání společného jmění manželů (§ 731 o. z.), pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů před uzavřením manželství, pro dluh jen jednoho z manželů vzniklý proti vůli druhého manžela, který svůj nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, dále pro dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů a pro manželův dluh z vyživovací povinnosti (§ 732 o. z.). Tato úprava již nebudí takový rozruch jako ta předchozí a již nyní je zřejmé, že bude i déle účinná. To však neznamená, že se jedná o úpravu optimální, jejíž aplikace vede vždy k výsledkům, které lze vnímat jako vyvážené vůči všem účastníkům řízení, či dokonce spravedlivé. Pomímám, že možnost postihu pohledávky z účtu manžela povinného jako jediná zůstala v zákoně zachována spíše náhodou než na základě přesvědčivých argumentů.

Za problematickou záležitost totiž považuji především možnost postihu pohledávky z účtu manžela povinného pro dluhy, které do společného jmění manželů nepatří, avšak společné jmění manželů lze za účelem jejich vydobytí postihnout. Zejména u dluhů z vyživovací povinnosti výlučně povinného nebo jeho výlučných dluhů vzniklých před uzavřením manželství považuji za dostačující to, že je za účelem jejich vydobytí umožněn postih majetku ve společném jmění manželů (a samozřejmě výhradního majetku povinného!). Možnost postihu pohledávky z účtu

manžela povinného za účelem vydobytí těchto dluhů – obzvláště uvažíme-li § 58 odst. 2 e. ř., podle kterého k takovému postihu soudní exekutor může přistoupit v řízení velmi záhy, a to aniž by měl výslovně uloženo se předtím zabývat existencí výhradního majetku povinného či majetku ve společném jmění manželů – podle mého může být vnímána jako nepřiměřený zásah do práv dotčených manželů. I proto je jasné, že hledání odpovědi na otázku, zda vůbec a pokud ano, tak v jakých případech (pro jaké dluhy) a v jakém rozsahu umožnit postih jiných majetkových hodnot manžela povinného, nekončí.

Manželovi povinného je při postihu pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle nyní účinné právní úpravy poskytována oproti dřívější vyšší ochrana např. v tom ohledu, že jsou chráněny prostředky na účtu ve výši jedné poloviny zůstatku, což lze hodnotit jako poměrně citlivé opatření, které by mělo zabránit nemožnosti hradit náklady na provoz domácnosti a jiné dluhy. Vyjmutí všech prostředků z postihu však manžel povinného dosáhne, pouze pokud v rámci své obrany prokáže, že peněžní prostředky na účtu by jinak ani z části nenáležely do společného jmění manželů. To je požadavek, který na něj klade nejen velké nároky z pohledu jeho procesních povinností, ale zároveň se jeví být až nepřiměřeně přísným.

Lze proto podle mého předjímat soudní rozhodnutí, které předmětné ustanovení zákona nebude vykládat zcela doslovně a k (částečnému) zastavení řízení přistoupí i v případě, kdy se prokáže, že prostředky, které by jinak náležely do společného jmění manželů, tvoří jen zanedbatelný zlomek uložených prostředků. Stejně tak si lze de lege ferenda představit změnu zákona, která umožní (částečné) zastavení řízení co do přikázání pohledávky vedeného pro manžela povinného u peněžního ústavu i v případě, kdy na tomto účtu jsou uloženy prostředky, které by v zanedbatelné části náležely do společného jmění manželů.

Jedním z opakujících se témat práce se stala **časová působnost** často novelizovaných právních úprav. To je dáno skutečností, že velké množství vykonávacích (zejm. exekučních) řízení běží mnoho let, neboť se v nich nedaří dohledat postižitelný majetek v takovém rozsahu, aby z něj mohl být v přiměřené době uspokojen vymáhaný

dluh s příslušenstvím včetně nákladů řízení. S každou novelizací příslušných právních předpisů tak bylo třeba zabývat se tím, kterou právní úpravu v již běžícím řízení použít. Konečný rozsah postižitelného majetku navíc vymezuje hmotněprávní předpis. Je proto třeba vymezit rozhodující kritéria a na jejich základě určit také to, zda v daném případě vycházet z nového, nebo starého a již neúčinného občanského zákoníku. Při hledání použitelné procesní a hmotněprávní úpravy tak je třeba zohledňovat okamžik zahájení vykonávacího řízení, okamžik vzniku dluhu, okamžik vzniku manželství či třeba skutečnosti mající za následek modifikaci zákonného režimu společného jmění manželů. Mnoho aplikačních problémů však působí i to, že takto určené úpravy k sobě nepřiléhají. Situaci navíc ještě zkomplikoval samotný zákonodárce svým přístupem k otázkám přechodných ustanovení, kdy dokonce v jednom případě došlo k pokusu o zpětné doplnění přechodného ustanovení do již rok účinného předpisu, což bylo jako nepřipustně retroaktivní zrušeno Ústavním soudem. Nejde tedy rozhodně o běžné těžkosti právní praxe, přičemž vysoce nepříznivá situace, kterou zákonodárce neustálými a nepřiléhavými promyšlenými novelizacemi předpisů zapříčinil, negativně dopadla na nikoli zanedbatelnou část obyvatelstva. O jakékoli předvídatelnosti práva zde vůbec nelze mluvit, když na tom, která právní úprava je či byla v dané věci zrovna aplikovatelná, se mnohdy mezi sebou neshodnou ani odborníci.

Jakkoli hlavní příčiny popsaných obtíží by to neodstranilo, domnívám se, že i z jiných důvodů jako je hospodárnost a ochrana práv dlužníků a jejich rodin by *de lege ferenda* bylo prospěšné zákonné zakotvení maximální délky vykonávacích řízení, ve kterých se dlouhodobě nedaří dohledat postižitelný majetek. Vzhledem k tomu, že z důvodů ochrany legitimních očekávání účastníků a časté nutnosti vycházet z již neúčinné právní úpravy se ukazuje, že nové možnosti provedení výkonu rozhodnutí či exekuce v takovýchto letitých řízeních stejně použít nelze, legitimní zájem na jejich dalším běhu nemají ani věřitelé, ani soudní exekutoři.

Mnohé stránky této práce byly věnovány možnostem **obraný dotčeného manžela povinného**, přičemž jsem poukazovala i na nedostatky definice (a tím i legislativního ukotvení) jeho účastenství ve vykonávacím řízení. Tento nedostatek již v souvislosti s aktuálně účinnou právní úpravou není aktuální. Manžel povinného se nyní stává

účastníkem rovnou celého řízení, a to v případě, že je v řízení postihován jeho majetek včetně toho ve společném jmění manželů. To, který prostředek obrany měl manžel povinného k ochraně zejm. svých jiných majetkových hodnot použít, nebylo ze zákona jasné nejen v období do 31. 12. 2012, kdy zákon tento postih nepřipouštěl (avšak fakticky k němu v důsledku nesprávného výkladu zákona docházelo), ale bohužel ani později, kdy již byl tento postih umožněn. V tomto ohledu lze pozitivně hodnotit skutečnost jinak spíše nepřiznivou, a to absenci jednoznačného názoru Nejvyššího soudu, který ve svých rozhodnutích nevyloučil možnost obrany jak cestou vylučovací žaloby, tak ani prostřednictvím návrhu na (částečné) zastavení vykonávacího řízení pro jeho nepřipustnost. Z tohoto důvodu tak dotčeným manželům nebyla odepřena ochrana jejich práv jen proto, že snad k jejich ochraně využili nesprávný prostředek obrany.

Nyní účinná právní úprava manželovi povinného k obraně jeho majetku výslovně poskytuje návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení. V souvislosti s novou úpravou se však nabízí otázka, zda ve snaze napravit své dřívější opomenutí zákonodárce nezašel až příliš daleko, když manželu povinného sice poskytuje tentýž prostředek obrany jako ostatním účastníkům řízení, ale zároveň pro rozhodování o něm v **exekčním řízení** zcela bezdůvodně nastavuje odchylný (zákonodárce by asi řekl privilegovaný, paradoxně však ve výsledku méně příznivý) režim. Návrhu manžela povinného na (částečné) zastavení řízení podle § 262b o. s. ř. totiž soudní exekutor nemůže vyhovět na základě souhlasu dalších účastníků exekuce (jak je tomu u návrhu povinného), příp. marného uplynutí lhůty k jejich vyjádření. Platí totiž, že nevyhoví-li mu sám, musí jej postoupit soudu. Ten žádnou lhůtu k vydání rozhodnutí vázán není, a proto odlišné zacházení s návrhem manžela povinného řízení paradoxně spíše prodlouží. K takovému speciálnímu nakládání s návrhem manžela povinného chybí důvod. V praxi k odsouhlasení návrhů povinných na (částečné) zastavení řízení oprávněnými dochází poměrně často; jde přitom o způsob dispozice s řízením, který respektuje oprávněné jakožto pány sporu a na rozdíl od nové úpravy přispívá k omezení nežádoucího přetěžování soudů.

Řešení negativních dopadů nové úpravy nakládání s návrhem na (částečné) zastavení řízení podaného manželem povinného podle § 262b o. s. ř. tak je nasnadě

– zrušení této speciální právní úpravy, což je úvaha de lege ferenda, která by značně usnadnila fungování rozhodovací praxe.

Při hledání optimálních právní úpravy se jistě shodneme na tom, že právní úprava vykonávacího řízení by měla co možná nejlépe vyvažovat oprávněné zájmy věřitele (v postavení oprávněného), dlužníka (v postavení povinného) a v případech postihu jeho majetku (včetně toho ve společném jmění manželů) i manžela povinného. Měla by být srozumitelná nejen profesionálům, ale i účastníkům, a její aplikace by neměla na rozhodující orgány klást nepřiměřené nároky. Jakákoli její změna by měla být spíše výjimečná a hlavně promyšlená do důsledků, a to včetně návaznosti hmotněprávních a procesních předpisů. Na závěr si dovoluji konstatovat, že právní úprava postihu majetku manžela povinného ve vykonávacím řízení navzdory všem popsaným změnám tyto požadavky doposud nenaplnuje. Toto téma tedy zůstává i nadále živé a otevřené diskusi, ke které se pokusila přispět i tato práce.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JUDIKATURY

Učebnice, monografie a komentáře:

1. BĚLIČ, Jaromír, KAMIŠ, Adolf, KUČERA, Karel. *Malý staročeský slovník*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. ISBN 14-471-79.
2. DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav, DLOUHÁ, Eva, DOLEŽÍLEK, Jiří, FIALA, Roman, HORÁČEK, Roman, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KRBEK, Pavel, KRČMÁŘ, Zdeněk, MAZANEC, Michal, NOVOTNÝ, Zdeněk, POLEDNE, Petr, PUTNA, Mojmír, SIMON, Pavel, ŠEBEK, Roman, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 2218. ISBN 978-80-7400-107-9.
3. DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 296. ISBN 978-80-7357-597-7.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1337. ISBN 978-80-7400-503-09.
5. JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016. Kniha V*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-273-3.
6. KASÍKOVÁ, Martina, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, KUČERA, Zdeněk, NEKOLA, Václav. *Exekuční řád*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 368. ISBN 978-80-7400-630-2.

7. KASÍKOVÁ, Martina, KUČERA, Zdeněk, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav. *Exekuční řád*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 423. ISBN 978-80-7400-476-6.
8. KASÍKOVÁ, Martina, KUČERA, Zdeněk, PLÁŠIL, Vladimír, ŠIMKA, Karel, JIRMANOVÁ, Miroslava, HUBÁČEK, Jaroslav. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-179-6.
9. MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 2064. ISBN 978-80-7502-004-8.
10. NOVOTNÝ, Pavel, IVIČIČOVÁ, Jitka, SYRŮČKOVÁ, Ivana, VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník - Rodinné právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. a. s., 2017. ISBN 978-80-271-0431-4.
11. PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7.
12. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 1069. ISBN 978-80-7400-673-9.
13. SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 287 s.
14. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, BÍLÝ, Martin, HAMULÁKOVÁ, Klára, HRNČIŘÍK, Vít, HROMADA, Miroslav, KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PŘIDAL, Ondřej, ŠÍMA, Alexander. *Občanský soudní řád*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 889. ISBN 978-80-7400-506-0.

15. ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 359. ISBN 978-80-7400-600-5.
16. ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří, NOVOTNÝ, Marek, KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří, FIALA, Roman, DVOŘÁK, Jan, JEHLIČKA, Oldřich, LIŠKA, Petr, LAVICKÝ, Petr, MACEK, Jiří, PŘIB, Jan, HANDLAR, Jiří, SELUCKÁ, Markéta. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 957. ISBN 978-80-7400-108-6.
17. TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-489-9.
18. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 353. ISBN 978-80-7502-077-2.

Odborné články:

1. BALÁK, František. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 ze dne 12. 9. 2007. *Právní rozhledy*, 2007, č. 21, str. 792.
2. BOLOM, David. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů. *Komorní listy*, 2014, č. 2, str. 24–26. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2014-02-Komorni-listy.pdf>.
3. HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, č. 2, str. 13–19. Exekutorská komora České

- republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2017-02-Komorni-listy.pdf>.
4. JUŘÁTKOVÁ, Petra. K hypotetickému vypořádání společného jmění. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, str. 569–582. Masarykova univerzita, Brno. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/issue/viewIssue/501/176>.
 5. JUŘÁTKOVÁ, Petra, PINKAVOVÁ, Zdena. Možnosti obrany třetích osob proti neoprávněnému zásahu do jejich vlastnického práva. *Komorní listy*, 2017, č. 1, str. 9–13. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2017-01-Komorni-listy.pdf>.
 6. KONEČNÁ, Petra. Vliv nového pojetí společného jmění manželů na exekuční řízení z pohledu manžela povinného. *Komorní listy*, 2015, č. 2, str. 10–18. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2015-02-Komorni-listy.pdf>.
 7. KRBCOVÁ, Veronika. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. *Komorní listy*, 2013, č. 2, str. 41–44. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha/2013-02-Komorni-listy.pdf>.
 8. KUCHARŤ, Václav. Exekuce majetku ve společném jmění manželů z pohledu státního dohledu. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 28–29. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.
 9. MAISNEROVÁ, Katarína. Rovnost účastníků v exekučním řízení. *Komorní listy*, 2015, č. 1, str. 11–22. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2015-01-Komorni-listy.pdf>.

10. MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, str. 747–754.
11. MAKARIUS, Milan. Společné jmění manželů a odpovědnost za závazky aneb Vítězství nad hmotou. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 20–22. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: http://www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.
12. MAREK, Karel, MEDKOVÁ, Vladimíra. Kontrakty o účtech a příkázání pohledávky z účtu v exekučním řízení. *Komorní listy*, 2013, č. 2, str. 10–18. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha/2013-02-Komorni-listy.pdf>.
13. MAXA, Hubert. Postižení účtu manžela povinného u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2019, č. 9, str. 311–317.
14. MEDKOVÁ, Vladimíra. Rubrika Články - úvahy - analýzy. *Soudce*, 2013, č. 2, str. 4–11
15. MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 19, str. 649–656.
16. NEPRAŠOVÁ, Lucie. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce. *Komorní listy*, 2014, č. 3, str. 16–20. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://ekcr.cz/admin/priloha//2014-03-Komorni-listy.pdf>.
17. PALÁSEK, Milan. Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti. *Právní rozhledy*, 2017, č. 20, str. 696–700.

18. POHL, Tomáš. Novela občanského soudního řádu a exekučního řádu ve vztahu ke společnému jmění manželů. *Obchodní právo*, 2014, č. 4, str. 132–139.
19. SVOBODA, Karel. Problém vztahu mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a vylučovací žalobou. *Komorní listy*, 2011, č. 4, str. 30–32. Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: www.ekcr.cz/admin/priloha/2011-04_Komorni_listy.pdf.
20. SVOBODA, Karel. Problémy související s posílením „exekutorské“ exekuce. *Soudní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2013, č. 1, str. 6.

Právní předpisy:

1. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.
6. Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).
7. Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva.

8. Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
9. Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
10. Zákon č. 182/2005 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
11. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
12. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

Zdroje legislativního charakteru:

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, sněmovní tisk 642/0, 2015. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/12/23/00122338.pdf>.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), sněmovní tisk 337/0, 2014. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=337&ct1=0>.
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, sněmovní tisk 930/0, 2013. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=930&ct1=0>.

4. Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 537/0, 2011. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CTI=0>.
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, sněmovní tisk 362/0, 2011. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>.
6. Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, sněmovní tisk 725/0, 2000. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28599.
7. Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk 337/4, část č. 1/2. Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 337/0, 2014. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/11/29/00112985.pdf>.
8. Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk 106/0, část č. 1/4, 2014. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=106&ct1=0>.
9. Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor. Sněmovní tisk 337/3, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 337/0, 2014. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/11/29/00112911.pdf>.
10. Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Sněmovní tisk 932/2, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 932/0, 2013. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81275>.
11. Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Sněmovní tisk 930/2, část č. 1/2. Usnesení UPV k tisku 930/0, 2013. Dostupné z: <http://www.psp.cz/doc/00/08/70/00087040.pdf>.

12. Poslanecká sněmovna ČR. Ústavně právní výbor: Zápis z jednání č. 61 (28. až 30. května 2013). Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=89567>.
13. Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 337 včetně zápisů ze schůzí Poslanecké sněmovny, 2014. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=337>.
14. Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 932, 2013. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=932>.
15. Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 930, 2013. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=930>.
16. Poslanecká sněmovna ČR. Historie sněmovního tisku 537 včetně zápisů ze schůzí Poslanecké sněmovny, 2011-2012. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=537>.
17. Senát Parlamentu České republiky. 126. usnesení Senátu z 8. schůze, konané dne 13. května 2015. Dostupné z:
<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=75964>.

Judikatura:

Ústavní soud

- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 1587/17.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. I. ÚS 1951/16.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. II. ÚS 1980/15.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 25/14.

- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2008, sp. zn. IV. ÚS 3002/07.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 2571/07.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2006, sp. zn. III. ÚS 282/06.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. III. ÚS 158/05.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. II. ÚS 150/04.

Nejvyšší soud

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. 20 Cdo 169/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3654/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2018, sp. zn. 20 Cdo 984/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 26 Cdo 5020/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. 20 Cdo 164/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2016, sp. zn. 20 Cdo 872/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 3416/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 20 Odo 5236/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. 20 Cdo 4368/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 26 Cdo 3140/2015.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4525/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4936/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1037/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1561/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 20 Cdo 370/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1690/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005.
Publikováno jako R 24/2008 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 3/2008. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2008-3>.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 329/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 1642/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2320/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2004, sp. zn. 32 Odo 1082/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003.
Publikovaného jako R 74/2004 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 8/2004. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2004-8>.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2304/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1054/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99.
Publikováno jako R 4/2001 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 1/2001. Dostupné z: <http://sbirka.nsoud.cz/cz/2001-1>.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1446/96.
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2005 k výkladu exekučního řádu přijaté dne 15. 2. 2006. Publikováno jako R 31/2006 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 4/2006. Dostupné z: <http://sbirka.n soud.cz/cz/2006-4>.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71. Publikováno jako R 42/1972 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 5/1972.

Nejvyšší správní soud

- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2019, č. j. 5 Afs 225/2016 - 29. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0225_5Afs_1600029_20190122145549_20190204092014_prevedeno.pdf
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 3. 2018, č. j. 14 Kse 2/2017 - 108. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2017/000214Kse_1700108_20180329104210_20180329122015_prevedeno.pdf.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2017, č. j. 6 Afs 68/2016 - 40. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0068_6Afs_1600040_20170310084745_prevedeno.pdf.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2016, č. j. 15 Kse 12/2015 - 73. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2015/001215Kse_1500073_20160530073943_prevedeno.pdf.

- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 10. 2014, č. j. 14 Kse 4/2014 - 95. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2014/000414Kse_1400095_A_prevedeno.pdf.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 10. 2011, č. j. 14 Kse 7/2011 - 56. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2011/000714Kse_110_20111123090528_prevedeno.pdf.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2011, č. j. 15 Kse 6/2010 - 54. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/000615Kse_100_20110531102933_prevedeno.pdf.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 2. 2011, č. j. 14 Kse 6/2010 - 181. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/000614Kse_100_20110314101139_prevedeno.pdf.

Ostatní soudy

- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 2. 2018, sp. zn. 14 Co 456/2017.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 11. 2017, sp. zn. 14 Co 345/2017.
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 3. 2016, č. j. 15 Af 58/2014 - 40. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/EVIDENCNI_LIST/2014/15Af_58_2014_20160411134114_prevedeno.pdf

- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 3. 2015, sp. zn. 11 Co 670/2014.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové rozsudek ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 23 Co 35/2011.
- Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 29. 9. 1965, sp. zn. 8 Co 558/65. Publikováno jako R 8/1966 civ. ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 1/1966.

Ostatní zdroje a dokumenty:

1. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů.* <http://obcanskyzakonik.justice.cz>. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf.
2. Veřejná ochránkyně práv. *Vyjádření vedlejšího účastníka řízení k návrhu.* Sp. zn.: 16/2014/SZD/BK ze dne 20. 7. 2014. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvlastni_opravneni/ustavni_soud/SZD-16-2014-exekucni-rad.pdf.
3. Vláda České republiky. *Legislativní pravidla vlády.* Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>.
4. Exekutorská komora České republiky. *Tisková zpráva - Statistiky exekucí za rok 2018, 2019.* Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2560-tiskova-zprava-statistiky-exekuci-za-rok-2018?w=>.

5. Otevřená společnost, o.p.s. *Mapa exekucí*. Dostupné z:
<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>.
6. Český statistický úřad. *Pohyb obyvatelstva – rok 2017*. Dostupné z:
www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva-rok-2017.
7. Ústav Českého národního korpusu. Český národní korpus [online].
Vyhledávání slova „nedlužný“. <https://www.korpus.cz/>. Dostupné z:
<https://kontext.korpus.cz>.
8. Ústav pro jazyk český, v. v. i. Příruční slovník jazyka českého (1935–1957)
[online]. Vyhledávání slova „nedlužný“. Dostupné z: <http://psjc.ujc.cas.cz/>.

8. ABSTRAKT

POSTIH MAJETKU MANŽELA POVINNÉHO VE VYKONÁVACÍM ŘÍZENÍ

Tato rigorózní práce se zabývá postihem majetku manžela povinného v rámci řízení o výkonu rozhodnutí a v řízení exekučním. Postižitelným majetkem je přitom myšlen majetek ve společném jmění manželů (povinného a jeho manžela) a tzv. jiné majetkové hodnoty manžela povinného jako jsou jeho mzda, peněžité pohledávky a jiná majetková práva, které součástí společného jmění manželů nejsou a jejichž postih je otázkou stále trvající debaty, ke které přispívá i tato práce.

Donedávna nepříliš diskutovaná problematika postihu majetku manžela povinného za posledních sedm let doznala tří zásadních změn právní úpravy, které ji učinily nejen předmětem debat široké veřejnosti, ale zejména velmi obtížně uchopitelnou nejen pro účastníky řízení, ale i pro soudy a soudní exekutory v jejich aplikační praxi. Tato práce si proto klade za cíl v daných obdobích kriticky zhodnotit příslušnou právní úpravu, analyzovat její východiska a dopady na manžela povinného ve vykonávacím řízení i poukázat na skutečnosti, které unikly pozornosti odborné veřejnosti.

Součástí práce jsou čtyři stěžejní kapitoly, které se zabývají právní úpravou účinnou v obdobích do 31. 12. 2012, od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015 a úpravou účinnou v době uzavření této práce. V každé z nich je velký prostor věnován dostupné literatuře a judikatuře vyšších soudů, ve které lze vysledovat negativní dopady častých změn a nedotažené právní úpravy na jejich rozhodovací praxi. S ohledem na délku zejm. exekučních řízení a časté změny právní úpravy je velká pozornost věnována otázce časové působnosti novel zákonů. A vzhledem k tomu, že v centru pozornosti procesního práva by měl vždy zůstat účastník řízení, se v každé kapitole zabývám též možnostmi obrany manžela povinného, jehož majetek byl postižen v rozporu se zákonem.

Vzhledem k nutnosti komparace různých znění právních předpisů jsou součástí práce i dvě vyjímatelné přílohy, ve kterých jsou přehledně znázorněny změny zásadních právních ustanovení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Společné jmění manželů

Výkon rozhodnutí

Exekuce

Manžel povinného

9. ABSTRACT

SEIZURE OF PROPERTY OF THE OBLIGOR SPOUSE IN EXECUTION OF JUDGEMENT PROCEEDINGS

The topic of this rigorous thesis is seizure of property of the obligor spouse in execution of judgement and execution proceedings. “Seizable property” in this context is property in community property of spouses (the obligor and their spouse), together with other property values belonging to the obligor spouse, such as their pay, pecuniary claims and other property rights that are not part of community property of spouses. The question of seizure of these other property rights has been a subject of an ongoing debate to which this thesis aims to contribute.

Not much attention was paid to the issue of seizure of property of the obligor spouse in the past, but over the course of the seven last years, it has seen three major legislative changes which have made it a subject of public debate. These modifications, however, have also made it difficult to grasp for parties to a case, courts and court executors in their practice. Therefore, the aim of the present thesis is to critically assess the relevant legislation in selected periods of time, analyse its bases as well as its impacts on the obligor spouse in execution of judgement proceedings, and to point out to facts that have escaped the notice of experts.

The thesis consists of four key chapters that deal with legislation effective until 31. 12. 2012, from 1. 1. 2013 to 31. 12. 2013, from 1. 1. 2014 to 30. 6. 2015 and with legislation that was effective at the time of finalization of the present thesis. Each chapter provides an in-depth analysis of available literature and judgements of higher courts illustrating the negative impacts these frequent modifications and imperfect legislation have had on their decision-making practice. With regard to the length of execution proceedings and to frequent legislative changes, special attention is paid to the issue of time applicability of these amendments. Considering that procedural law should always primarily focus on parties to a case, each chapter also discusses the possibilities of defence of the obligor spouse whose property was seized illegally.

Taking into account the necessity to compare different wording of the relevant regulations, the thesis also includes two detachable annexes comprising a graphic overview of the modifications in the key legal provisions.

KEY WORDS

Community property of spouses

Execution of judgement

Execution

Spouse of the obligor